

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU SEKTÖRÜNDE GÖNÜLLÜ KATILIM:
ABD, İNGİLTERE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

ABDULLAHI ADEM MOHAMMED

18810401026

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. BELGİN UÇAR KOCAOĞLU

KONYA-2022

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdullahi Adem Mohamed		
	Numaras	18810401026		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Belgin Uçar Kocaoğlu		
Tezin Adı	Kamu Sektöründe Gönüllü Katılım: ABD, İngiltere ve Türkiye Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Abdullahi Adem Mohamed

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdullahi Adem Mohamed		
	Numarası	18810401026		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Belgin Uçar Kocaoğlu		
Tezin Adı	Kamu Sektöründe Gönüllü Katılım: ABD, İngiltere ve Türkiye Örneği			

Farklı ülkelerde gönüllülük çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Gönüllülük farklı kavramlarla ifade edilmekle beraber, hizmetlere gönüllü katılım genellikle 1980'lerden sonra yönetim anlayışının değişmesi sonucunda devleti daha etkin kılmak için kullanılan bir yaklaşım olarak daha çok gündeme gelmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı gönüllü kavramını açıklayarak İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de itfaiye alanında kamu hizmetlerine gönüllü katılımı analiz etmektir. Bu kapsamda çalışmada öncelikle gönüllü katılım ve gönüllülük ile ilgili temel kavram ve tanımlar ele alınmış, gönüllü katılım alanlarından, gönüllü katılımın düzeylerinden ve kamu sektöründe gönüllü katılım uygulamalarından bahsedilmiştir. Çalışmada daha sonra ülkeler arasında kamu sektörüne gönüllü katılımı içeren hükümet temelli programlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise ABD, İngiltere ve Türkiye'deki itfaiye hizmetleri alanındaki gönüllü katılım uygulamaları incelenmiştir. İlgili ülkelerin itfaiye teşkilatları incelendiğinde ülkelerin gönüllü itfaiyecilerinin farklı sayı ve pozisyonda olduğu ve görevlerinin ülkelerin yönetim yapısı ve yönetim kültürüne göre değiştiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: ABD, İngiltere, Türkiye, Gönüllülük, gönüllü katılım, kamu sektöründe gönüllülük, Gönüllü İtfaiyeci

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author' s	Name and Surname	Abdullahi Adem Mohamed		
	Student Number	18810401026		
	Department	Political Science and Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assoc. Prof. Dr. Belgin Uçar Kocaoğlu		
Title of the Thesis	Voluntary Participation in Public Sector: The example of the USA, England and Turkey			

Volunteerism has expressed various meanings in different countries. Although volunteering is expressed with different concepts, voluntary participation in services has emerged as an approach used to make the government more effective as a result of the change in the understanding of management after the 1980s.

The main purpose of this study is to explain the concept of volunteering and to analyze voluntary participation in public services in the field of fire brigades in England, the United States and Turkey. In this context, first of all, the basic concepts and definitions related to voluntary participation and volunteering were discussed in the study, while voluntary participation areas, levels of voluntary participation and voluntary participation practices in the public sector were mentioned. Then, the study examined the similarities and differences between government-based programs involving voluntary participation in the public sector between countries. In the last chapter of the study, voluntary participation practices in the field of fire services in the USA, England and Turkey were examined. When the fire departments of the relevant countries are examined, it has been observed that the volunteer firefighters of the countries are in different numbers and positions and their duties vary according to the management structure and management culture of the countries.

Keywords: USA, England, Turkey, Volunteerism, voluntary participation, volunteering in the public sector, Volunteer Firefighter

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	vi
TABLoların LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM GÖNÜLLÜLÜĞE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1	Gönüllü ve Gönüllülük Kavramı.....	6
1.2	Gönüllülüğün Tanımı ve Faydaları	9
1.3	Gönüllü Roller.....	13
1.4	Kamu Sektörü, Özel Sektör ve Üçüncü Sektör de Gönüllü Roller.....	16
1.5	Gönüllü Katılım	21
1.5.1	Gönüllü Katılım Düzeyleri	22
1.5.2	Gönüllü Katılım Alanları	24
1.6	Gönüllü Katılım ve Sosyal Sermaye	25
1.7	Kamu Sektöründe Gönüllü Katılım	28

İKİNCİ BÖLÜM ABD, İNGİLTERE VE TÜRKİYE'DE GÖNÜLLÜ KATILIMIN GELİŞİMİ

2.1	Gönüllülüğün İlk Biçimleri ABD, İngiltere ve Türkiye.....	30
2.2	ABD'de Kamu Sektörü Gönüllülüğü	35
2.2.1	ABD Hükümeti Destekli Gönüllü Programları	36
2.2.2	ABD'de Gönüllü Katılıma Genel Bir Bakış	40
2.3	İngiltere'de Kamu Sektörü Gönüllülüğü	47
2.3.1	İngiltere Hükümeti Destekli Gönüllü Kuruluşlar	50
2.3.2	İngiltere'de Gönüllü Katılıma Genel Bir Bakış.....	54
2.4	Türkiye'de Kamu Sektörü Gönüllülüğü	60
2.4.1	Türkiye'de Gönüllü Katılıma Genel Bir Bakış	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ABD, TÜRKİYE VE İNGİLTERE'DE GÖNÜLLÜ KATILIM HİZMETLERİ

3.1	ABD İtfaiye Biriminde Gönüllü Katılım	67

3.1.1	Gönüllü İtfaiyecilerin Sayıları ve Oranları	70
3.1.2	Yangının Gönüllü İtfaiyeciler Üzerindeki Etkileri	72
3.1.3	Ulusal yangın olayı raporlama sistemi: NFIRS	73
3.2	İngiltere İtfaiye Hizmetlerine Gönüllü Katılım.....	75
3.2.1	İngiltere yangın ve kurtarma olayı kategorileri	80
3.2.2	İngiltere İtfaiye ve Kurtarma Personeli Sayıları	81
3.3	Türkiye’de İtfaiye Hizmetlerine Gönüllü Katılım	83
3.3.1	Belediye İtfaiye Hizmetleri ve Gönüllü İtfaiyeciler	85
Tartışma ve Öneriler		91
KAYNAKÇA.....		95

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 2.1 Seçilen özelliklere göre gönüllüler 2011-2015	44
Şekil 2.2 Seçilen özelliklere göre gönüllüler	45
Şekil 2.3 Resmi gönüllülüğe katılım, 2013/14 - 2020/21	59
Şekil 2.4 Yaş gruplarına göre resmi gönüllülüğe katılım, 2019/20 - 2020/21	60
Şekil 3.1 İstanbul'daki İtfaiyeci Çalışan Sayısı 2017-2021	87

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 2.1 Seçilen özelliklere göre gönüllüler, Eylül 2011 - Eylül 2015. "Sayılar bin olarak"	42
Tablo 2.2 Sektörler arasında gönüllü katılım	53
Tablo 2.3 Topluluk ve gönüllü faaliyetlere katılım; 2001,2003,2005,2007-08	56
Tablo 2.4 Resmi ve Düzenli resmi gönüllülük son 12 ayda: karşılaştırma Help out Survey ve Citizenship survey	57
Tablo 3.1 ABD'deki İtfaiyeci Sayısı, 1986-2018	71
Tablo 3.2 İngiltere FRS'leri ve Polis Teşkilatının Yapısı	79
Tablo 3.3 İstanbul itfaiye Personel Sayısı 2015 – 2020	86

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ASD	Alternatif Hizmet Sunumu (Alternative Service Delivery)
BLS	Çalışma İstatistikleri Bürosu (Bureau of Labour Statistics)
BM	Birleşmiş Milletler
CFOI	Ölümcül Mesleki Yaralanmalar Sayımı (Census Fatal Occupational Injuries)
CHCO	İnsan Kaynakları Başkanı (Chief Human Resources Officer)
CSDC	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (Civil Society Development Center)
CSV	Toplum Hizmeti Gönüllüleri (Community Safety Volunteers)
DCMS	Dijital, Kültür, Medya Ve Spor Departmanı
DOL	Çalışma Bakanlığı (Department of Labour)
EMA	Acil Durum Yönetim Ajansı (Emergency Management Agency)
FRA	Yangın Ve Kurtarma Otoritesi (Fire And Rescue Authority)
FTE	Tam Zamanlı Eşdeğer Personel (Full-Time Equivalent Staff)
ICMA	Uluslararası Şehir/ İlçe Yönetimi Derneği (International City/District Management Association)
IS	Bağımsız Sektör (Independent Sector)
KAGK	Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar
MV	Milenyum Gönüllüleri (Millennium Volunteers)
NCCC	Ulusal Sivil Toplum Kolordusu (National Civilian Community Corps)
NCSS	Ulusal Sosyal Hizmet Konseyi (National Council Of Social Service)
NFPA	Ulusal Yangından Korunma Kurumu (National Fire Protection Agency)
NFS	Ulusal İtfaiye Teşkilatı (National Fire Service)
NISWT	Ulusal Sosyal Hizmet Eğitimi Enstitüsü (National Institute Of Social Work Training)
OPCC	Polis ve Suç Komiseri (Police and Crime Commissioner)
PSM	Kamu Hizmeti Motivasyonu (Public Service Motivation)
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
USFA	ABD İtfaiye İdaresi (The U.S. Fire Administration)
ÜSK	Üçüncü Sektör Kuruluşları
ÜSO	Üçüncü Sektör Ofisi
VISTA	Amerika'ya Hizmette Gönüllüler (Volunteers In Service to America)
WCVA	Galler Gönüllü Eylem Konseyi (Wales Council for Voluntary Action)
WHO	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

YMCA Genç Erkekler Hristiyan Derneği (Young Men's Christian Association)
YVC Genç Gönüllü Mücadelesi (Young Volunteer Challenge)

ÖNSÖZ

Uzun zamandır beklediğim maceram sona erdi. Bu yüksek lisans çalışmasını birçok kurum ve bireyin desteği olmadan yapamazdım. Bu çalışmanın tamamlanması sürecinde bana tavsiyeler verip, rehber olan, her türlü yol gösterici olan, olumlu tavrıyla beni cesaretlendiren, en büyük desteği veren, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışman hocam Doç.Dr. Belgin Uçar Kocaoğlu'na teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimi konusunda beni cesaretlendiren, araştırmalarımnda bana destek olan Prof. Dr. Önder Kutlu başta olmak üzere tüm saygıdeğer hocalarıma teşekkür ederim.

Ayrıca tüm hayatım boyunca benim yanımda olan, aldığım kararları her zaman destekleyen, sadece çalışma sürecinde değil tüm hayatım boyunca benim yanımda olan anneme, babama, kardeşlerime sonsuz şükranlarımı sunar ve teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak en zor anlarımda beni yalnız bırakmayan değerli arkadaşlarıma ve maddi ve manevi tüm desteği sağlayan Türkiye Bursları ve bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde bana her türlü konuda yardımcı olan herkese sonsuz teşekkür ederim.

Abdullahi Adem Mohamed

KONYA-2022

GİRİŞ

Gönüllülük, insanların ihtiyaç halinde birbirlerine yardım etmek amacıyla hareket ettikleri insan doğasının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmiştir. Bugün tipik gönüllülük olarak düşündüğümüz şey oldukça yeni bir olgudur. Geçmişten günümüze kadar nasıl geliştiği ve bugün nereye gittiği çok geniş ve çok uluslararası kapsamlı bir konudur. Gönüllülük kavramı, araştırmanın bağlamına ve kullanılan operasyonel tanıma bağlı olarak çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Gönüllülük ile ilgili literatür, gönüllülük kavramı ile ilgili insanların sosyal refahını birbirine bağlayan önemli kanıtlar olduğunu göstermiştir. Ayrıca çeşitli ülkelerde gönüllülük kavramı farklı anlamlara gelebilmekte ve farklı şekillerde adlandırılmaktadır.

Gönüllülük, geleneksel karşılıklı yardımlaşma ve kendi kendine yardım biçimleri, resmi hizmet sunumu ve diğer katılım ve sivil katılım biçimleri dahil olmak üzere çok çeşitli faaliyetlere atıfta bulunmaktadır. Gönüllülük, işbirliği ve paylaşım olguları insanlık tarihi boyunca çeşitli amaçlar için kullanılmış ve çoğu toplumda önemli bir yer edinmiştir. Gönüllü kuruluşlar ise vatandaşlar ile devlet arasındaki bir köprü olarak görülmüştür. Kapsamlı sosyal ağlar, kurumsal üyelikler ve önceki gönüllülük deneyimleri vatandaşların gönüllülük eğilimlerinin artmasına olanak sağlamıştır. Dahası gönüllü katılımın artırılması ve bunların etkin yönetimi, demokratik yönetimde günümüzün önemli konuları haline gelmiştir.

21. yüzyılda hem gönüllülüğün popülaritesinde hem de gönüllülüğün yönetiminde önemli birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Farklı siyasi geçmişlere; farklı gönüllülük kültürlerine ve devlet-üçüncü sektör (hükümet seviyesi) etkileşimine sahip gönüllülerin itici güç olduğu ülkelerde bu değişiklikler farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Gönüllülüğün toplum için faydalarının eşit olmayan bir şekilde algılanması ve buna bağlı olarak sivil toplumun olgunluğunun bir ülkeden diğerine farklılık göstermesi şaşırtıcı değildir. Komünizm sonrası ülkeler gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında tespit edilen tüm farklılıklara rağmen, devlet ve sivil toplum arasındaki etkileşim aktif olarak kamu politikasını yeniden şekillendirmiştir. "Birlikte üretimin" ideolojik temeli, kamu hizmetinde reform yapmak, etkili kamu hizmetlerini planlamak ve sunmak, demokratik bir açığa yanıt vermek ve aktif bir sivil

konuma ve aktif topluluklara ulaşmak için değerli bir yol olarak görülmektedir. Bu, kâr amacı gütmeyen kurumların profesyoneller ve gönüllülerle birlikte kamu hizmetleri sunmak için kaynaklar ve kamu yararı üretmek için çalışmanın önemli bir yolunun yanı sıra kamu sektörlerine gönüllü katılımı teşvik eden bir hükümet politikasıdır.

Smith'e (1981) göre, bir eylemin piyasa değeri bağışçı tarafından alınan ücreti aştığında gönüllü davranış gerçekleşir. Bu tanım, bu tür eylemlerin özgürce gerçekleştirilmesine rağmen gönüllülüğün üretken kapasitesini vurgular. Gönüllü olarak hizmet eden kişilere fayda sağlasa da, bu tür bir eylemin özü, zorlama olmadan ve geri dönüş garantisi olmaksızın başkalarına yardım etme isteğine dayanmıştır. Resmi gönüllü katılım, yerel sosyal bağlar ve topluluk bağlılığı dahil olmak üzere modellenen özelliklerin hem doğrudan hem de dolaylı etkilerine dayalı olarak açıklanmaktadır.

Bireyler veya topluluklar gönüllü eylemlerde bulunabilmektedir. Wilson ve Musick (1997) bunlar sırasıyla gayri resmi ve resmi gönüllü olarak düzenlemiştir.¹ Gayri resmi gönüllülük, hibe verenin bir arkadaş, akraba veya komşu gibi yakından bağlantılı bir kişi adına özel bir eylem olarak doğrudan yardım sağlaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu tür yardımı bağışlayanlara eylemlerinden yararlanma garantisi verilme de, yararlanıcıyla önceden yakın veya yakın ilişkiler tipik olarak gayri resmi yükümlülüklerle ve karşılıklı beklentilere yol açabilmektedir. Gayri resmi gönüllülük ihtiyaç duyulan zamanlarda, bize yakın olanlara yardım etmek zorunda olduğumuzu hissettirip onlardan da aynısını beklemektedir. Resmi gönüllülük ise genellikle resmi organizasyonlar bağlamında yürütülür ve bir kolektivitenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. (örneğin, Komşuluk, topluluk). Günümüzde modern toplumlarda gönüllü örgütlerde çok çeşitli faaliyetlerin gerçekleştiği ve gönüllü örgütlerinin toplumların vazgeçilmez bir parçası olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan, gönüllü katılım söz konusu olduğunda, çok az ülke gönüllülüğün ölçümüne ilişkin sistematik ve düzenli resmi istatistiksel veriler

---

¹ Vernon D. Ryan, Kerry A. Agnitsch, Lijun Zhao, and Rehan Mullick. "Making sense of voluntary participation: A theoretical synthesis." **Rural Sociology** Cilt. 70, Sayı. 3, 2005, s. 288.

sağlanmaktadır. Gönüllülüğü tanımlanmak ve ölçmek için de uluslararası düzeyde pek az araştırma yapılmaktadır. Bu uluslararası çalışmalar ülkelerin gönüllülükle ilgili durumlarını gösterirken, gönüllülük konusunda da küresel bir bakış açısı sunmaktadır.

Araştırma Konusu ve Problemi

Bugün, dünyanın hemen her yerinde binlerce insan, herhangi bir karşılık beklemeden bilgilerini, becerilerini, zamanlarını, maddi ve manevi potansiyellerini dünyayı daha yaşanabilir bir yer hâline getirmek hedefiyle kullanmakta, bunun için gönüllü olmaktadır. Gönüllüler, hükümete farklı şekillerde kamu hizmeti sağlamada doğrudan yardımcı olan bireyler olarak da tanımlanmaktadır.

İyi geliştirilmiş devlet temelli gönüllü programı, hükümet üretkenliğini ve verimliliğini artırabilmektedir. Ne yazık ki, durum her zaman böyle değildir. Birçok ülke, genellikle gönüllülerin başarısızlıklarını kusur olarak gören bir dizi zorluk nedeniyle kamu sektörüne gönüllü katılım için güçlü bir kanal geliştirmemiştir. Kamu sektöründe gönüllü katılımına yönelik eleştiriler, gönüllüyü kötü çalışma, yüksek düzeyde devamsızlık ve işe bağlılıkta güvenilmezlik noktalarına odaklanmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı gönüllü kavramı açıklayarak İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de itfaiye alanında gönüllü katılım hizmetlerini analiz etmektir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Farklı ülkelerde gönüllülük çeşitli anlamlar ifade etmektedir. Katılım uygulamaları birçok farklı bağlamda kullanılmaktadır. Bu çalışma, katılımı kamu sektörüne gönüllü katılım bağlamıyla ilişkilendirmektedir. Bu çalışmada kamu sektöründe gönüllü katılım kavramı ABD, İngiltere ve Türkiye'den farklı literatür ve devlet temelli programlar incelenerek araştırılmıştır. Ayrıca ülkeler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Kamu sektöründe gönüllü katılımın önemi göz önüne alındığında, bu çalışmanın araştırmacılar, öğrenciler, eğitmenler ve bu çalışma alanıyla ilgilenen bireylere yararlı olacağı düşünülmektedir. Ek olarak, bu çalışma kamu kurumlarına

yardımcı olacak ve kamu sektörüne gönüllü katılım konusunda potansiyel araştırmacılar için gelecekte bir referans görevi görebilecektir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırmada kamu sektörüne gönüllü katılımın kapsamı ABD, İngiltere ve Türkiye ülkeleri ile sınırlandırılmıştır. Araştırma yaparken farklı kaynaklardan gönüllü katılım ile ilgili veriler toplanmıştır. Bu veriler, karşılaştırma esnasında ülkeden ülkeye birtakım farklılıklar gösterebilmektedir çünkü hükümetler farklı sistemleri kullanmakta ve gönüllülük için belirlenmiş farklı politikalar ve amaçlar benimsemektedirler. Bu çalışmada benzer boyutlar ele alınıp incelenerek kamu sektörüne gönüllü katılım incelenecektir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu tezde araştırmanın amacına ve problemine bağlı olarak farklı kaynaklarda yararlanılarak literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada objektifliği sağlamak için kaynakların nesnel veriye sahip olması öncelikli tercih sebebi olmuştur. Çalışmada kamu sektörüne gönüllü katılımı ile ilgili kitap, makale, resmi gazete ve yayınlar, ulusal ve uluslararası ilgili kurumların raporları gibi birçok yazılı belge ve elektronik kayıtlar araştırılıp değerlendirilmiştir. Literatür tarandığında çalışmada anahtar kelimeler olarak gönüllülük, gönüllü katılım ve kamu sektörü gönüllü hizmetleri itfaiye alanında gönüllü katılım kullanılmış ve veriler resmi ve gayri resmi gönüllü katılım çerçevesinde kategorize edilerek analiz edilmiştir.

Çalışmanın Yapısı

Bu araştırma, konuyu ayrıntılı olarak ele alan üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, temel kavramlar ve tanımları ele almaktadır. Bu bölümde gönüllülük gönüllü katılım alanları, gönüllü katılımın düzeyleri ve kamu sektöründe gönüllü katılım uygulamalarından bahsedilecektir. İkinci bölümde, ABD, İngiltere ve Türkiye arasındaki kamu sektörüne gönüllü katılımı içeren hükümet temelli programlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenecektir. Son olarak, üçüncü bölümde ise ABD, Türkiye ve İngiltere arasındaki itfaiyeye gönüllü katılım analiz edilerek hangi

ülkenin daha fazla gönüllü itfaiyeciye sahip olduğu ve gönüllü katılımdan yararlandığı değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖNÜLLÜLÜĞE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Başlangıç olarak, gönüllülüğün ne anlama geldiğini anlamının bağlama çok bağlı olduğunu belirtmek önemlidir. Gönüllülük kavramı, muhtaç kalındığında birbirine yardım etmenin her zaman insan doğasının bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Bu kavram sosyal, politik ve akademik düzeyde farklı alanlarda kullanılmaktadır. Bu bölümde gönüllü katılım ve gönüllülük ile ilgili temel kavram ve tanımlar ele alınmıştır. Ayrıca gönüllü katılım alanları, gönüllü katılımın düzeyleri ve kamu sektöründe gönüllü katılım uygulamalarından kısaca bahsedilecektir.

1.1 Gönüllü ve Gönüllülük Kavramı

Günümüzde tipik gönüllülük olarak düşünüldüğü şey oldukça yeni bir fenomendir. Gönüllüğün nasıl geliştiği ve nereye gittiği çok geniş ve kapsamlı bir konudur. Gönüllülük kavramı, araştırmanın bağlamına ve kullanılan operasyonel tanıma bağlı olarak çeşitli anlamlara sahiptir.² Bazı bilim adamları, gönüllülüğün tanımlanması söz konusu olduğunda, gönüllülüğün kapsamı ve tutarsızlığının uygulayıcılar ve akademisyenler arasında kafa karışıklığına ve farklılıklara katkıda bulunabileceğini öne sürmektedirler. Uygulayıcılar, politika yapıcılar ve araştırmacılar tarafından Birleşik Krallık, ABD ve diğer bazı gelişmiş ülkelerde gönüllülük hakkındaki tartışmaların çoğu, Lyons ve meslektaşlarının kâr amacı gütmeyen paradigma olarak tanımladıkları şey içinde yer alma eğilimindedir.³ Özellikle hukuk, ekonomik ve sosyal bilimler alanlarındaki akademisyenlerin ilgi alanlarına göre şekillenen araştırmalar, kamu hizmetleri sağlayan nispeten büyük ve iyi personele sahip Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara (KAGK) odaklanır.

Gönüllülük kavramının ve fenomenin tarihsel açıdan gelişimi, kökleri hakkında mevcut bilgiler, "gönüllü" kelimesinin etimolojik kökenlerine atıfta

---

² Clerkin, Richard M. and Fotheringham Eric. "Exploring the relationship between public service motivation and formal and informal volunteering." **Journal of Public and Non-profit Affairs**, Cilt. 3, Sayı. 1, 2017, s. 24.

³ Colin, Rochester. "Making sense of volunteering." **London, the Commission on the future of volunteering** 2006, s. 3.

bulunmaktadır. Buna göre, etimoloji kaynakları kelimenin ilk olarak 1600 civarında ortaya çıktığını ve "kendisini askerlik hizmeti için sunanları" tanımlamak için kullanıldığını göstermektedir. Kelimenin askeri olmayan bir kullanımının 1630'larda bir sıfat olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, kavram ve kullanımı daha ayrıntılı olarak incelendiğinde, 19. Yüzyıl'da ekonomik ve sosyal gelişmelerin ardından kullanımında bir canlanma görüldüğü söylenebilir. Bu canlanma gönüllülük kelimesinin kendisiyle değil, hayır kurumu, hayırseverlik ve sivil dernekler gibi kelimelerle mümkün olmuştur.

Gönüllülük, para bağışına eşdeğer bir zaman armağanı olarak şefkat olarak görülmekte ve kurum, sektör ve bir bütün olarak ekonomi için ek bir kaynak olarak nitelendirilmektedir. Bu görüşe göre, gönüllülük esas olarak resmi olarak sistematize edilmiş bir faaliyetin çalışmasına katkıda bulunan ve bu nedenle gönüllülere ücretli personel yönetme normlarının ve prosedürlerinin uygulandığı 'işyeri modeline' göre yönetilmesi gereken ödenmemiş emek ile ilişkilidir. Bu alanda çalışan araştırmacılar, gönüllüleri yardımcıları olarak, modern toplumda ve özellikle de belirli türdeki organizasyonlarda farklı rol oynayan insanlar olarak görmektedirler. 20. yüzyılın son çeyreğinde, gönüllü çalışma araştırmaları, sosyal bilimlerin özünde önemli bir yer edinerek çevresel ve önemsiz bir boş zaman arayışının statüsüne indirilmemiştir ya da büyük ölçüde kişisel çıkar arayışına yer verilen bir dünyada bir tuhaflık olarak reddedilmemiştir. Wilson'un (2012) "gönüllü katılım" çalışmasına ilişkin ilk değerlendirmesinin yayınlanmasından bu yana, teoriler daha karmaşık, yöntemler daha rafine hale gelmiş ve bu alanda elde edilen veriler giderek artmıştır. Aynı zamanda sürekli genişleyen akademik dergilerde de gönüllülük kavramı ile ilgili çalışmalara artan şekilde yer verilmiştir.⁴

Çok çeşitli disiplinler yaklaşımların da bulunabileceği ve disiplinler arası araştırmaların oldukça yaygın olduğu bu uzmanlık alanında çalışan akademisyenler, psikolojik teoriler, kişilik özellikleri, benlik kavramları ve motivasyon gibi içsel fenomenleri vurgulama eğilimi göstermişlerdir. Ekonomik teoriler, gönüllülüğü, ödül

---

⁴ Wilson, John. "Volunteerism research: A review essay." **Non-profit and voluntary sector quarterly** Cilt.41, Sayı.2, 2012, s. 176.

vaadiyle motive edilen ücretsiz bir emek biçimi olarak ele alırken; sosyolojik teoriler, ırk, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi bireysel sosyal ve demografik özelliklere ve sosyal ağlar ve topluluk özellikleri gibi ekolojik değişkenlere odaklanmaktadır. Her teori kendi içerisinde güçlü ve zayıf yönler barındırmaktadır.⁵

Buna rağmen, gönüllü ve gönüllülük kelimeleri, yaygın popüler kullanım yoluyla, biraz doğru bir şekilde, mesleki anlamlarını ciddi şekilde yitirmiş olarak görülmektedir. Bununla birlikte, bazı mesleki anlamların etrafında dönen anlaşmazlıklar, gözlemlenen sağduyu karışıklığının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Her iki fikrin de önemli bir rol oynadığı kar amacı gütmeyen sektör çalışmalarının disiplinler arası alanında, gönüllülüğün baskın anlamı, bunun bir ödenmemiş emek biçimi olduğunu ve gönüllülerin bu tür emeği gerçekleştirdiğini belirtmektedir. Bu anlayışa göre, uygun gönüllülükte, para ya da başka bir şekilde olsun, geçim kaynağı olarak ödeme yapılmamaktadır. Bununla birlikte gönüllülüğün ekonomik tanımı, çok önemli bir zayıflığa sahiptir: insanların neden gönüllü olarak ödenmemiş faaliyetlerde bulunduğunu açıklamakta yetersiz kalmıştır. İnsanlar maddi bir ödül almadıklarında neden gönüllü olurlar ya da bu konuda neden herhangi bir şey yaparlar? Bu zayıflık, ev işleri ücretsiz bir faaliyet olarak görüldüğünde daha belirgin hale gelmektedir. Çoğunlukla, bu tür faaliyetler gönüllü olmaktan başka bir şeydir. Bunu kabul edilemez bir gereklilik olarak yapmak zorunda olan kadınlar çoğu insan için daha iyi tanımlanır. Son zamanlarda, bu kavramsal eksiklik gönüllülük görüşü tarafından kabul edilmiştir. Bazen kavramı istemli bir tanım olarak adlandırılır, temelde sosyolojiktir. Gönüllüler, kendi şartlarıyla kabul etme veya reddetme seçeneğine sahip oldukları bir boş zaman etkinliğine katıldıklarını hissederler. Gönüllülüğün bu boş zaman anlayışındaki kilit unsuru, belirli bir faaliyeti üstlenmek için ahlaki ya da başka türlü zorlamanın olmadığı hissidir.⁶

Gönüllülük farklı kavramlarla ifade edilmekle beraber, hizmetlere gönüllü katılım genellikle 1980'lerden sonra yönetim anlayışının değişmesi sonucunda devleti daha etkin kılmak için kullanılan bir yöntem olarak belirtilmiştir ve hizmetlerin daha

⁵ A.g.m, John, s. 178.

⁶ Stebbins, Robert A. "Would you volunteer?" **Society** Cilt. 46, Sayı. 2, 2009, s. 155.

etkin hale getirilmesi için kullanılan bir yöntem olarak dikkat çekmiştir. Gönüllü katılım farklı şekilde tanımlansa da, çoğu tanımda dört ana karakter vardır: Zorunlu değildir; ücretli olmayan faaliyet söz konusudur; kurumsal yapı içinde gerçekleşir ve kamu yararı için kamuya yönlendirilir.⁷

1.2 Gönüllülüğün Tanımı ve Faydaları

Bugün, dünyanın hemen her yerinde binlerce insan, herhangi bir karşılık beklemeden bilgilerini, becerilerini, zamanlarını, maddi ve manevi potansiyellerini dünyayı daha yaşanabilir bir yer hâline getirme hedefiyle kullanmakta, bunun için gönüllü olmaktadır.⁸

"Gönüllülük" terimi, bazı insanlar için hoş olmayan veya sorunlu olan faaliyetler da dahil olmak üzere çeşitli çağrışımlara sahiptir. Bazı ülkelerde, insanlar başkaları için veya kendi toplumlarında ücret ödmeden çalışmak zorundadırlar ve bu da onu bir tür zorunlu çalıştırma haline getirir.⁹ Ancak gönüllü, maddi bir ödül beklemeden zamanını özgürce veren kişi olarak tanımlanmaktadır. Bu, genellikle çok kararlı oldukları ve son derece sıkı çalıştıkları anlamına gelir. Ancak, bunu yapmak zorunda olmadıkları ve her an durabilecekleri için, gönüllülerin ücretli çalışanlardan farklı şekillerde motive edilmesi ve yönetilmesi gerekir. Çoğu durumda bir gönüllüye bir şey yapması söylenemez, sadece kendisinden istenebilir. Gönüllülük teriminin tarihi İngiltere'de fakir ve hastalara yardım etme çağrısı yapan orta çağlara dayanmaktadır. İngiltere'de 12. ve 13. yüzyıllarda en az 500 gönüllü hastane olduğu tahmin edilmektedir. Gerçek "gönüllü olmak" terimi, sözde ilk olarak 1755 yılında "askerlik hizmeti için kendini teklif etme" ile doğrudan bağlantılı olarak kullanılmış ve Fransız "*volontaire*"den türetilmiştir. Çeşitli dış tehlikelerden sürekli korunma

⁷ Palabıyık, Hamit. "Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar." **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt, 9, Sayı, 1, 2011 s, 90.

⁸ Şentürk Murat, Yusuf Adıgüzel, Büşra Turan. "Üniversitede gönüllü olmak.", Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Algıları, Eğilimleri ve Deneyimleri Araştırması: İstanbul Üniversitesi Örneği, **GNG Tanıtım**. 2016, s. 17.

⁹ Marith, Lester, Salomon, S. W. Sokolowski, and M. A. Haddock. "Current Estimates and Next Steps. **The scope and scale of global volunteering.**" 2018, s. 9.

ihtiyacı, bu kelimenin kullanımını teşvik etmiştir ve hala askeri yardımla yakından ilişkili olmasına rağmen, yayılmasına yardımcı olmuştur.¹⁰

Yukarıda da belirtildiği gibi, çeşitli ülkelerde gönüllülük kavramı farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Aynı şekilde, Avrupa Birliği Üye Devletlerinde ortak bir tanım yoktur. Bazı ülkeler gönüllülüğü belirli mevzuatla tanımlarken, diğerlerinde gönüllülük daha gevşek bir yasal çerçeve ile düzenlenmektedir. Gönüllülük literatüründe, gönüllü faaliyetin tanımları ve kavramsallaştırmalarında önemli farklılıklar vardır. Gönüllülüğün tanımları "bir grubun veya kuruluşun parçası olarak ücretsiz faaliyetler yapmayı" içerir. Martha L. Barnes ve Erin K. Sharpe'a göre (2009), gönüllülük dört boyutu olan karmaşık bir sınıflandırma içerir: özgür seçim, ücretlendirme, yapı ve amaçlanan yararlanıcılar. Bu boyutların her birinde, gönüllüleri anlamaya derinlik ve anlayış katmayı amaçlayan kategoriler bulunmaktadır.¹¹ Örneğin, özgür seçim boyutunda, kategoriler özgür iradede yükümlülüğe kadar uzanır. Ücretlendirme boyutunda, kategoriler ücretsizden maaş/düşük ücrete kadar uzanır. Yapı, resmi veya gayri resmi olabilir ve amaçlanan yararlanıcılar, başkalarından kendilerine kadar değişmektedir.

Gönüllülük, birçok farklı türde yardım faaliyetini içeren yaygın bir terimdir. Bu faaliyetleri kategorize etmenin bir yolu da resmiyete göredir. **Resmi gönüllülük**, kuruluşların veya yerleşik kuruluşların faaliyetlerine ödenmemiş zamanın herhangi bir katkısı olarak tanımlanır. Resmi gönüllülük genellikle resmi organizasyonlar bağlamında yürütülür ve bir grubun ihtiyaçlarını, örneğin mahalle, topluluk, ele almaktadır. **Gayri resmi gönüllülük**, bağış veren bir arkadaş, akraba veya komşu gibi yakından bağlantılı bir kişi adına doğrudan özel bir eylem olarak yardım ettiğinde ortaya çıkar. Bu tür yardımları bağışlayanlara eylemlerinden yararlanma garantisi verilmemekle birlikte, yararlanıcı ile önceden yakın veya yakın ilişkiler tipik olarak gayri resmi yükümlülüklerle ve karşılıklı beklentilere yol açar. Gayri resmi gönüllülük,

¹⁰ Aviv Hochbaum "The History of Volunteering at a Glance" <https://www.givingway.com/blog/the-history-of-volunteering-at-a-glance>, (Erişim Tarihi: 11.11.2020)

¹¹ Marith L. Barnes, & Sharpe, E. K. "Looking Beyond Traditional Volunteer Management: A Case Study of an alternative approach to volunteer engagement in parks and Recreation". **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, Cilt. 20 Sayı. 2, 2009 s.172.

resmi bir organizasyon yoluyla hane halkı olmayan kişilere, örneğin bir komşuya veya arkadaşına yardım etmek gibi, doğrudan verilen herhangi bir yardımdır.¹²

Bir çok ülkede, bazı kamu hizmetleri gönüllü kişi ve kuruluşlar tarafından yürütülür ve yerine getirilir. Tüm dünyada toplumsal fayda için ortaya çıkan gönüllülük birçok alanda kendini göstermektedir. Richard D. Young'a göre, Adil Çalışma Standartları Yasası adlı kitabında, gönüllü, bir kamu kurumuna (veya kuruluşu) sivil, hayırsever veya insani nedenlerle, verilen hizmetler için tazminat vaat etmeden, beklemeden veya almadan saatlerce hizmet veren bir kişidir. Benzer şekilde, Güney Carolina'daki eyalet yasaları, bir gönüllüyü, mali kazanç sağlamadan herhangi bir kurum veya devlet aracına mal veya hizmet sağlayan herhangi bir kişi olarak tanımlar.¹³ Öte yandan, gönüllü katılım, literatürde en geniş anlamıyla kamusal hayatı etkilemek için gerçekleştirilen bireysel veya kolektif hareketler olarak tanımlanmaktadır.

Uçar ve Bingöl (2015) gönüllü katılımı, bağlılığı, aktif katılımı, toplum üyeleri arasındaki işbirliğini, toplumsal grupları ve örgütleri kapsayan; sosyal, ekonomik ve çevresel amaçları gerçekleştirmek amacıyla yapılan eylemler olarak tanımlamaktadır.¹⁴ Resmi gönüllü katılım, komşulara veya bir yabancıya kişisel düzeyde yardım etmek gibi gayri resmi yardım değil, resmi kuruluşlarla katılım ve gönüllülük anlamına gelir.¹⁵ Resmi gönüllü katılım, yerel sosyal bağlar ve topluluk bağlantısı da dahil olmak üzere, gösterilen özelliklerin hem doğrudan hem de dolaylı etkilerine göre hesaplanır.

Richard D. Young'a göre (2004) gönüllülüğün faydaları geniş ölçüde övgüyle karşılanmaktadır. ABD, kamu sektöründeki yönetimin % 50'sinden fazlasının,

¹² Joo Young, Lee, and Brudney Jeffrey L. "Participation in formal and informal volunteering: Implications for volunteer recruitment." **Nonprofit Management and Leadership**, Cilt. 23, Sayı. 2, 2012, s. 159.

¹³ Young, Richard D. Volunteerism: Benefits, incidence, organizational models, and participation in the public sector. **University of South Carolina College of Liberal Art's Institute for Public Service and Policy Research**, 2004.

¹⁴ Uçar Kocaoğlu, Belgin, ve Ezgi Seçkiner Bingöl. "Belediye hizmetlerinde gönüllü katılım: Konya örneği." **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 17, Sayı. 29, 2015, s.55.

¹⁵ Wang, Lili , and Femida Handy. "Religious and secular voluntary participation by immigrants in Canada: How trust and social networks affect decision to participate." **VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations** Cilt. 25, Sayı. 6, 2014, s. 1561.

gönüllülerin, toplumun iyi niyeti ve diğer içsel faydalar dahil olmak üzere organizasyonel çabalara önemli maliyet tasarrufu ve verimlilik kazancı sağladığına inandığını belirtmektedir.¹⁶ Kamu hizmetlerine gönüllü katılımın, hizmet verimliliği ve etkililiğindeki iyileştirmeler, vatandaş tercihlerinin daha çok dahil edilmesi ve hatta daha fazla bürokratik hesap verebilirlik gibi demokratik hedeflerin artırılması gibi çeşitli potansiyel faydalarla ilişkili olabileceğini göstermektedir. Aynı şekilde, daha iyi bir sokak aydınlatması için yerel bir kampanya veya yoksulluğu azaltmak için büyük bir uluslararası proje üzerinde çalışarak birinin kalitesini bir şekilde artırmayı amaçlamış ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi sosyal faydalara ulaşabileceğini ortaya koymuştur.¹⁷

Gönüllüler, kamu kuruluşlarına mevcut çalışanların sahip olamayacağı özel beceriler getirebilirler. Örnekler arasında, gönüllülük esasına göre hukuk hizmetleri sağlayan avukatlar¹⁸ veya kurum içi eğitim için veya akademilerde öğretmen olarak gönüllü olan özel becerilere sahip eski askeri veya polis personeli sayılabilir.¹⁹ Coursey ve meslektaşlarına (2008) göre, gönüllüler daha fazla sosyal ve hizmet motivasyonuna sahip olabilirler. Böylece danışanların ve vatandaşların ihtiyaçlarının daha iyi anlaşılmasını sağlayan danışmanlık ve sosyal yardım gibi beceriler getirebilirler. Bu, bir kamu kuruluşunun toplulukla ilişkilerini geliştirmesine ve kamu yönetimi desteğini artırmasına izin verebilir.

Hükümetler, kamu hizmetlerinin sunulması için gönüllülerin işe alınmasından ve elde tutulmasından, kamu gönüllülerinin kullanımını teşvik edebilecek çeşitli faydalar elde etmektedir. Akademisyenler, gönüllülüğün temel faydalarının yanı sıra, programatik hizmetlerin kalitesi ve kapasitesinin artırılmasını da içeren ve aynı zamanda tutku, ekstra kaynaklar ve çok ihtiyaç duyulan becerileri sağlayan kamu sektöründe gönüllülerin kullanımıyla yaygın olarak ilişkilendirilen faydaları belirler. Gönüllüler, kriz zamanlarında ve özellikle iş yükünün en yüksek olduğu zamanlarda normal iş gücünü tamamlar. Bunun yanı sıra, genellikle para toplama ve savunuculuk

---

¹⁶ Richard D, a.g.m, s. 4

¹⁷ A.g.m, s.5

¹⁸ Stebbins. a.g.m s.5

¹⁹ Dobrin, Adam, and Ross Wolf. "What is known and not known about volunteer policing in the United States." **International journal of police science & management**. Cilt.18, Sayı. 3, 2016, s. 221.

gibi devlet çalışanlarının normal yeterliliğinin dışında hizmetler de sağlamaktadırlar. Bununla birlikte, literatürde yaygın olarak bahsedilen fayda, kamu gönüllülüğünün kamu bilincini artırmaya ve hükümet programlarını desteği artırmaya yardımcı olması ve aynı zamanda hükümetin vatandaşların ihtiyaç ve tercihlerine karşı duyarlılığını arttırmasıdır.

Gönüllülük, insanlara yeni insanlarla tanışma, kişisel fikirlerini geliştirme, özgüvenini artırma ve vatandaşlık ruhunu güçlendirme fırsatı vermektedir. Kamu hizmeti sunumuna gönüllü katılımın dört geniş avantajı bulunabilmektedir. Bu yaklaşımın en büyük avantajı hükümet için maliyet tasarrufudur.²⁰

- Devlet verimliliğini artırmak
- Gönüllüler devlet hizmetlerinin kalitesine katkıda bulunabilirler.
- Gönüllü katılım, toplumdaki hem maddi hem de manevi devlet kurumları için önemli faydalar sağlayabilir.
- Gönüllüler çalıştıkları programları destekler

1.3 Gönüllü Roller

Gönüllü sektör, 21. yüzyıl toplumunun karmaşık ve gittikçe karmaşıklaşan bir alanıdır. Hizmet, destek, eğitim ve savunuculuk sağlama konusunda karşılıklı çıkarları olan çok sayıda farklı ve çeşitli kendi kendini yöneten birliklerden oluşur. Gönüllüler, zamanlarını özgürce paylaşan bireylerdir. Gönüllü kuruluşların çoğu, resmi olarak bir şekilde gönüllüleri içerir. Mali kazanç için kurulmamış olsa da, birçok gönüllü kuruluş da çalışanlara ödeme yapmıştır ve yüksek düzeyde eğitilebilir. Bununla birlikte, gönüllü kuruluşlarla ilişki kurmadan zamanlarını gayri resmi olarak gönüllü olarak geçiren bireylerin kapsamı ve önemi giderek artmaktadır. Birlikte ele alındığında,

²⁰ Brudney, Jeffrey L. "Volunteer involvement in the delivery of public services: Advantages and disadvantages." **Public Productivity & Management Review**, Cilt.16, Sayı. 3, 1993, s. 285.

gönüllü sektörünün ve gönüllülerin hem resmi hem de gayri resmi eylemleri, daha geniş gönüllülük felsefesine dayanmaktadır. Gönüllülüğe artan bir güven vardır ve gönüllülük, kırsal yeniden yapılanmaya yanıt vermede ve kırsal topluluklarda sağlık ve sosyal hizmet sunumunu sürdürmede merkezidir. Gönüllülük ayrıca Kanada'nın küçük kasabalarında hizmet sunumunun önemli bir özelliği olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, gönüllüler ve gönüllülük bu topluluklarda önemli rol oynamaktadır.²¹

Tüm demografik gruplardan gönüllülerin işe alınması ve elde tutulması için kapsayıcı yaklaşımların geliştirilmesinin tüm dünyada önemi artmaktadır. Bireyleri sıradan yollarla hareket etmeleri için etkileyen faktörler, uzun zamandır sivil katılımla ilgilenen araştırmacılar için ilgi konusu olmuştur. Verba, Schlozman ve Brady (1995) sivil gönüllülüğü etkileyen üç ana faktör olarak motivasyonları, kaynakları ve sosyal ağları tanımlar. Gönüllüler daha yüksek sivil sorumluluk ve öz yeterliliğe sahip kişilerdir. Daha fazla eğitime, bilgiye, beceriye, refaha ve zaman esnekliğine sahip bireylerin toplumdaki hakim statü pozisyonlarına katılma ve işgal etme olasılığı daha yüksektir.²²

Doğrudan gönüllülük ve gönüllülük üzerine odaklanılması çok az çalışmada ele alınmıştır. Haski-Leventhal (2009), Avrupada yapılan geniş çaplı bir çalışmadan alınan verilerin analizi yoluyla elde edilen sonuçlara göre 10 Avrupa ülkesi için bu demografideki gönüllülük ve refah arasındaki ilişki doğrulanmıştır. Çalışma, gönüllülüğün hem fiziksel hem de psikolojik refah ile olumlu yönde ilişkili olacağını göstermiştir. Nitekim, bu hipotez, gönüllü olan kişilerin daha yüksek fiziksel sağlık, yaşam doyumu ve daha az depresyon oranlarına sahip olduğu ve daha uzun yaşama şansları konusunda daha iyimser oldukları yönünde desteklenmiştir.²³

Kuruluşlar, doğrudan (ağızdan ağıza yaklaşımlar, sunumlar ve davetler) ve dolaylı (el ilanları, posterler, broşürler, haber bültenleri, kitle iletişim araçları

²¹ Giesbrehta, Kelly, Mark Skinnerb, Greg Halsetha, Neil Hanlona, and Alun Josephc. "Voluntarism, ageing and place: **A critical review.**" 2010 s. 6.

²² Ertas, Nevbahar. "How Public, Nonprofit, and Private-Sector Employees Access Volunteer Roles." **Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing** Cilt. 32, Sayı, 2, 2018. s, 106.

²³ Haski-Leventhal, Debbie. "Elderly volunteering and well-being: A cross-European comparison based on SHARE data." **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations** Cilt. 20, Say. 4, 2009 s.401.

duyuruları ve web siteleri) arasında değişen çeşitli işe alma stratejileri kullanırlar. Gönüllü olmak isteği, gönüllü eyleme giden en sık yoldur ve medya duyuruları gibi kişisel olmayan araçlardan çok daha etkili olduğu görülmüştür.²⁴ ABD'de, bağış ve gönüllülük konusundaki en kapsamlı araştırma, Gallup Organizasyonu ile işbirliği içinde 1988-1999 yılları arasında çoğu ulusal anket yürüten Bağımsız Sektör (IS) tarafından yapılmıştır.²⁵ Bağımsız Sektör (2001) tarafından yürütülen geniş çaplı anket, gönüllü olmayanların sadece % 30'una kıyasla % 70'inin gönüllü olması istendiğini ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan kişiler, gönüllü olmasını kimin istediğinin de önemli olduğu belirtilmiştir. Halihazırda bir organizasyon için gönüllü olan kişilerin diğer insalara gönüllü olmaları için sorulması, gönüllüğe olan katılımı arttırmış ve onların başka organizasyonlar için de gönüllü olma olasılığını artırdığı bulunmuştur.²⁶

Üçüncü Sektör Kuruluşları (ÜSK) ekonomik, sosyal, politik ve iletişimsel olmak üzere dört işlevi veya rolü yerine getirmektedirler. Ekonomik açıdan, ÜSK'ları hem mal hem de hizmet sunmakla birlikte, spor, kültür, sanat ve benzeri alanlarda etkileyici faaliyetler düzenlemektedir. Siyasi ve iletişimsel perspektiflerden bakıldığında, devlete ve ekonomik güçlere karşı bir karşı güç oluşturma, demokrasi okulları gibi davranma ve aynı zamanda değer çekişmesinin mümkün olduğu iletişimsel bir alan oluşturma potansiyeline sahiptir. Sosyal açıdan bakıldığında, ÜSK'lar bir değer çoğulculuğu ve özgürlük alanı oluşturmakta ve normların ve değerlerin korunmasına katkıda bulunmaktadır.²⁷

Genel olarak araştırmalar, geniş sosyal ağların gönüllü katılımı teşvik etmek için gerekli temeli oluşturduğunu göstermektedir. Daha geniş ağlara sahip bireylerin liderlik rollerini üstlenme ve organizasyonlara kendilerinin yaklaşma olasılığı daha yüksektir. Diğer yandan, Bağımsız Sektör (IS) tarafından yürütülen çalışma tutarlı bir

²⁴ Wilson, John, and Marc Musick. "The effects of volunteering on the volunteer." **Law and contemporary problems** Cilt. 62, Sayı. 4, 1999 s. 164.

²⁵ Michael, O'Neill. "Research on giving and volunteering: Methodological considerations." **Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly** Cilt. 30, Sayı.3, 2001, s.505

²⁶ Ertas **a.g.m.** s. 109.

²⁷ Enjolras, Bernard, Lester M. Salamon, Karl Henrik Sivesind, and Annette Zimmer. The third sector as a renewable resource for Europe: Concepts, impacts, challenges and opportunities. **Springer Nature**, 2018. s. 98.

şekilde, hükümetin ve kar amacı gütmeyen çalışanların, özel sektörde çalışanlara göre daha fazla gönüllü olduğunu göstermiştir.²⁸

Gönüllülüğün erişim rolleri, üç geniş gönüllülük biçimiyle özetlenebilir. Belirli bir organizasyon altında koordine edilmeyen bireyler tarafından gönüllülük. Belirli bir grup veya kuruluş tarafından koordine edilen tesadüfi veya geçici programlar için gönüllülük. Profesyonel ve sürdürülebilir programlarla büyük bir grup veya kuruluş tarafından yönetilen gönüllülük.

Gönüllülük değerleri, en savunmasız kişilerin geçim kaynaklarını güvence altına alma ve fiziksel, ekonomik, ruhsal ve sosyal refahlarını artırma kapasitelerini güçlendirmede son derece önemlidir.²⁹

1.4 Kamu Sektörü, Özel Sektör ve Üçüncü Sektör de Gönüllü Roller

Gönüllülük dünya çapında değişiklik gösterir, her yaştan, etnik köken, sınıf ve dinden insan farklı amaçlara ulaşmak için farklı şekillerde gönüllü olur ve farklı alanlarda gönüllü olmak isteyen herkes kolay olamaz. Gençlerin gönüllülüğü özellikle gençlerin ağırlıkta olduğu ve hızlı sosyal değişimin yerinden edilmeye, geleneksel yapıların kaybına ve işsizliğe yol açtığı ülkelerde önemlidir. Gençler zamanlarını ve becerilerini idealizm, daha iyi bir dünya ümidi, gelecekteki istihdam için beceri kazanma, meşgul olma ve kendi toplumlarına katkıda bulunma gibi çeşitli nedenlerle gönüllü olmaktadır. Özellikle protestolara ve değişim taleplerine dahil olarak; duyulmak ve işleri şekillendirmede bir role sahip olmak isterler ve genellikle ulusal ve uluslararası düzeylerde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik çağrısında bulunurlar.

Gönüllü rollere erişim yeteneğine geldiğinde, kamu, özel ve KAGK'lardan bireyler tarafından sergilenen toplum yanlısı davranışların biçimleri ve derecelerindeki farklılıklar, gönüllü kuruluşlara katılım, canlı bir demokratik sivil toplum inşa etmenin

²⁸ A.g.m, s. 110

²⁹ Universiti Sains Malaysian, Volunteerism in Malaysia: Fostering Civic Responsibility. Penerbit USM, 2013. <https://0310f234syhttpedspebscohostcom.erbakan.proxy.deepknowledge.io/eds/ebookviewer/ebook?sid=9447d13-3833-4c0a816f-9d575e9034a8%40redis&vid=1&rid=1&format=EK> (Erişim Tarihi: 15.10.2021)

ve sürdürmenin önemli bir yolu olduğundan, farklı davranış biçimleri arasında gönüllülük özellikle ilgi çekicidir. Araştırmalar, kamu ve kar amacı gütmeyen çalışanların kar amacı güden özel sektör meslektaşlarından daha fazla gönüllü olduğunu ortaya koymuştur. Bu eşitsizlik, daha yüksek kamu hizmeti motivasyonunun davranışsal bir sonucu olarak açıklanmıştır. Kamu hizmeti motivasyonu teorisi, kar amacı güden özel sektöre kıyasla, kamu görevlilerinin (Hükümet ve KAGK çalışanları) başkalarına yardım etme ve işleri yoluyla topluma yararlı olma arzusu gibi özgecil motivasyonlara daha fazla önem verdiklerini ileri sürmektedir. Yakın zamanda modası geçmiş olmasına rağmen, Kamu Hizmeti Motivasyonu (PSM) kavramı, kamu yönetiminde teori gelişiminin olumlu bir örneğini temsil etmektedir. Bu teori, motivasyon ve kamu yararı arasındaki ilişkiyle ilgilendiğinden, önemli bir pratik ilgiye sahiptir.³⁰

Kramer (1981), göre gönüllü kuruluşları rollerine göre dörde ayırmak mümkün:

1. **Öncü rolü**, örneğin yenilik veya hizmet öncülüğü;
2. **Değer koruyucusu rolü**, gönüllülüğü teşvik etmek;
3. **İyileştirici rol**, savunuculuk ve teşvik edici sosyal değişim;
4. **Hizmet sağlayıcı rolü**, Devlet tarafından sosyal hizmetleri desteklemek veya tamamlamak.³¹

Kendal (2003) benzer bir sınıflandırma kullanarak gönüllü kuruluşlar rollerine göre beş kümede tanımlar: **Hizmetler ve tedarik, yenilik, savunuculuk, ifade etme ve topluluk oluşturma** işlevleri, Bu kategorizasyonlar, özellikle yönelim itibari ile kuruluşları birbirinden ayırmada başarılı bir zemin sağlamaktadır.³²

Öte yandan, Uluslararası Gönüllüler yılı olan 2001 yılında Birleşmiş Milletler(BM), gönüllü faaliyetleri finansal nedenlerle yapılmadığını vurgulayan daha

³⁰ Moynihan, Donald P. and K. Pandey Sanjay. "The role of organizations in fostering public service motivation." **Public administration review**, Cilt. 67, Sayı. 1, 2007, s. 40.

³¹ Ralph M, Kramer. "Voluntary agencies in the welfare state.", **The American Political Science Review** Cilt. 76, Sayı. 2 1981 s. 436.

³² Yeğen, Mesut, Emin Fuat Keyman, Uğraş Ulaş Tol, and Mehmet Ali Çalışkan. "Türkiye'de gönüllü kuruluşlarda sivil toplum kültürü." 2009 s.63.

geniş bir tanım getirmiştir.³³ BM, gönüllülüğün gerçekleşebileceği dört biçim listeler. Bu formlar aşağıda listelenmiştir.

- **Karşılıklı veya kendi kendine yardım:** Ortak sorunları veya zorlukları olan insan grupları ortak bir amaç ile bir araya gelirler. Dünyanın birçok yerinde bu tür gönüllülük, nüfusun çoğunluğu için temel sosyal ve ekonomik destek sistemini sağlamaktadır.
- **Hayırseverlik veya başkalarına hizmet** en çok gönüllülük olduğu düşünülür, genellikle üçüncü bir tarafa hizmet veren bir organizasyonu içerir, bu tür gönüllülük daha çok gelişmiş toplumlarda bulunmaktadır.
- **Katılım veya sivil katılım** : Onursal ofis veya topluluk sektörü aracılığıyla siyasi, karar verme veya yönetim süreçlerine katılım tüm ülkelerde bulunmakla birlikte, en çok güçlü sivil toplum geleneğine sahip ülkelerde görülmektedir.
- **Savunuculuk veya kampanyadır:** Değişimi başlatmak veya önlemek için bir katalizör olarak toplu eylem. Bazı kampanyalar yerelleştirilmiş, ulusallaştırılmış, bazıları ise küreseldir.

Gönüllüler genellikle kamu hizmetlerinin sunumunda çok önemli rollere sahiptir. ABD de dahil olmak üzere Avrupa'daki birçok hükümet (Giddens, 2000) üçüncü yol politikalarından etkilenmiş, bu gönüllüleri, genel halkı devlet işlerine dahil etme fırsatları sağlayan aktif bir vatandaşlığın örneği olarak karşılamıştır. Ayrıca, gönüllüler mali sıkıntı dönemlerinde hükümet programlarına kaynak sağlamak için çekici bir alternatif yolu temsil etmektedir. Ancak asıl zorluk, gönüllülerin mevcut düzenlemelere en iyi nasıl entegre edileceğidir. Gönüllüler ve kamu kurumları arasındaki ilişki her zaman kolay olmayabilir. Örneğin, hükümetler gönüllüleri yalnızca maliyetleri düşürmek için dahil ettiğinde, gönüllü ihtiyaçlarını göz ardı

---

³³ UNV Volunteering and Social Activism: Pathways for Participation in Human Development, 2008, s.5. <http://www.unv.org/> (Erişim Tarihi: 18.10.2021)

ettiğinde veya hükümetler gönüllülere hizmet sunumunun doğasını ve kapsamını aşırı derecede etkileyebilecek kadar bağımlı hale geldiğinde zorluklar ortaya çıkar.³⁴

Başka bir deyişle, hükümet ve kâr amacı gütmeyen işler, katılım için daha fazla sayıda resmi yol ve fırsat sunuyor olabilir ve daha yüksek gönüllülük seviyeleri, bu daha kolay erişim kolaylığının bir göstergesi olabilir. Bu bölümde, çalışma, dolaylı bir yaklaşımla, yani farklı sektörlerdeki bireylerin gönüllü rollerine erişmek için farklı yollar kullanıp kullanmadıklarının araştırılması yoluyla, devlet ve kar amacı gütmeyen çalışan gönüllülüğü anlayışını ve katılım performansındaki coşkunun rolünü geliştirmeyi amaçlamaktadır. Motivasyonel farklılıklar önemliyse, kamu, kar amacı gütmeyen ve özel sektör personelinin erişim biçiminde farklılıklar beklemek mantıklıdır.

Gönüllülüğün ölçeği ve aralığı, okullardan itfaiyecilere, hastanelerden polise, yönetim kurulu odalarından kamu hizmetlerinin günlük sunumuna kadar her yerde aktif olan gönüllülerle oldukça büyüktür. Gönüllülüğün çoğu yereldir ve çoğu durumda gönüllüler ücretli personeller tarafından yönetilir. Ancak gönüllülüğün hizmetleri ucuza sunmakla ilgili olmadığına açık olması önemlidir. Gönüllülük, hizmetleri kullanan kişilerin deneyimini iyileştirmek, hizmetlerin kalitesini iyileştirmek ve hizmetler ile topluluklar arasındaki bağları güçlendirmekle ilgilidir. Gönüllülük çalışanı değiştirmek veya yerine geçmek ile ilgili değildir. Kamu sektörü liderleri, hayır kurumu liderleri ve kuruluşları ve sendikaların tümü, risklerin yanı sıra fırsatlara da odaklanarak, çalışanın gönüllüleri olumlu bir şekilde dahil etmesini desteklemek, teşvik etmek ve güçlendirmek konusunda oynayacakları bir role sahiptir. Gönüllülerin neden dahil edildiğinin net olması çok önemli bir ilk adımdır. Kamu sektörü personeli, bunu toplulukları ve gönüllüleri eyleme geçme konusunda yetkilendirme rollerinin bir parçası olarak görmelidir.

Kamu, kar amacı gütmeyen ve kâr amaçlı özel sektör çalışanları, ilk olarak gönüllü olma biçimlerinden farklı değildir. Önceki araştırmalara benzer şekilde, çalıştıkları sektör ne olursa olsun, gönüllü olmak için çoğunlukla personel olarak ortak

---

³⁴ Dover, Graham J. "Public sector volunteering: Committed staff, multiple logics, and contradictory strategies." **Review of Public Personnel Administration**, Cilt. 30, Sayı. 2, 2010, s. 236.

yollara sahip olduğu bulunmuştur.³⁵ Kamu sektörü çalışanlarının özel sektör çalışanlarına göre gönüllü olma olasılığının daha yüksek olmasının üç nedeni vardır. Birincisi, kamu sektörü çalışanlarının işe gitmek için özel sektör çalışanlarından farklı değer ve motivasyonlara sahip olmasıdır. İkincisi, Rasyonel seçim teorisi, kişisel çıkarların tek başına daha fazla kamu sektörü çalışanını teşvik edeceğini öne sürüyor olmaktadır. Özellikle kamu kurumlarının çalışmalarına desteği güçlendirmeyi veya tamamlamayı amaçlayan topluluk faaliyetlerinde, birçok türde gönüllü faaliyette özel sektör çalışanlarından daha güçlü menfaatleri vardır. Kamu sektörü çalışanlarının özel sektöre göre gönüllü olma olasılığının daha yüksek olmasının üçüncü nedeni, işin içine gömülü olduğu sosyal ilişkilerle ilgili birşeydir. Özel sektör firmalarında çalışan çok az sayıda gönüllü bulunması nedeniyle, kamu sektörü çalışanlarının çalışmaları sırasında gönüllülerle karşılaşma olasılıkları çok daha yüksektir. Gönüllülerle günlük etkileşimler, gönüllü çalışma, fırsatlar ve gönüllülük istenme şansı hakkında bilgi edinme olasılığını artırmaktadır.³⁶

20. yüzyılda, kamu sektöründeki işlerin sayısı hızla artmıştır. ABD kamu personelinin büyüme hızı son yıllarda yavaşlanmış, ancak çalışan tüm Amerikalıların beşte biri hala federal, eyalet veya yerel yönetim için çalışmaktadır. Amerika'da eski Başkan Clinton, Federal Hükümetin çalışanlarının toplum hizmetine bağlılıklarını nasıl destekleyebileceğinin yeniden incelenmesini ve tüm çalışanların gönüllü faaliyetlerde katılım için kendilerine sunulan çeşitli esnekliklerin farkında olmalarını sağlamasını talep eden bölüm ve Ajans başkanları için bir mutabakat anlaşması imzalamıştır. Ek olarak, 2002'deki Birliğin Durumu Konuşmasında, eski Başkan George W. Bush, tüm Amerikalıları hayatları boyunca gönüllü hizmet için 2 yıl veya 4.000 saat ayırmaya teşvik etmiştir. Hizmet çağrısını iletirmek için 2003 yılında da eski Başkan Bush, gönüllülerin ABD'de yaptıkları değerli katkıları tanımak ve daha

---

³⁵ Ertas, **a.g.m.**, s. 117.

³⁶ Rotolo, Thomas, John Wilson. "Employment sector and volunteering: The contribution of nonprofit and public sector workers to the volunteer labor force." **The Sociological Quarterly** Cilt. 47, Sayı. 1, 2006, s. 23.

fazla sivil katılımı teşvik etmek amacıyla Cumhurbaşkanı'nın Hizmet ve Sivil Katılım Konseyi'ni kurmuştur.³⁷

1.5 Gönüllü Katılım

Devlet hizmetlerinin sunumuna gönüllü katılım ile ilgili literatür iki düşünce okulu etrafında yayılmıştır. Gönüllüler genellikle mali kapasitenin düşürülmesi, halkın taleplerinin ve beklentilerinin artması ve vatandaş katılımının zayıflatılması gibi ABD hükümetlerinin karşılaştığı çağdaş sorunlara bir yanıt olarak tanıtılmıştır. Gönüllülerin, işgücü maliyetlerini düşürürken aynı zamanda kamu hizmetlerinin kapsamını ve hatta kalitesini yükselterek devletin üretkenliğini artırdığı düşünülmektedir. Ayrıca kamu kurumları ve toplum arasındaki ilişkileri güçlendirebilirler.³⁸ Gönüllü katılım, sosyal konut, işçi eğitimi ve göçmen hizmetleri gibi ihtiyaç duyulan mal ve hizmetlerin sağlanması yoluyla topluluk için olumlu faydalar sağlayacaktır.

Jeffrey L. Brudney'nin (1993) incelemesine göre, kamu sektörüne gönüllü katılım, toplu olarak hükümet üretkenliğini artıran dört geniş kazanım vaat etmektedir.³⁹ İlk olarak, bu yaklaşım hükümete maliyet tasarrufu sağlar. İkincisi, hükümet kapasitesinin genişletilmesine yol açar. Bu yöntem, kuruluşların hizmet sunmasını ve sunulan hizmetleri veya programları artırmalarını sağlar ve ayrıca acil durumlarda ve yoğun yük dönemlerinde ücretli personele yardımcı olur. Üçüncüsü, gönüllü katılım, devlet hizmetlerinin kalitesine katkıda bulunur. Örneğin, hizmetlerde veya programlarda iyileştirmeler yapmak için kamuya açık işyerine çalışanların sahip olmadığı özel beceriler getirebilirler. Dördüncüsü, Gönüllü katılım, toplumda hem somut hem de soyut devlet kurumları için önemli faydalar sağlayabilmektedir. İyi tasarlanmış ve işlenmiş bir gönüllü programının iş becerilerini ve katılımcıların deneyimlerini artırması, devlet kurumlarının toplumla olan ilişkilerini iyileştirmesi ve hükümet üzerindeki baskılar ve kısıtlamalar konusunda daha fazla kamu bilincini

³⁷ OHCO Council, "Participation of Federal Employees in Volunteer Activities" <https://www.chcoc.gov/content/participation-federal-employees-volunteer-activities-1> (Erişim Tarihi: 20.10.2021)

³⁸ Brudney, **a.g.m.** s. 284.

³⁹ **A.g.m** s.285

teşvik etmesi beklenmektedir. Gönüllüler, programlar ve faaliyetler hakkında tavsiye ve rehberlik sağlayarak ve onlar için kamu desteğini artırarak kuruluşlara daha fazla fayda sağlayabilir.

Bazı ülkelerde yerel organizasyonlarda daha fazla gönüllü verken, bazı ülkelerde bu tür organizasyonlarda daha az gönüllü bulunur. Alice'e (2006) göre dünyanın dört bir yanından gelen gönüllülük verilerini kullanarak, gönüllülükte gözlemlenen farklılığı açıklamak için ABD ve Japonya arasındaki kalıplardan yola çıkarak iki hipotez test etmiştir. Eğitim, gelir, kentleşme vb. katılım oranları için ortak alternatif açıklamalar da analizlere dahil edilmiştir.

Hipotez 1: Vatandaşların sosyal sorunlarla başa çıkmakta hükümetin sorumlu olması gerektiğini düşündükleri ülkeler, yerel organizasyonlara daha fazla gönüllü katılım eğiliminde olacaktır.

Hipotez 2: Vatandaşların sosyal sorunlarla başa çıkmakta bireylerin sorumlu olması gerektiğini düşündükleri ülkeler, hükümetle yerel ilişkileri olmayan organizasyonlara daha fazla gönüllü katılım eğiliminde olacaktır.

Alice (2006), sosyal sorunlarla başa çıkmada hükümet ve bireysel sorumluluk hakkındaki vatandaş tutumlarının bir toplumda en yaygın olan organizasyon türlerini belirlemeye yardımcı olduğunu savunmuştur.⁴⁰ Topluluklar, hükümetin sosyal sorunlarla uğraşmaktan sorumlu olması gerektiğine inandıklarında, amaçlarına ulaşmak için hükümetle birlikte çalışan kuruluşlar kuracak ve bunlara katılacaklardır. Bunun tersine, topluluklar, bireylerin sosyal sorunlarla uğraşmaktan sorumlu olması gerektiğini düşündüklerinde, büyük olasılıkla hükümette yerel olmayan kuruluşlar oluşturacak ve bunlara katılacaklardır.

1.5.1 Gönüllü Katılım Düzeyleri

Gönüllülerin katılımı için bağlamlar ve fırsatlar, yerel, ulusal ve küresel düzeyde ve her toplum içinde önemli ölçüde değişmektedir. Yerel düzeyde çalışanlar

---

⁴⁰ Haddad, Mary Alice. "Civic responsibility and patterns of voluntary participation around the world." *Comparative Political Studies*, Cilt. 39, Sayı. 10, 2006, s. 1228.

genellikle toplumlarında kök salmış ve günlük yaşamlarını ve ailelerinin yaşamlarını doğrudan etkileyen yönetim sorunları üzerinde çalışmaktadır. Coğrafyacılar, konumların oluşumunda gönüllülüğün rolünün anlaşılmasını giderek daha fazla savunmaktadırlar. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO), gönüllülüğü, nüfusun yaşlandığı bir çağda başarılı toplum gelişiminin temel belirleyicisi olarak tanımlayan küresel, yaş dostu şehirler girişiminde bulunmasıdır. Konumun dönüştürücü doğasının fiziksel ve sosyal bir fenomen olarak ele alınması, gönüllülüğün yerel dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasına yol açmıştır.⁴¹

Ulusal düzeyde, endişeler özellikle devlet / vatandaş ilişkileri ve özel sektör, dini kuruluşlar gibi devlet politikasını ve uygulamasını şekillendiren bir dizi diğer yönetim aktörleri arasındaki ilişkilerle ilgilidir. Kanada ve ABD gibi ulusal bağlamlar, gönüllü sektörün daha geniş refah azaltılması ve yeniden yapılandırılmasının yanı sıra ve belki de bununla ilişkilendirilen tipik bir anlatı haline gelmiştir. Öte yandan, Birleşik Krallık bağlamında, örneğin mevcut “Big Society” hükümeti gündemi, bireyleri gönüllülükte daha büyük bir rol oynamaya çağırarak gönüllülük ve toplum arasındaki ilişkiyi yeniden tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu siyasi proje, Viktorya döneminin gönüllülüğün “altın çağının” orta sınıf gönüllüsü ve sınıf, din veya cinsiyete bakılmaksızın katkıda bulunan toplumun tüm kesimleriyle ilişkili bir anlatı olarak kullanılmaktadır. Örneğin kütüphaneleri, okul aktivitelerini ve sporu desteklerken görüldüğü gibi, gönüllülüğün her yerde bulunmasını vurgulamakta ve savunmaya çalışmaktadır.⁴²

Dünyada tek bir hükümet veya sabit yönetim sistemi bulunmamakla birlikte, küresel gönüllü eylem, her biri farklı sorumluluklara sahip çok çeşitli aktörler tarafından yönetimin ele alınmasını içerir. Bu düzeyde, sosyal medyanın yaygın kullanımı dahil olmak üzere farklı örgütlenme biçimleri bulunur ve gönüllüler genellikle uluslararası STK'lar ve diğer paydaşlarla ittifak halinde çalışmaktadır.

⁴¹ Skinner, Mark W., and Alun E. Joseph. "Placing voluntarism within evolving spaces of care in ageing rural communities." **GeoJournal** Cilt. 76, Sayı, 2, 2011, s. 153.

⁴² Skinner, Mark, and Andrew Power. "Voluntarism and the voluntary sector." **International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology**, 2016, s. 7.

Birçok gönüllülük farklı seviyelere ayrılmıştır; Etkileşimde oldukları insanlar bile farklıdır, ancak bazıları her düzeyde ortaktır. Bununla birlikte, gönüllülerin farklı düzeylerde çalışabileceklerini anlamak önemlidir, çünkü çalışmalarını yerel düzeyde, bazen ulusal düzeyde başladığından, uluslararası düzeyde büyüme olabilir.

1.5.2 Gönüllü Katılım Alanları

'Alan' kavramı, iktidar, politika, demokrasi ve vatandaş eylemi ile ilgili edebiyat eserlerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bazı yazarlar, yoksulların ve onlarla birlikte çalışan örgütlerin yoksulluğu azaltmaya çalışabileceği kurumsal kanallar, politik söylemler ve sosyal ve politik uygulamalar olarak 'politik alanları' tercih ederler. Sosyal bilimler akademisyenleri, kimin katılabileceğini, nerede, ne zaman ve hangi erişim ve katılım kuralları altında analiz etmeye yardımcı olmak için bu "alanlar" kavramını geliştirmişlerdir. Birleşik Krallık Kalkınma Araştırmaları Enstitüsü, bu kavramı, her bir alandaki sınırları ve olanakları tanımlayan güç ilişkileri tarafından şekillendirilen kapalı, davet edilen ve kabul edilebilir alanlara odaklanarak geliştirmiştir.⁴³

Kapalı alan: Birçok karar verme alanı kapalıdır. Erişim kuralları tanımlanır ve yalnızca belirli kişiler hak kazanır. Karar verme, daha geniş istişarelere veya katılımlara ihtiyaç duymadan seçkinler tarafından yapılır. Gönüllülük çabaları, daha fazla hesap verebilirlik, şeffaflık, bilgi ve halkın katılımı talep ederek bu tür alanları açmaya odaklanmaktadır. Kapalı alanlarda, gönüllüler teşvik edilebilir, kampanya yapılabilir ve sadece nadiren katılmaya davet edilebilir.

Davet edilen alan: Katılımı genişletmek, kapalı alanlardan daha "açık" alanlara geçmek için, yönetim aktörleri, genellikle yaratılmış alanlarda vatandaşlar veya yararlanıcılar tarafından katılımı davet etmektedir. Davet edilen alanlar içinde, gönüllüler davet eden taraftan belirlenen şartlara katılabilir. Bu tür alanlar kullanıcı grupları, yerel yönetim forumları, bütçe izleme, veli-öğretmen dernekleri ve benzeri olabilir. Davet edilen alanlar, tek seferlik istişare biçimleriyle düzenli hale getirilebilir,

---

⁴³ Wallace, Tina, Subhra Bhattacharjee, Mae Chao, Peter Devereux, Heba El-Kholy, and Elizabeth Hacker. "State of the World's Volunteerism Report: Transforming governance." **Bonn, Germany, United Nations Volunteers**, 2015, s.15.

yani sürekli olarak kurumsallaştırılabilir veya daha geçici olabilir. Okuryazarlık, kullanılan dil, toplantıların zamanı ve alandaki işlemleri kontrol eden kişi gibi kriterler belirleyerek insanları dahil edebilir veya dışlayabilir. Araştırmalar, davet edilen alanların aktivistlerin, topluluk gruplarının, STK'ların ve sosyal hareketlerin devam eden talepleri nedeniyle açık tutulması gerektiğini göstermektedir.⁴⁴

İddia edilen alan: Daha az güçlü aktörler, sosyal hareketler ve topluluk dernekleri aracılığıyla gayri resmi olarak veya insanlar tartışmak ve direnmek için gönüllü olarak bir araya geldikçe organik olarak alan talep edebilir veya yaratabilmektedir. Yaratılan mekanlar, yeni alanların geliştirilmesi ve büyütülmesi için önemlidir ve katılım için yeni yollar sağlamaktadır. Kolektif yaratılan alanlar eyleme öncülük edebilir ve insanları kendi bağlamları ve toplulukları içindeki acil ihtiyaç ve haklara hitap etmek için harekete geçirebilirler. Burada geliştirilen beceriler ve anlayış, genellikle daha sonra davet edilen alanlarda eyleme dönüştürülebilmekte veya insanların kampanyalar yürütmesini ve yerel düzeyin ötesinde ağlar oluşturmasını sağlamaktadır.

1.6 Gönüllü Katılım ve Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye terimi, 1916'da West Virginia Üniversitesi'nden Hainfan'ın bir makalesinde bahsedilmektedir. Ancak, 1961 yılında ilk kez Jacobs'un klasik "büyük Amerikan şehirlerinin ölümü ve yaşamı" çalışmasında yer verilmiştir.⁴⁵ Bugün sosyal sermaye toplumlarda fiziksel sermaye ve beşeri sermayeden daha önemli bir rol oynamaktadır ve insanları ve kuruluşları tutarlı kılan bir sosyal ve grup ilişkileri ağını kapsamaktadır. Sosyal sermaye, güven, katılım ve norm gibi göstergelerden oluşan insanlar için bir dizi sosyal göstergedir. Sosyal etkileşimlerinde toplumda daha yüksek sosyal sermayeye sahip olan bireyler, sosyal sermayelerinin birikimini sosyal ilişkilerini kolaylaştırmak ve işlem maliyetlerini düşürmek için kullanabilmektedir. Bu nedenle, olumlu karakter çoğu insanlarda mevcut olabilir; ancak, düşük fırsat maliyeti

⁴⁴ Gaventa, John. "Finding the spaces for change: a power analysis." **IDS bulletin** Cilt. 37, Sayı. 6, 2006, s. 26.

⁴⁵ Sadeghi, Mehdi, and Manijeh Bahamiriyan. "Study the Relationship between Social Capital of Organization and Empowering Staff of Universities: A Case Study of Applied Science Centers of Kermanshah." **TI Journals International Journal of Economy, Management and Social Sciences**, Cilt. 4, Sayı. 2, 2015, s.139.

ile birlikte yüksek sosyal etkileşime sahip olduklarında, bu değişkenleri ancak optimize bir şekilde ve en düşük maliyetle kullanabilirler. Bu durum bireylerin gizli kişilik özelliklerini gösterebilmeleri için yüksek sosyal sermayeye ve toplumda olumlu etkileşime sahip olmalarına neden olmaktadır.⁴⁶

Sosyal sermaye genellikle gönüllülüğü ya doğrudan talep yoluyla ya da bir örnek oluşturarak teşvik eder. İnsanların, özellikle mevcut bir gönüllünün kişisel itirazına yanıt vermemeyerek gönüllü olma olasılığı daha yüksektir.⁴⁷ Gönüllü olması istenen kişilerin gönüllü yapma olasılığının diğerlerinden dört kat daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal sermaye aynı zamanda gelir ve eğitim gibi beşeri sermayenin gönüllülük üzerindeki etkisini açıklamaktadır.

Bir çok bilim insanı, özgürlüğü ve insanların eşitliğini katılımın temel özellikleri olarak görmüştür. Katılımcı bir sistemde, insanların politikaları etkilemek ve kamu işlerine ulaşmak için uygun fırsata sahip olması gerektiği ve hükümetin bireysel liyakat ve niteliklere dayalı rekabet fırsatı sunması gerektiği varsayılmaktadır. Katılım süreçleri, sonuçların birden fazla bireyin eylemlerine bağlı olduğu resmi karar süreçleri olarak da görülebilmektedir. Hükümet sorunlarının çözümü, esasen toplu bir eylem sorunudur. Katılım süreçleri, belirli bir katılım sürecinde içeriği, katılımcıları, bilgi akışlarını, karar mekanizmalarını vb. düzenleyen kurallarla oluşturulacak veya düzenlenecektir.⁴⁸

İskoç Hükümeti, gönüllülerin kariyer, hizmet sağlayıcı, akıl hocası, lider olarak ve diğer birçok rolde yaptığı sayısız katkıyı kabul etmektedir. İskoç Hükümeti Bakanları, insanları gönüllü olmaları ve kendileri için önemli olan konulara katılmaları için desteklemeye devam etmek istediklerini açıkça belirtmişlerdir. Ayrıca bunun, herkes için gerçek fırsat eşitliğine sahip, daha adil, akıllı ve kapsayıcı bir İskoçya

---

⁴⁶ Akbari, Baharestan O., P. "The analysis of the impact of information technology and social capital on entrepreneurial orientation in iran pharmaceutical industry (Case study: Alborz Drug Company). 2013, s. 217.

⁴⁷ Penner, Louis A. "Volunteerism and social problems: Making things better or worse?" **Journal of Social Issues** Cilt. 60, Sayı. 3, 2004, s. 665.

⁴⁸ Ziarati, Khalili, Mohsen, Mehdi Rouhi Khalili, and Balaghi Inalo Amin. "The effect of social capital on social participation among citizens in Behshahr, Iran." **European Online Journal of Natural and Social Sciences: Proceedings** Cilt. 2, Sayı. 3, 2014, s. 3003.

yaratmaya yönelik daha geniş amaç için çok önemli olduğu konusunda da net bir tutum benimsemişlerdir. İskoçya'da gönüllülük, Toplumun Güçlendirilmesi ve Kamu Hizmeti Reformu da dahil olmak üzere kilit stratejik önceliklere - sosyal sermayenin oluşturmak, güvenin teşvik etmek, insanları birbirine bağlamak ve toplulukları yaşatmak ve çalışmak için daha iyi yerler haline getirmek gibi - önemli bir katkı sağlamaktadır.⁴⁹

Birleşik Krallık hükümeti tarafından yürütülen ulusal bir sosyal anket, insanların görünür bir organizasyon yapısına sahip bir grup aracılığıyla mı yoksa resmi olmayan gönüllülük yoluyla -akraba olmayan kişilere doğrudan yardım sağlamak gibi- resmi gönüllülük yapıp yapmadığını araştırmıştır. Uzun vadeli değişimi değerlendirmek için Birleşik Krallık hükümeti, 1981 ile 2011 yılları arasında yapılan ve zaman çerçeveleri çakışan farklı anketleri inceleyerek her ankette, gönüllü çalışanların tahminlerinde bir istikrar olduğu sonucuna varmışlardır. Anket yöntemlerinde bazı farklılıklar vardır ve farklı sonuçları karşılaştırmak zordur, ancak bu çalışmaların kapsadığı dönemler örtüştüğü için, 1981'den beri gönüllülük oranlarında çok az şeyin -yukarı ya da aşağı- değiştiğini savunulmaktadır.⁵⁰ Burada hem olumlu hem de olumsuz birtakım mesajlar vardır. Son on yıldaki ekonomik iniş ve çıkışlara rağmen, gönüllülük seviyelerinin altında yatan istikrar kutlanmaya değer görülmüştür. Yine de, insanların gönüllü olma ya da olmama kararlarının hayatlarının neresinde olduklarıyla bağlantılı olduğuna dair güçlü kanıtlar, hükümet politikaları yoluyla gönüllülüğe katılımı ne kadar artırmayı bekleyebileceğimizin sınırları olduğunu göstermektedir. Gönüllülükle ilgili tutumlar söz konusu olduğunda, özellikle neden gönüllü olmaya çağrıldıklarıyla ilgili açık ve olumlu mesajlar, insanları daha fazla meşgul olmaya motive etmenin bir anahtarıdır.

⁴⁹ Rutherford, Alasdair, *et al.* "Volunteering for All: national framework-literature review." **University of Stirling**. 2019, s.5.

⁵⁰ John, Mohan, and Rose Lindsey "Volunteering levels static since the 1980s – despite all the efforts to increase them" <https://theconversation.com/volunteering-levels-static-since-the-1980s-despite-all-the-efforts-to-increase-them-96755> (Erişim Tarihi: 25.10.2021)

1.7 Kamu Sektöründe Gönüllü Katılım

Kamu sektöründe gönüllü katılım, gönüllülerin genellikle özel ve kamu kuruluşları gibi diğer gruplarla işbirliğine dayalı ortaklıklarda kolektif bir sosyal fayda sağlayan birincil işgücünü oluşturduğu kar amacı gütmeyen kuruluşlarda gönüllülükten ayrılmaktadır.⁵¹ Kamu sektörü gönüllülüğü zorlanmayan resmi gönüllü faaliyete atıfta bulunur. Bu, bir devlet kurumu içinde, kurumun seçim çevresine doğrudan fayda sağlayan ve devam eden sorumlulukları olan bir pozisyonudur. Gönüllülerin yerel yönetimler tarafından daha yaygın olarak kullanıldığı hizmet alanları, itfaiye, kamu / toplum yararı, ve kütüphaneler, parklar ve rekreasyon gibi içermektedir.⁵²

Kamu sektörü gönüllülüğü, gönüllülerin genellikle özel ve kamu kuruluşları gibi diğer gruplarla işbirliğine dayalı ortaklıklarda kolektif bir sosyal fayda sağlayan birincil işgücünü oluşturduğu kar amacı gütmeyen kuruluşlardaki gönüllülükten farklıdır. Bu kamu gönüllülüğü tanımının kamu yönetimi için çeşitli etkileri olabilir. İlk olarak, bir devlet kurumunda bir gönüllü faaliyetinin gerçekleşmesi için, gönüllülerin işe alınması için çaba gösterilmelidir, çünkü bunun yapılmaması düşük düzeyde gönüllü katılımına neden olabilir. Kamu yönetimi için ikinci bir imâ, gönüllü programların ajansın seçim bölgesine fayda sağlamak için uygun şekilde tasarlanması gerektiğidir. Bu nedenle, üçüncü ve belki de en önemli imâ, gönüllü programların işe alım, eğitim ve yönetimle ilgili maliyetler olduğu için yerel bir hükümet tarafından uygun bir fon yatırımı gerektirmesidir. Bir kuruluşun bu masrafları karşılayamaması, gönüllülerin çeşitlendirilmesini ve / veya sayısını sınırlayabilir, çünkü bazıları gönüllülükle ilgili masrafları karşılayamayabilir.⁵³

Kamu sektörü gönüllülüğü, bir devlet kurumu tarafından desteklenen ve düzenlenen gönüllü faaliyet olarak tanımlanmıştır. Bu durum gönüllülerin, ajans müşterilerinin yararına hizmet sunumu veya organizasyonel bakım için devam eden

⁵¹ Valero, Jesus N. "Public sector volunteerism." *Journal of Contemporary Eastern Asia*, Cilt. 16, Sayı. 1, 2017 s. 83.

⁵² Gazley, Beth, and Jeffrey L. Brudney. "Volunteer involvement in local government after September 11: The continuing question of capacity." *Public Administration Review* Cilt. 65, Sayı.2, 2005, s.136.

⁵³ Valero, Jesus N. "Public sector volunteerism." *Journal of Contemporary Eastern Asia* Cilt. 16, Sayı, 1, 2017, s. 83.

sorumluluklarda yer aldıkları ve zorunlu veya zorlanmayan zaman ve çalışmaları için ücretli almadıkları resmi bir ortamda meydana gelmektedir.⁵⁴

Yirminci yüzyılda, sosyal sermayede bir düşüş olmasına rağmen Amerikalıların gönüllü katılımı göz önünde tutulduğunda gönüllü katılım Amerikan demokrasisinin en önemli unsuru olarak kabul edilmiştir ve hala diğer ülkelere kıyasla yüksek oranda gönüllü katılım gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, yetişkin nüfusa gönüllü olarak katılanların oranları dikkate alındığında gönüllü katılım görülen ülkeler arasında oldukça önemli farklılıklar olduğu görülmektedir.

Örneğin, Batı Avrupa ülkelerinde, gönüllülerin oranı İsveç'te %56, Portekiz'de %14 olarak tahmin edilirken, Kuzey Avrupa ve Büyük Britanya ülkeleri en yüksek gönüllülük oranına sahiptir. Öte yandan, geçiş demokrasileri olarak nitelendirilen Doğu Avrupa'da ise örneğin Polonya'da %14, Rusya'da %8 olmak üzere gönüllü katılım oranları nispeten daha düşük seviyelerdedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 50 eyalette ve yaklaşık 200 şehirde vatandaşların gönüllü katılımı değerlendirildiği 2010 yılında yapılan bir araştırmaya göre, 16 yaş ve üzeri toplam 63,4 milyon (% 26,8) Amerikalı, toplam 169 milyar dolar değerinde çeşitli faaliyetlerde 8.1 milyon saatlik gönüllü çalışma yapmıştır.⁵⁵

Kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve gönüllüler, Elinor Ostrom'un kamu yönetimi literatüründe tanımladığı gibi ortak yapım kavramına dahil olan kamu hizmetlerinin ortak yapımcıları olarak kabul edilmiştir.⁵⁶ Gönüllü katılım, kamu hizmetlerinin sağlanmasında önemli bir alternatif katılım yöntemidir. Özellikle yerel yönetimlerde, örneğin, ABD'de, tüm yerel yönetimlerin% 70'inden fazlasında bir şekilde kamu hizmetlerine gönüllü katılım sağlanmaktadır. Kamu sektöründe gönüllü katılımın artırılması ve buna uygun yönetim günümüzde demokratik yönetim açısından giderek daha çok önem kazanmaktadır.

---

⁵⁴ Graham J, a.g.m s.38.

⁵⁵ Hamit. a.g.m, s. 93.

⁵⁶ Pevnaya, Maria V., Anna A. Drozdova, and Mariana Cernicova-Buca. "Making room for volunteer participation in managing public affairs: A russian experience." **Sustainability** Cilt. 12, Sayı. 24, 2020, s. 4.

İKİNCİ BÖLÜM

ABD, İNGİLTERE VE TÜRKİYE'DE GÖNÜLLÜ KATILIMIN GELİŞİMİ

Gönüllülüğü sosyal bir davranış olarak anlamak, coğrafyayı, cinsiyeti, yaş ve diğer sosyal, ekonomik ve politik gerçeklerin insanların gönüllü eylemlerini etkilediğini kabul etmek anlamına gelebilmektedir. İlk bölümde belirtildiği gibi, bazı gönüllülük faaliyetleri gayri resmi veya dönemsel iken, bazıları ise sistematik ve resmidir. Gönüllülük fırsatları kuruluşlar tarafından yaratılabilirken, diğerleri gayri resmi ve spontanedir ve doğrudan bireyler arasında gerçekleşir. Gönüllü eylemlerin çoğu yerel düzeyde gerçekleşse de, insanlar yerel topluluklarda, ulusal düzeyde, uluslararası düzeyde gönüllü olabilmektedir. Bu bölümde ABD, İngiltere ve Türkiye, gönüllü katılımın gelişimine genel bir bakış sağlamaktadır. Ayrıca, Ülkeler arasında kamu sektörüne gönüllü katılımı içeren hükümet temelli programlar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmiştir.

2.1 Gönüllülüğün İlk Biçimleri ABD, İngiltere ve Türkiye

Amerika'da, başından beri gönüllülere güvenilmiş: Sömürgeciler sert yeni dünya'da hayatta kalmak için bir araya gelmiş, birbirlerine ekin ekmelerine, evler inşa etmelerine ve hastalıklarla savaşmalarına yardımcı olmak için destek grupları oluşturmuştur. Benjamin Franklin ilk gönüllü itfaiye binasını 1736'da geliştirmiştir. Bu fikir ülkenin normları haline gelmiştir. Günümüzde tüm itfaiyecilerin% 70'inden fazlası gönüllüdür.⁵⁷ Birçok küçük kasaba ve şehirde yerel toplum yaşamında büyük bir fark yaratan gönüllü bir itfaiye departmanı olduğu için bu gelenek bugüne kadar devam etmektedir. 20. yüzyıl, gönüllülüğün gerçekten gelişmeye başladığı ve bugün bilenen gönüllü ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları şekillendirdiği zamandır. İlk

---

⁵⁷Erik, Sorensen. "Volunteerism: A Revolutionary Look into History", <https://www.volunteercard.com/2011/10/volunteerism-a-revolutionary-look-into-history> (Erişim Tarihi: 01.12.2021)

Gönüllü Bürosu Minneapolis'te kurulmuş ve bugün ülke genelinde binlerce şehirde 170 milyon kişiye ulaşan Gönüllü Merkezi Ulusal Ağı'nın bir parçası olmuştur.⁵⁸

1857 yılında, İlk Genç Erkekler Hristiyan Derneği YMCA, George Williams tarafından Londra, İngiltere'de genç erkeklerin fiziksel ve ruhsal olarak canlandırıcı şekillerde aktif kalmalarının bir yolu olarak kurulmuştur. 1881'de Clara (Savaş Alanının Meleği) olarak bilinen Clarissa Harlowe Barton, 60 yaşındayken Amerikan Kızıllaçı'nın ABD şubasını kurmuştur. Clara, iç savaş sırasında sahadaki askerlere malzeme ve destek getirmek için hayatını riske atarak gönüllü hizmet alanının yollarını açmıştır.⁵⁹

1887 sırasında, bir başka tanınmış yardım kuruluşu olan United Way, Denver'da yerel bir kadın, bir rahip, iki bakan ve bir hahamın bir araya gelerek organizasyonu kurmasıyla başlamıştır. 41 ülkede 2,9 milyon gönüllüyü harekete geçirmiş ve farklı yollarla 5,2 milyar dolar toplanmıştır. United Ways, özel olarak kurulmuş en büyük kar amacı gütmeyen kuruluşlar arasında yer almaktadır.⁶⁰

1900'lü yıllarda, İşadamları, politikacılar, avukatlar ve profesyoneller, toplumlarına geri vermek için farklı amaçlar üzerinde çalışan Rotary International, Kiwanis International, Lions Clubs International ve Peace Corps gibi farklı organizasyonlar yaratmaya ve bu şekilde dünyanın dört bir yanındaki topluluklarda gönüllülük fırsatları yaratmaya başlamıştır. 1960'larda ABD, Barış Gücü'nün kurulması ve yoksullukla mücadele gibi federal proje ve politikaları kurulmaya başlatmış. Bu projeler gönüllülüğü federal ve uluslararası önceliklere bağlamıştır. Yüzyılın geri kalanında, toplum temelli, inanç-temelli, kurumsal ve siyasi güçlerin bu karışımı Amerikalıları son derece geniş bir aralıkta gönüllülükle meşgul etmiştir.

Benzer şekilde, Birleşik Krallık, ilk ortaçağ gönüllü hastanelerinden 'profesyonel' gönüllü kuruluşlara ve şu anda ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren desteklere kadar zengin ve izlenebilir bir gönüllülük geçmişine sahiptir.

⁵⁸ Connect, Marsha, "A Quick Look at National Volunteer Month, Wisconsin literacy", 2021. <https://wisconsinliteracy.org/about/our-news.html/article/2021/04/07/a-quick-look-at-national-volunteer-month> (Erişim Tarihi: 01.12.2021)

⁵⁹ Marian Moser, Jones. The American Red Cross from Clara Barton to the New Deal. **JHU Press**, 2012. s. 3.

⁶⁰Kevin, Ott. "History of Volunteerism in America" https://charity.lovetoknow.com/History_of_Volunteerism_in_America (Erişim Tarihi: 19.12.2021).

İngiltere'deki gönüllülük eylemleri, kiliselerin hasta ve yoksullara yardım etmekten sorumlu olduğu ortaçağ dönemine kadar uzanabilmektedir. Nitekim 12. ve 13. yüzyıllarda İngiltere'de en az 500 gönüllü hastane kurulduğu tahmin edilmektedir. 15. ve 17. yüzyıllar arasında, hayırsever bağışlarda hızlı bir artış olmuştur. Odak noktası dini yapılardan, gelişmekte olan tüccar sınıfları tarafından yönlendirilen eğitim ve yoksulluğu azaltma girişimleri yoluyla yoksulları hedefleyen laik örgütleri içerecek şekilde değişmiştir.⁶¹

18. yüzyıl, sosyal hareketlerin ivme kazanmasının (kölelik karşıtı kampanya), ardından 19. yüzyıl, zengin ve eğitilmiş kişiler tarafından yönlendirilen özel hayırseverlikte önemli bir artışa tanık olmuştur. 18. ve 19. yüzyıllarda sanayi devrimi, hızlı nüfus artışına ve kırsal alanlardan şehirlere göçe yol açmış, bu da devlet ve hayırseverlik sektörü üzerinde daha da büyük bir yük oluşturmaya başlamıştır. 20. yüzyıl, devlet ile sivil toplum sektörü arasındaki ilişkilerin değişmesiyle damgasını vurmuş; devlet, giderek artan bir şekilde hayırsever faaliyetlerin düzenleyicisi rolünü ve sosyalist refah devleti devlet sağlama modelinin ortaya çıkışını üstlenmiştir. Devletin, hem ulusal hem de yerel resmi gönüllü kuruluşlar tarafından doldurulan yoksullar için sosyal hükümler açısından bir boşluk bırakarak, müdahale etmek konusunda yetersiz veya yeteneksiz olduğu gösterilmiştir.⁶²

1960'larda, kamu hizmetleriyle ilgili hayal kırıklığı büyüdükçe ve insanların karar alma süreçlerine ve yerel toplulukların faaliyetlerine katılma fırsatları azaldıkça gönüllü insan sayısı ve gönüllü örgütlerin sayısı gittikçe artmıştır. 1966'da, Ulusal Sosyal Hizmet Konseyi (NCSS) ve Ulusal Sosyal Hizmet Eğitimi Enstitüsü (NISWT) tarafından İngiltere ve Galler'deki sosyal hizmetlerde gönüllülerin yeri ve kapsamı hakkında bağımsız bir komisyon kurulmuştur. Eski Birleşmiş Milletler (BM) danışmanı Geraldine Aves'in başkanlığındaki komisyon, hem yerel hem de ulusal düzeyde gönüllüleri ve gönüllülüğü desteklemek için uzman bir altyapının

⁶¹ David, Brindle. "A history of the volunteer: how active citizenship became the big society" <https://www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2015/jun/01/a-history-of-the-volunteer-how-active-citizenship-became-the-big-society> (Erişim Tarihi: 22.12.2021).

⁶² Pratt, Brian, and Olga Savage. "Civil Society in the UK: Long Historical Journey into Current Crossroads." **international NGO training and research center**, 2013, s. 2

geliştirilmesinde önemli bir anı temsil etmiştir. NCSS 1919'dan beri gönüllü işçilere ve onları ilgilendiren kuruluşlara destek ve tavsiyeler sağlamıştır.⁶³

20. yüzyıla devlet ve sivil toplum sektörü arasında değişen ilişkiler damgasını vurmuştur. Devlet giderek daha fazla hayır faaliyetlerinin düzenleyici rolünü üstlenmiş ve devlet hükmü sosyalist refah devlet modelinin ortaya çıkmasıyla başlamıştır. İngiltere'deki sivil toplum sektörü, gönüllü ve topluluk faaliyetlerinin uzun bir resmileştirilmesi sürecinde büyümüş. ve zamanla Birleşik Krallık devleti ile ilgili olarak bir dizi farklı pozisyon işgal etmiştir.

Türkiye'de gönüllülük ise geleneksel karşılıklı yardımlaşma biçimleri ve kendi kendine yardım, resmi hizmet sunumu ve diğer katılım ve sivil katılım biçimleri de dahil olmak üzere çok çeşitli faaliyetleri ifade etmektedir. Gönüllülük dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de uzun süredir mevcuttur. Türk toplumu geleneksel olarak gönüllülüğe değer vermesine rağmen, gönüllülüğün topluma potansiyel katkılarını tam olarak tanımamış veya anlamamıştır. Türkiye'de gönüllülüğün gelişimine, sivil toplumun dönüşümünün bir parçası olarak bakılmalıdır. Sivil toplum, gönüllük esasına dayalı, sorumluluk birlikteliğine sahip ve üyelerinin aidiyet duygusu taşıdıkları bir kurumdur.⁶⁴

Dünya Bankası'nın 1997 yılında "Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları" konusunda yayınladığı raporda da, Türkiye'de sivil toplumun gönüllülük kavramı ile birlikte geliştiği ifade edilmiştir. Bu durum, 700 yıllık Anadolu Selçukluları ile Osmanlılara kadar uzanan uzun bir geçmişi olan bir mirasa dayanmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, yaptıkları faaliyetlere göre farklı örgütlenme biçimleri içerisinde misyon yürütürler. Bunlar; vakıf, dernek, sendika ve konfederasyon, yerel birlik ve kooperatifler, yurttaş girişimleri, hem şehri dernekleri, meslek odaları şeklinde yapılanmışlardır. Ancak vatandaşa yönelik hizmetler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde "vakıf" adı verilen kuruluşlarca sağlanmıştır.⁶⁵

⁶³ Brewis, Georgina, and Anjelica Finnegan. "Volunteering England." **Contemporary British History** Cilt. 26, Sayı. 1, 2012, s. 120.

⁶⁴ Kutlu, Önder, Selçuk Kahraman, and Selçuk Dinçer. "Demokratik Kamu Politikalarına Sivil Toplum Katkısı: Konya STK Platformu Örneği." **Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Cilt. 28, Sayı.1, 2021, s. 143.

⁶⁵ Kaya, Mustafa, "Türk kamu yönetiminde gönüllülük ve afet yöntem," **Yüksek lisans Tez**, 2013, s. 25

Tek parti dönemi (1923-1946), Osmanlı'dan güdük veya sönük de olsa bir sivil toplum mirası devralmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde medrese, tarikatlar ve vakıflar gibi geleneksel sivil toplum kurumlarının yanı sıra, özel teşebbüs, iktisadi gruplar, siyasal partiler, dernekler, işçi hareketleri, kadın hareketleri, medya ve siyasal ideolojiler gibi modern sivil toplum unsurlarının da geliştiği söylenebilir.⁶⁶ Ama tıpkı Osmanlı İmparatorluğu gibi tek parti iktidarının baskın bir şekilde devletçi politikaların egemen olmuş, ilk dönemde devletten bağımsız bir sivil toplumun oluşmasına izin vermemiştir .

Sivil toplum derken devletten ayrılmış, özel mülkiyete ve serbest piyasaya dayalı bir ekonomik alanın varlığı kastediliyorsa, Osmanlı'da böyle bir şeyin olmadığı genel olarak doğrudur. Ama sivil toplum denince devlet dışı gönüllü kuruluşlar kastediliyorsa, bunların Osmanlı'da vakıflar, loncalar, tarikatlar ve dini cemaatler biçiminde var olduğu söylenebilir. Ayrıca, bunların devlet ile ilişkilerinde devleti önceleyen bir tutum sergiledikleri görülmektedir.⁶⁷

1980 sonrası dönem, sivil toplum için yeni fırsatların ortaya çıktığı yeni bir dönem olmuştur. Sosyalist ülkelerde dile getirilen demokrasi talepleri, sivil toplumun örgütlenme kapasitesi ve etkisini artırması açısından ciddi bir tecrübe olmuştur. Sivil toplum, demokrasi, insan hakları, liberalizm gibi söylemlerle birlikte anılır olmuştur. Türkiye' de de buna paralel gelişmeler meydana gelmiştir.⁶⁸ Ayrıca, bu dönem sivil toplum açısından olumlu gelişmelerin hızlandığı bir dönem olmuştur. Sivil toplumun oluşumu yönünde ortaya çıkan gelişme, sivil toplum unsurlarının Türkiye'deki geleneksel-merkeziyetçi bir yapıya karşı gerçekleşmiş ve devletin topluma müdahalesinin elimine edilmesi düşüncesi öne çıkmaya başlamıştır.

1980 sonrası önemli bir dönüm noktası olmasına rağmen, esas olarak 1990'larda meydana gelen bir dizi siyasi, sosyal, ekonomik ve doğal gelişme, sivil toplumun günlük söylemin vazgeçilmez bir temel unsuru haline gelmesine ve "ciddiye

⁶⁶ Aslan, Seyfettin. "Türkiye'de sivil toplum." **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi** Cilti:9. Sayı. 31, 2010, s. 267.

⁶⁷ **A.g.m.** s. 281

⁶⁸ Talha, Muhammet, Sağlam. "Türkiye'de Sivil Toplumun Tarihi Gelişimi ve Sivil Toplumun Örgütlü Yapısı Olarak STK'lar." **Turkish Studies Social** cilti. 15. Sayı. 1, 2020, s. 600.

alınmasına" neden olmuştur. Türkiye’de Ak Parti iktidarı, yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. 1990’lı yıllarda uygulanan politikalar devlete olan güveni sarsmış , halk yeni bir siyasi tercihte bulunarak daha önce mecliste bulunan partileri meclis dışında bırakmıştır. Bu yeni dönemle birlikte ekonomi öncelenirken güvenlik ve demokrasi dengesine dikkat edilmiştir. Demokratik reformlar hız kazanmış, ekonomi daha sağlıklı bir zemine çekilmiştir.⁶⁹

2.2 ABD'de Kamu Sektörü Gönüllülüğü

Gönüllülük, yalnızca değerli bir iş gücü kaynağı olarak değil, aynı zamanda sivil yaşama bireysel katılımı kolaylaştırmanın, toplumu geliştirmenin ve demokrasiyi desteklemenin bir aracı olarak dünya çapında bilinmektedir. Bununla birlikte, güçlü bir gönüllü işgücünün varlığı, sivil yaşamın olumlu bir yönü olarak yorumlanabilirken, aynı zamanda bir hükümetin devlet refah aygıtı hakkındaki siyasi ideolojisini ve insani hizmetlerin sağlanması konusundaki sorumluluklarını da yansıtabilir. Son yirmi yılda, Yeni Zelanda, Avustralya, Kanada, Büyük Britanya ve ABD gibi ülkeler sosyal, ekonomik ve devlet örgütlenmesi için neoliberal stratejileri benimsemişlerdir. Dolayısıyla bu, refah devletine karşı güçlü bir siyasi tepkiye, sosyal hizmetlerin özelleştirilmesinin ortaya çıkmasına ve özel kar amacı gütmeyen sektöre ve gönüllülere olan bağımlılığın artmasına neden olmuştur.⁷⁰ Hükümetler yoksulluk içinde olanlara sosyal hizmetler ve mali yardım sağlamaktan çekildiğinde, kar amacı gütmeyen sosyal hizmet sektöründe gönüllülük yeni bir önem kazanmıştır.

ABD, neoliberal politikaların en kararlı destekçileri arasında yer almaktadır. Federal ve Eyalet bütçeleri artık geçmişte olduğu gibi hükümet sosyal hizmet programlarını desteklememektedir. Bu durum kâr amacı gütmeyen kuruluşlara insan hizmetleri için daha fazla sorumluluk yüklerken, onlara yeterli finansman sağlamamaktadır. Son yirmi yılın yönetimleri, sosyal hizmet uzmanlarına doğrudan fon sağlamak yerine, gönüllü bir iş gücünün büyümesini savunmuştur.⁷¹ Aynı zamanda, gönüllünün imajının doğasında var olan devletten özerklik kavramına

⁶⁹ A.g.m. s, 601

⁷⁰ Rebecca, Leslie, Bloom, and Deborah Kilgore. "The volunteer citizen after welfare reform in the United States: An ethnographic study of volunteerism in action." *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* Cilt.14. Sayı. 4, 2003, s.432.

⁷¹ A.g.m s.432

yapılan vurgunun, neoliberal yönetimin yönettiği kişiler üzerindeki gücünü nasıl kullandığının bir parçası olduğunu göstermektedir.⁷²

2.2.1 ABD Hükümeti Destekli Gönüllü Programları

Gönüllü programları vatandaşlara yerel, ulusal ve küresel olarak hizmet edebilme şansı ve alternatifi sunmaktadır. Devlet destekli gönüllülük programları binlerce insanın değerli deneyimler kazanmasına ve gelecekle yeni bağlantılar kurmasına yardımcı olmaktadır. Günümüzde bu programlar başta ABD olmak üzere birçok ülkede uygulanmaktadır.

Gönüllü programların var oldukları kuruluşları olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Amerikalılar hükümetlerine çeşitli organizasyonlar, faaliyetler ve hizmetlere gönüllü olarak yardım etmişlerdir. Bu tür gönüllü katkı, Amerikan değerlerinin ayırt edici bir özelliğidir. 18-64 yaşları arasındaki tüm Amerikalıların % 16 ila % 55'inin gönüllü oldukları tahmin edilmektedir. Gönüllülük yaygın olarak şu şekilde tanımlanır: " Yabancılara (*strangers*) fayda sağlayan ve örgütsel bir ortamda gerçekleşen uzun vadeli, planlı, prososyal davranışlardır ”⁷³

Başkan Kennedy, gelişmekte olan ülkelere yardım etmek için 60 yıl önce 1 Mart 1961'de Barış Gücü'nü kurmuştur. Barış Gücü, ABD Hükümeti tarafından yürütülen ve sağlık, eğitim ve diğer temel insan ihtiyaçlarına yardımcı olmak için Amerikan gönüllülerini gelişmekte olan ülkelere gönderen gönüllü bir programdır. 1961'de Başkan John F. Kennedy Yürütme Emrinin 10924 sayısı ile kurulmuş ve 2 Mart 1961'de bir televizyon yayını ile duyurulmuştur. Daha sonra Kongre'nin verdiği yetkiyle Barış Gücü Yasası 21 Eylül 1961'de yasalaşmıştır. **Barış Gücü'nün misyonu**, aşağıdaki **üç hedefi** yerine getirerek dünya barışını ve dostluğunu teşvik etmektir:

1. Eğitimli kadın ve erkeklere olan ihtiyaçlarını karşılamakla ilgilenen ülkelerin insanlarına yardımcı olmak.

⁷² Hyatt, Susan. B., from citizen to volunteer: Neoliberal governance and the erasure of poverty. In J. Goode and J. Maskovsky (eds.), *The New Poverty Studies: The Ethnography of Power, Politics, and Impoverished People in the United States*, New York University Press, New York, 2001, s. 206.

⁷³ Hotchkiss, Brent Renee, Lynn Unruh, and Myron D. Fottle. "The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals." *Non-profit and Voluntary Sector Quarterly* Cilt. 43. Sayı. 6, 2014, s. 1112.

2. Gönüllülerin hizmet verdiği ülkelerde Amerikalıların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak.
3. Amerikalılar tarafından diğer ulusların halklarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak.

Barış Gücü iki tür gönüllü program yürütmektedir: Geleneksel Barış Gücü Turu ve Barış Gücü Müdahalesi (eski adıyla Crisis Corps). Gönüllülerin yüzde 98'i, üç aylık dil, teknik ve kültürel eğitimi ardından 24 aylık hizmeti içeren geleneksel bir Barış Gücü turunda görev yapmaktadır. Barış Gücü Müdahalesi, sivil toplum yardım ve kalkınma örgütleriyle topluluk düzeyinde kısa vadeli (üç aydan bir yıla kadar) acil durum, insani yardım ve kalkınma görevlerini yerine getirmek için çalışmaktadır.⁷⁴

Eski Başkan Reagan'ın 1981 Özel Sektör Girişimleri Görev Gücüyle başlayan, 1987'de kendi isteğiyle insanları haftada beş saat ve gelirlerinin yüzde beşini insanlara ve hayır kurumlara ayırmaya teşvik etmek için başlatılan "Beş Ver" gibi kampanyalar ülke çapında yaygınlaşmıştır.⁷⁵ 1990'da Eski ABD Başkanı George Bush, ciddi sosyal sorunlara yardım etmek ve çözüm bulmak için gönüllü toplum hizmetine daha fazla insanı daha aktif olarak dahil etmiştir. Başkan Bush, fark yaratan bireyler için Daily Point of Light Ödülü'nü oluşturmuştur. Bu ödülün başlaması üzerine Başkan Bush ödülü 1000'den fazla kişiye vermiştir. Başkan Bush, bu ödülü alanların "bir komşunun bir komşuya nasıl yardım edebileceğini" gösterdiğini belirtmiştir. Başkan Bush'un harekete geçme çağrısına yanıt olarak, Points of Light Vakfı, hizmet ruhunu teşvik etmek ve güçlendirmek için bağımsız, partizan olmayan, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kurulmuştur. Vakıf, "hükümetin tek başına yapabilecekleri sınırlıdır. Ancak Amerikan halkının potansiyeli sınır tanımaz" anlayışıyla kurulmuştur."⁷⁶

Amerikalılar hükümetlerine çeşitli kuruluşlar, faaliyetler ve hizmetler yoluyla gönüllü olarak yardımcı olmaktadır. Başkan Clinton, 1993 yılında Ulusal ve Toplum Hizmeti Güven Yasası'nı imzalayarak Amerika için **AmeriCorps** olarak

⁷⁴ Brown, Nick M. "The Peace Corps: Overview and Issues" **Congressional Research Service** 2021, s.3

⁷⁵ Snyder, Mark, and Allen M. Omoto. "Volunteerism: Social issues perspectives and social policy implications." **Social issues and policy review** Cilt.2. Sayı. 1, 2008, s.436.

⁷⁶ Erin Wuertz, **Points of Light Institute**, <https://www.learningtogive.org/resources/points-light-institute> (Erişim Tarihi: 02.01.2022).

bilinen yeni bir federal hükümet programının yolunu açmıştır. AmeriCorps topluluk ihtiyaçlarını belirler, ardından insanların gücünü bir çözüm olarak kullanacak bir AmeriCorps programı tasarlar ve uygular. Bu hizmetleri sunmaları için AmeriCorps üyeleri olarak adlandırılan bireyleri işe alır, eğitir ve yönetirler.

AmeriCorps programları ya doğrudan ya da kapasite geliştirme hizmeti sunmak için tasarlanmıştır. Doğrudan hizmet örnekleri şunlardır: Okuryazarlık koçu olarak çocuklara okuma eğitimi verilir, Okul sonrası programlamayı destekleme, afetlerden etkilenen bir topluluğa yardım hizmetleri sağlama veya savunmasız bir nüfusa sağlık bilgileri sağlamaktır.

Kapasite geliştirme hizmet örnekleri ise gönüllü yönetimini ve işe alımını güçlendirmek, sponsor kuruluşun altyapısını oluşturmaya yardımcı olmak, toplumdaki belirli ihtiyaçları karşılayan hizmet faaliyetlerini desteklemek için sosyal yardım yapmak ve kaynakları güvence altına almak ve toplulukta benzer hedeflere ulaşmak için çalışan diğer kuruluşlarla işbirliğine dayalı ilişkiler geliştirmektir. AmeriCorps fonksiyonları üç ana programdan oluşur: Americorps Eyalet ve Ulusal, Americorps Vista (Amerika'ya Hizmet Veren Gönüllüler anlamına gelir) ve Amerika NCCC (Ulusal Sivil Toplum Birliği). Üye olarak adlandırılan AmeriCorps katılımcıları, yüksek öğrenim veya mesleki eğitim için veya nitelikli öğrenci kredilerini geri ödemek için kullanılabilecek bir eğitim ödülü alırlar. Üyeler ayrıca hizmet ederken bir geçim maaşı alırlar.⁷⁷ AmeriCorps üyeliğinin başlıca üç yükümlülüğü bulunmaktadır. İlk olarak AmeriCorps'un hizmet etme yemini vardır. AmeriCorps üyelerinin ikinci sorumluluğu hizmet sürelerini tamamlamaktır. AmeriCorps üyelerinin son temel yükümlülüğü ise üyelik süresince her türlü politik faaliyeti yasaklamasıdır.

AmeriCorps Alt Programlarından en büyük olan **Americorps Eyalet ve Ulusal**, her yıl binlerce Amerikalıyı yoğun toplum hizmetine dahil eden çok çeşitli yerel hizmet programlarını desteklemektedir. Bu bölüm, eğitim sonrası görevler, okul sonrası özel ders verme, işe alım ve halk güvenliği gibi toplum geliştirme projeleri

---

⁷⁷ Frumkin Peter, *et al.* Inside national service: AmeriCorps' impact on participants. **Journal of Policy Analysis and Management**, Cilt. 28 Sayı. 3, 2009. s. 393

üstlenir. AmeriCorps Eyalet ve Ulusal programları, 17 yaş ve üstü ABD vatandaşlarına ve yasal olarak ikamet eden yabancılara açıktır.

AmeriCorps VISTA, ABD ulusunun en fakir kentsel ve kırsal alanlarına hizmet vermektedir. Tutku, bağlılık ve sıkı çalışma ile VISTA üyeleri, bireyleri ve toplulukları yoksulluktan kurtarmak için tasarlanmış programlar oluşturur veya genişletir. VISTA üyeleri genellikle çocuklara ders vermek veya ev inşa etmek gibi doğrudan hizmetler sunmazlar. Bunun yerine, çabalarını, okuryazarlıkla mücadele eden, sağlık hizmetlerini iyileştiren, ekonomik kalkınmayı teşvik eden ve düşük gelirli topluluklara başka şekillerde yardımcı olan kuruluşların örgütsel, idari ve finansal kapasitelerini oluşturmaya odaklıyorlar.

AmeriCorps-NCCC, 18 ila 24 yaş arasındaki kadın ve erkeklere yönelik 10 aylık, tam zamanlı, yatılı bir hizmet programıdır. Faaliyetleri, kentsel konut rehabilitasyonundan vahşi doğa temizliğine kadar çok sayıda farklı projeyi kapsamaktadır. Ayrıca, Americorps NCCC gönüllüleri, toplumun acil durum planları, doğal afet temizliği ve tahliye planları veya diğer topluluk planlama projeleri geliştirmek için bir proje üzerinde çalışabilir.

ABD son elli yılda, kamu politikası hizmet faaliyetlerinde bulunan ve gönüllülük yapan Amerikalıların sayısını artırmaya çalışmaktadır. ABD'nin eski başkanlarının çoğu Amerikalıları gönüllü olmaya teşvik etmiş ve gönüllülüğü artırmaya yönelik programlar başlatmış olsa da, Başkan Barack Obama bu eğilimi hızlandırmıştır. Başkan Obama, Kongre'nin ortak oturumu 24 Şubat 2009 öncesi yaptığı ilk konuşmada, Kongre'yi, hizmet ve gönüllülüğü destekleyen ulusal politikaların ve kurumların boyutunu ve kapsamını önemli ölçüde artıracak bir mevzuat olan Amerika'ya Hizmet Yasası'nı geçirmeye çağırmıştır. Kongre hızla yanıt vermiş; Yeniden adlandırılan Edward M. Kennedy Amerika'ya Hizmet Yasası 21 Nisan 2009'da yasalaşmıştır.

Amerika'ya Hizmet Yasası, 75 yıl önce Sivil Koruma Kolordusu'nun oluşturulmasından bu yana Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ulusal hizmetin genişlemesine yetki vermektedir. Amerika'ya Hizmet Yasası'nın **üç ana amacı** bulunmaktadır:

1. Amerikalıların gönüllü hizmet sunma fırsatlarını genişletmek
2. Kar amacı gütmeyen sektörü güçlendirmek ve sektördeki yeniliği desteklemek
3. Programların hesap verebilirliğini ve maliyet etkinliğini artırmak.

Amerika'ya Hizmet Yasası, yaşamın her aşamasında insanlar için gönüllülüğü hızlandırmayı amaçlasa da, yasanın özel vurgusu gençler, azınlık nüfusu ve yaşlı Amerikalılar arasında gönüllülük ve hizmet üzerinedir.

ABD'de 'Edward M. Kennedy Amerika'ya Hizmet Yasası', bugüne kadarki en kapsamlı gönüllülük politikası veya programı olduğu söyleyebilir. Amerika'ya Hizmet Yasası, bir Sosyal İnovasyon Fonu, Gönüllü jenerasyon Fonu ve Kar Amacı Gütmeyen bir Kapasite Geliştirme Programları da dahil olmak üzere bu konularda yardımcı olmayı amaçlayan çeşitli girişimleri içermektedir. Edward M. Kennedy Amerika'ya Hizmet Yasası, AmeriCorps'un üç katı büyüklüğündedir (75.000 üyeden 250.000 üyeye üyeye kadar) ve bu hizmeti temiz enerji, eğitim, sağlık hizmetleri, gazilerin bakımı ve ekonomik fırsatlar dahil olmak üzere günümüzün zorluklarına odaklanmaktadır.

2.2.2 ABD'de Gönüllü Katılıma Genel Bir Bakış

Sosyal araştırmacılar yaygın olarak gönüllüleri kar amacı gütmeyen ve gönüllü kuruluşlar bağlamında dikakate almaktadır. Çalışma Bakanlığı (DOL) ve Çalışma İstatistikleri Bürosu (BLS) tarafından yapılanlar gibi gönüllülük eğilimleri üzerine yapılan ulusal anketlerin çoğu, kamu ve kâr amacı gütmeyen sektörler arasında ayırım yapmamaktadır. Bununla birlikte, sosyal araştırmacılar, kamu kuruluşlarında gönüllülüğün geniş bir kapsamını ve büyüklüğünü belgelemiş ve kamu sektörü gönüllülüğün ayrı incelemesi gerektiği belirtmiştir. Örneğin, hükümete gönüllü katılımı ilgili 1992 anketlerinden elde edilen bulgular Amerika Birleşik Devletleri'ndeki tüm gönüllülerin yüzde 20 ila yüzde 30'unun kamu kuruluşlarına zaman ayırdığını göstermektedir.⁷⁸ Bu çalışma, hükümete gönüllülüğün, Gallup Örgütü tarafından 1988 ve 1990 yıllarında yapılan "Amerika Birleşik Devletleri'nde

⁷⁸ Brudney, Jeffrey L. "The effective use of volunteers: Best practices for the public sector." **Law and contemporary problems** Cilt. 62. Sayı. 1999, s. 224.

bağış ve gönüllülük" önceki iki çalışmanın sonuçlarıyla tutarlı olduğunu göstermektedir. Uluslararası Şehir/İlçe Yönetimi Derneği (ICMA) 2007 için Alternatif Hizmet Sunumu (ASD) Araştırması, şehirlerin ve ilçelerin yüzde 27'sinin en az bir tür devlet hizmeti sunmak için gönüllüleri kullandığını da ortaya koymuştur.⁷⁹

Kamu sektörü gönüllülük programları, kamu hizmeti sunumu için belirgin avantajlar sunabilmektedir. Literatürdeki en önemli önermelerden biri, gönüllülerin maliyet tasarrufu sağlayabilmeleri veya belirli miktarda kaynakla hizmet düzeyini artıracaklarıdır. Gönüllüler ya destekleyici faaliyetlerde bulunabilir ya da hükümetlerin herhangi bir zamanda mevcut olması gereken daha az sayıda çalışanla temel hizmetleri sağlamasına izin veren temel işlevleri üstlenebilmektedir. Teorik olarak, gönüllüler ödenmemiş emekten oluştuğu için, onların katılımı ücretli çalışanlara olan ihtiyacı azaltmaya yardımcı olabilir. Bu da hizmet çıktılarının miktarını sabit tutarken hizmet girdilerinin maliyetini düşürebilmektedir.⁸⁰

Gönüllülük genellikle kâr amacı gütmeyen ve gönüllü sektör bağlamında ele alınmaktadır. ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu (BLS) her yıl mevcut nüfus incelemeye ek olarak gönüllü faaliyetler hakkında da veri toplar. BLS hedefleri; Amerika Birleşik Devletleri'ndeki gönüllülük oranı ve gönüllülerin özelliklerini hakkında bilgi edinmektir. Gönüllü, son 12 aylık periyotta bir dernek, toplum veya ortak çıkarları paylaşan bir grup aracılığıyla veya onlar için ücretsiz gönüllü faaliyetler gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmaktadır. Çeşitli demografik bilgilerin yer aldığı anket formunda ayrıca cinsiyet, yaş, ırk ve İspanyol veya Latin etnik köken, eğitim durumu, çalışma durumu (yarı zamanlı, tam zamanlı, işsizler), medeni durum, 18 yaşından küçük çocuklarının olup olmadığı gibi kriterler yer almaktadır. Son olarak Eylül 2014-2015 bilgilerinin yer aldığı 25 Şubat Perşembe 2016'da yayınlanan verilere göre Eylül 2015'te sona eren yılda gönüllü oranı 0,4 puan azalarak yüzde 24,9'a gerilemiştir. Eylül 2014 ile Eylül 2015 arasında ABD'de en az bir kez yaklaşık

---

⁷⁹ Ivonchik, Mikhail. "The costs and benefits of volunteering programs in the public sector: A longitudinal study of municipal governments." **The American Review of Public Administration** Cilt. 49. Sayı. 6, 2019, s. 690.

⁸⁰ **A.g.m** s. 691

62.6 milyon kişi bir kuruluş aracılığıyla veya kuruluş için gönüllü faaliyetlere katılmıştır.

2018 Dünya Gönüllülük Durumu Raporu'na göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde 15 yaş ve üstü nüfusu 250.801.000, Toplam Resmi gönüllülük "tam zamanlı eşdeğer" 6.241.525, Erkekler 2.692.445, Kadınlar da 3.549.080'dir. Bununla birlikte, gayri resmi gönüllü sayısı da (tam zamanlı eşdeğeri) 7.801.906, gönüllü erkek sayısı 2.101.571, kadınlar ise 5.700.335, 2018 yılında ABD'nin toplam gönüllü sayısı 14.043.431'dir.⁸¹ Erkekler, kadınlardan daha az oranda gönüllü faaliyetlere katılmıştır. Erkekler için gönüllü oranı, Eylül 2015'te sona eren yıl için yüzde 21,8 olarak çok az değişmiş. Kadınlarda ise bir önceki yıl yüzde 28,3 olan oran yüzde 27,8'e düşmüştür. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, ABD'de kadınlar tüm yaş gruplarında, eğitim seviyelerinde ve diğer önemli demografik özelliklerde erkeklerden daha yüksek oranda gönüllü olmaya devam etmiştir.

Tablo 2.1 Seçilen Özelliklere göre Gönüllüler (Eylül 2011 - Eylül 2015.)

Özellikler	Eylül 2011		Eylül 2012		Eylül 2013		Eylül 2014		Eylül 2015	
	Sayı (bin olarak)	Nüfus yüzde	Sayı (bin olarak)	Nüfus yüzde	Sayı (bin olarak)	Nüfus yüzde	Sayı (bin olarak)	Nüfus yüzde	Sayı (bin olarak)	Nüfus yüzde
Cinsiyet										
Toplam her iki cinsiyet	64,252	26.8	64,513	26.5	62,615	25.4	62,757	25.3	62,623	24.9
Erkek	27,354	23.5	27,238	23.2	26,615	22.2	26,375	22.0	26,498	21.8
Kadın	36,898	29.9	37,274	29.5	36,211	28.4	36,381	28.3	36,126	27.8
Yaş										
16 yaş ve üzeri	64,252	26.8	64,513	26.5	62,615	25.4	62,757	25.3	62,623	24.9

⁸¹ Lough, B. J., et al. State of the world's volunteerism report. *The thread that binds: Volunteering and community resilience*. Geneva: **United Nations Volunteers (UNV) Programme**, 2018. s.103.

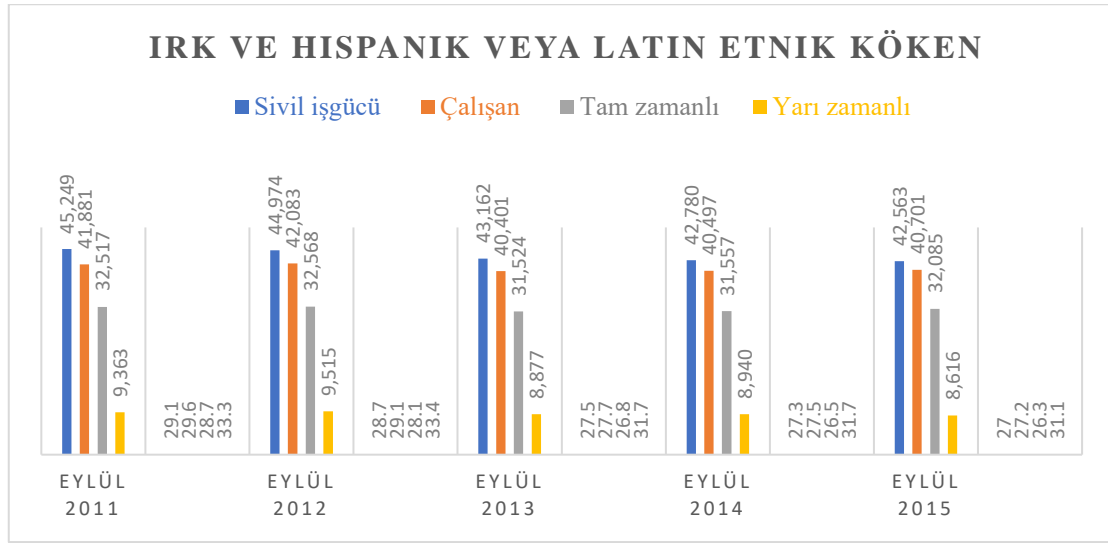
16 ila 24 yaş ve üzeri	8,578	22.5	8,776	22.6	8,466	21.8	8,469	21.9	8,415	21.8
25 ila 34 yıl	9,691	23.3	9,513	23.2	8,466	21.8	8,469	21.9	8,415	21.8
35 ila 44 yıl	12,566	31.8	12,527	31.6	12,098	30.6	11,783	29.8	11,490	28.9
45 ila 54 yıl	13,420	30.6	12,777	29.3	12,184	28.2	12,204	28.5	11,933	28.0
55 ila 64 yıl	10,449	28.1	10,619	27.6	10,191	26.0	10,331	25.9	10,213	25.1
65 yaş ve üzeri	9,547	24.0	10,301	24.4	10,558	24.1	10,679	23.6	11,024	23.5

Kaynak: Çalışma İstatistikleri Bürosu ABD Çalışma Bakanlığı,

Amerika'da, beyazlar 2011'den 2015'e kadar tüm ABD'de de ortalama yüzde 25'ten daha yüksek oranda gönüllü faaliyetlere katılmaktadır. Üstelik Siyah Amerikalılar, Asyalılardan ve Hispanik veya Latin etnik kökeninden daha yüksek oranda gönüllü faaliyetlere katılmıştır. ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu 2016'da yayınlanan verilere göre Irk ve etnik köken grupları arasında Beyazlar, Siyahlardan (yüzde 19,3), Asyalılardan (yüzde 17,9) ve İspanyollardan (yüzde 15,5) daha yüksek oranda (yüzde 26,4) gönüllü faaliyetlere katılmıştır.⁸² 2015 yılında, şekil 2.1'de görüldüğü gibi, gönüllü oranı tüm büyük ırk ve etnik köken grupları için çok az değişiklik göstermiş veya hiç değişmemiştir.

⁸² US Bureau of Labor Statistics. "Volunteering in the United States, 2015." *USD L 16-0363*, 2016. s. 1. <https://www.bls.gov/news.release/pdf/volun.pdf> (Erişim tarihi: 05.01.2022).

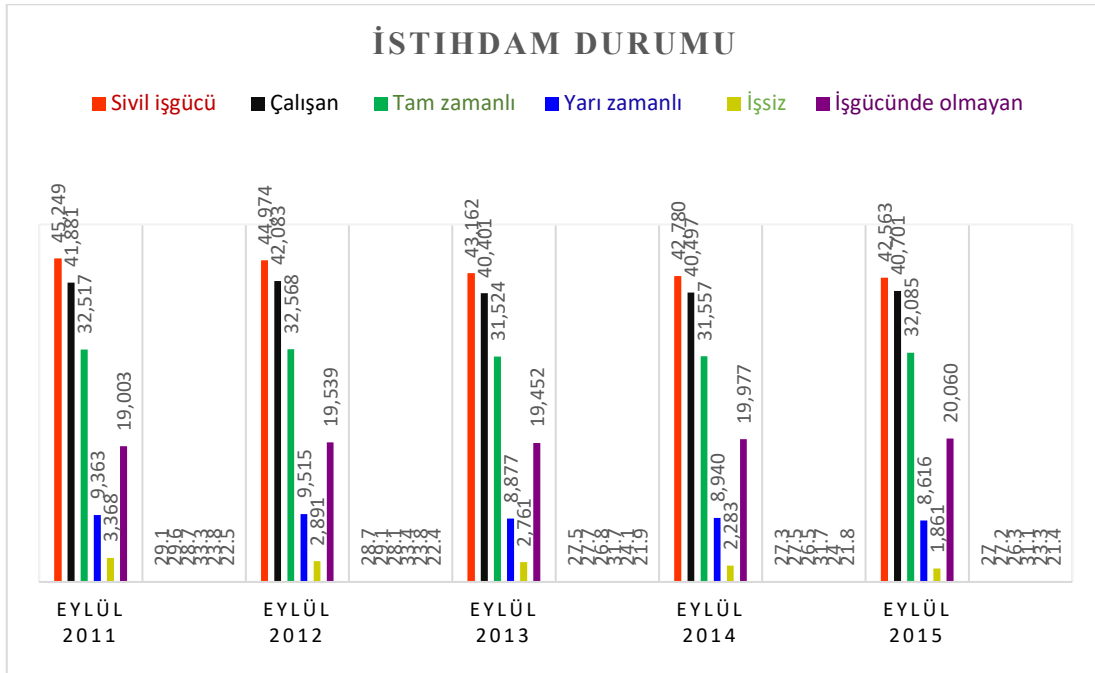
Şekil 2.1 Seçilen Özelliklere göre Gönüllüler (Eylül 2011 - Eylül 2015.)

kaynak: Çalışma İstatistikleri Bürosu ABD Çalışma Bakanlığı, Eylül 2011 - Eylül 2015.

İstihdam Durumuna Göre Gönüllülük söz konusu olduğunda, ABD'de Eylül 2015'te istihdam edilenlerin yüzde 27,2'si gönüllü faaliyetlere katılmıştır. Buna karşılık işsizlerin yüzde 23,3'ü, işgücünde olmayanların yüzde 21,4'ü gönüllü faaliyetlere katılmıştır. Yarı zamanlı çalışan kişilerin, tam zamanlı çalışanlara göre gönüllü faaliyetlere katılma olasılıkları daha yüksektir (yüzde 31,1'e karşılık yüzde 26,3.) Gönüllü oranı, çalışan ve işsizler arasında çok az değişmiştir. Ancak aşağıda Şekil 2.2'de belirtildiği gibi işgücünde olmayanlar için azalmıştır. ABD'de Gönüllüler, Eylül 2014'ten Eylül 2015'e kadar olan dönemlerde gönüllü faaliyetlere ortalama 52 saat harcamışlardır. Gönüllü faaliyetler için harcanan zaman erkekler için "52 saat" kadınlar için ise "50 saattir".

Şekil 2.2 Seçilen Özelliklere göre Gönüllüler (Eylül 2011 - Eylül 2015.)

Kaynak: Çalışma İstatistikleri Bürosu ABD Çalışma Bakanlığı, Eylül 2011 - Eylül 2015.

Gönüllülerin, yıl boyunca en çok çalıştığı organizasyon sırasıyla % 33'ü dini kuruluşlar veya gruplar; eğitim veya gençlik hizmetleri kuruluşları % 25,2, sosyal veya toplumsal hizmet kuruluşları yüzde 14,6 olmuştur. Gönüllülerin en sık gerçekleştirdiği faaliyetler sırasıyla; yiyecek toplama, hazırlama, dağıtma ya da hizmet etme (% 11,3) özel ders verme ve öğretmenlik yüzde (9,2)'dir.

Dünya Bağışçılık Endeksi'ne (2018) göre 144 ülke arasından en çok bağışta bulunan ülkeler sırasıyla Endonezya, Avustralya, Yeni Zelanda, ABD'dir. Endekste, ABD'nin genel bağışçılık skoru yüzde 58 ve ülkeler arası sıralaması 4 olarak belirlenmiştir. Endekse göre, Amerika Birleşik Devletleri, tanımadığı bir kimseye yardım etmede yüzde 72 oranla 10. sırada, sivil toplum kuruluşlarına yapılan bağışlarda yüzde 61 oranla 12.sırada ve gönüllülük için harcanan zamanda yüzde 39 ile 8. sırada yer almaktadır. Endonezya 1.sırada olsa da, en yüksek skoru alan ilk 10 ülke 2020'de önemli ölçüde değişmiştir. Genellikle İlk 10'da yer alan batılı ülkelerin çoğu, muhtemelen koronavirüs pandemisinin etkilerinden dolayı sıralamada düşmüştür. Öte yandan Dünya Bağışçılık Endeksi'ne (2021) göre, Amerika Birleşik Devletleri, tanımadığı bir kimseye yardım etmede yüzde 58 oranla 54. sırada, sivil

toplum kuruluşlarına yapılan bağışlarda yüzde 45 oranla 24.sırada ve gönüllülük için harcanan zamanda yüzde 26 ile 21. sırada yer almaktadır.

Dünya Değerler Araştırması 7. Dalga (2017- 2021) olarak adlandırılan son araştırmaya göre ABD’de bireylerin gönüllü faaliyetlerde bulunma seviyesinin/derecesinin ölçülebilmesi için katılımcılara çeşitli gönüllü kuruluşlardan oluşan bir liste okunarak okunan her gönüllü kuruluş için üye olup olmadıkları sorulmuş ve eğer üye iseler aktif bir üye mi yoksa pasif bir üye mi olduklarını belirtmeleri istenmiştir. Bu araştırma verilerine göre ABD'de kilise veya dini kuruluşlar/dini dernekler, vakıflar, müesseseler, cami inşası için dernekler vb. kuruluşlar aktif üye oranı yüzde 32, pasif üye oranı yüzde 27,6'dır. Spor kulüpleri ve eğlence organizasyonlarında aktif üye oranı yüzde 11,4, pasif üye oranı ise yüzde 12,3'tür. Eğitim, sanat ve müzik gibi alanlarda faaliyet gösteren kuruluşlarda aktif üye oranları yüzde 14,3, pasif üye oranı ise yüzde 15,4 olmuştur. Sendikalarda aktif üye oranı yüzde 7, pasif üye oranı yüzde 11,1'dir. Siyasi partilerdeki aktif üye oranları yüzde 18.5 pasif üye oranları yüzde 29.7'miş, Çevreci kuruluşlar; çevre koruma dernekleri, vakıflarındaki aktif üye oranı yüzde 5.1 pasif üye oranı yüzde 14 olmuşlardır. Meslek kuruluşlarındaki (Örneğin Meslek Odaları, Esnaf Odaları, Barolar) aktif üye oranı yüzde 15.4 pasif üye oranı yüzde 15.4 olmuştur. Hayır kuruluşları; yardım dernekleri; insani örgütlerdeki aktif üye oranı yüzde 17.6 pasif üye oranı yüzde 14.5, Tüketici kuruluşları, tüketiciyi koruma derneklerindeki aktif üye oranları yüzde 4.9 pasif üye oranı yüzde 10.4, Psikolojik yardım veya destek gruplarındaki aktif üye oranı yüzde 6.2 pasif üye oranı yüzde 8. 6'dır. Kadın gruplarındaki aktif üye oranı yüzde 5.8 pasif üye oranı yüzde 8.2. Diğer kuruluşlardaki aktif üye oranı %12.6 pasif üye oranı %10.1 olarak saptanmıştır.⁸³

Amerika Birleşik Devletleri'nde gönüllü faaliyetlere yüksek katılımın arkasındaki nedenler, terör saldırıları, tsunamiler ve orman yangınları gibi doğal afetler olduğu söylenebilir. Ayrıca doğal afetlerin Amerikalıların kamu hizmetine ve toplum katılımına olan ilgisini arttırdığı söylenebilir.

⁸³ Yılmaz, Tuncay, Hilal Kışioğlu, and Zeynep Sözcen. "Uluslararası Gönüllülük Araştırmaları: ABD ve Türkiye Özelinde Panoramik Bir Bakış." **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Cilt. 25, Sayı. 4, s. 593.

2.3 İngiltere'de Kamu Sektörü Gönüllülüğü

İngiltere'de, gönüllü kuruluşlar için yeni bir rolün ortaya çıkmasıyla sosyal politika yeniden değerlendirilmiştir. 1960'lara gelindiğinde refah devletinin zafer günleri sona ermiştir. Kamu hizmetlerine olan talebin her zaman arzı aştığı, maliyetlerin karşılanabilirlik sınırlarında olduğu ve her halükarda mevcut hizmette çatlaklar, boşluklar ve çarpmalar olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, devlet hizmetlerinin erişimini, kalitesini ve paranın karşılığını almanın yollarına yoğun bir ilgi duyulmaya başlanmış ve böylece kamu hizmetlerinde gönüllülük, 'kendiliğindenliği, uyarlanabilirliği ve yaklaşım tazeliği' ile görülmeye başlanmıştır.⁸⁴

1980'lerde Margaret Thatcher hükümetinden 1990'ların sonunda Tony Blair'in Yeni İşçi Partisi hükümetine kadar Birleşik Krallık Merkezi Hükümeti, yerel düzeyde yetki ve işlevlerin yeniden dağıtılması sürecini düzenlediği için ademi merkezîyetçiliği teşvik etmiştir. Yeni İşçi Partisi döneminde, gençleri toplumlarına aktif olarak dahil etmenin bir yolu olarak gönüllülüğe olan ilgi güçlendirilmiş ve refah devletlerinin gönüllü sektöre dahil olması olumlu bir şekilde desteklenmiştir. Ancak, son zamanlarda siyasi söylem, refah devletine kamu, gönüllü ve özel sektör katılımına odaklanmıştır.

1979 yılının sonunda hükümet değişikliğinin ardından Muhafazakar Politika, sivil kuruluşları devlet adına hizmet sunmaya teşvik etmek için tasarlanmış bir sözleşme kültürünü getirmektedir. Howlett'in (2008) işaret ettiği gibi, sözleşme kültürünün gönüllülüğün devlet hizmetini daha ucuz bir alternatif sağlamaya yardımcı olduğu varsayılmıştır. Ayrıca gönüllülüğün, hizmetler ve katılım alanları için dağıtım aracı olarak gönüllü kuruluşların olduğu yerlerde, gençler arasında sivil katılımı ve sosyal katılımı teşvik etmenin ve işsizleri aktif tutmanın bir yolu olarak kullanılabilirliği ve kullanılması gerektiği varsayılmıştır.⁸⁵

⁸⁴ Rochester, Colin, *et al.* "The Changing Face of Volunteering: Current and future trends." *Volunteering and Society in the 21st Century*. Palgrave Macmillan, London, 2010, s. 86

⁸⁵ Howlett, Steven. "Lending a hand to a lending hand: The role and development of Volunteer Centres as an infrastructure to develop volunteering in England." *Volunteering Infrastructure & Civil Society* Conference. Cilt. 24. 2008.

Önemli bir adım, 1998 yılında gönüllü sektör ile hükümet arasında bir sözleşme yapılmıştır. Bu anlaşma, her iki tarafı da gönüllülükle ilgili sorular hakkında işbirliği yapmaya, desteklemeye ve bilgilendirmeye mutabakat yapmıştır. Sözleşmenin amaçları, ilgili vatandaşların statüsünü yükseltmek ve gerekli desteği vererek gönüllü faaliyetlerde bulunmalarını sağlamaktır. Sözleşmenin temel felsefesi, gönüllü ve toplumsal faaliyetin demokratik, toplumsal kapsayıcı bir toplumun gelişimi için temel olduğudur. Sözleşme, hükümet ile gönüllü ve toplum sektörü arasındaki ilişkilere ilişkin bir mutabakatdır. Sözleşme bağlayıcı bir belge değildir. Ancak hükümet tarafından ve gönüllü ve topluluk sektörünün kendisi tarafından istişare süreci aracılığıyla onaylanmasından kaynaklanmaktadır.

Sözleşme, Birleşik Krallık gönüllülüğü için temel olan aşağıdaki dört ilkeyi göstermektedir.

1. Seçim: Gönüllülük, her birey tarafından özgürce yapılan bir seçim olmalıdır.
2. Çeşitlilik: Gönüllülük herkese açık olmalıdır.
3. Karşılıklı fayda: Hem gönüllü hem de gönüllünün birlikte çalıştığı kuruluş ilişkiden fayda sağlamalıdır.
4. Tanınma: Gönüllülerin katkısı tanınmalıdır.

Birleşik Krallık'ta uzun bir gönüllü eylem geçmişine dayanarak, hükümet politikalarının birçoğunun gönüllülüğü etkilediği, teşvik ettiği ve etkinleştirdiği belirtilmektedir. Ama İngiltere, gönüllülük politikası oluşturmak, uyarlamak ve uygulamak için Birleşik Krallık ulusunda görülen aynı ek mekanizmalara sahip olmamaktadır. Dolayısıyla, gönüllülük, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'nın kendi politikalarını belirlemesiyle devredilen bir konudur. İngiltere'nin Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda gibi devredilmiş bir parlamentosu/Meclis olmadığından, merkezi hükümet tarafından Birleşik Krallık çapında bir gönüllülük politikası geliştirildiğinde genellikle varsayılan olarak İngiltere'ye uygulanmaktadır. Bu diğer yargı alanlarından farklıdır. Örnek olarak, İskoç hükümeti Birleşik Krallık politikasını uyarlamayı veya

kendi politikasını oluşturmayı seçebilmektedir.⁸⁶ Birleşik Krallık'ın anayasal yapısı, politika yapma sorumluluğunun Birleşik Krallık merkezi hükümeti ile İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'daki devredilmiş yönetimler arasında bölündüğü anlamına gelmektedir. Gönüllü sektör politikası, devredilen politika alanlarından biridir. Bu, İskoç ve Galler Hükümetlerinin ve Kuzey İrlanda Yöneticisinin gönüllülük politikası üzerinde doğrudan karar yetkisine sahip olduğu anlamına da gelmektedir.

Birleşik Krallık'ta gönüllülük politikasının geliştirilme, uygulanma ve kaynak sağlama yöntemlerinde farklılıklar vardır. Örneğin, Galler'de Üçüncü Sektör Programı, Galler hükümeti, Wales Council for Voluntary Action WCVA ve gönüllü sektör arasındaki bir ortaklıktır. Bu program, Galler Bakanlarının çalışmalarında ilgili gönüllü kuruluşların çıkarlarını desteklemelerini ve teşvik etmelerini gerektiren 2006 Galler Hükümeti Yasası tarafından zorunlu kılınmıştır. Ayrıca hükümet ve gönüllü kuruluşlar arasında paylaşılan değerleri ve amaçları göstermektedir.⁸⁷

Ülke çapında bir dizi proje gerçekleştirilmiştir. İngiltere hükümeti, Genç Gönüllü Kalkınma Programı, Milenyum Gönüllüleri (MV) ve Genç Gönüllü Mücadelesi (YVC) gibi çeşitli gönüllü programları uygulamış ve finanse etmiştir.⁸⁸ İngiltere'de gönüllü faaliyetlerden sorumlu devlet dairesi, Kabine Ofisi'ndeki Üçüncü Sektör Ofisi'dir. 2006 yılında, gönüllü sektörün artan öneminin ve sosyal girişimin hükümet politikasında yükselişinin farkına vardıldıktan sonra Üçüncü Sektör Ofisi (ÜSO) kurulmuştur. Üçüncü Sektör Ofisi, hükümetin Kabine Ofisinin bir koludur ve gönüllü ve topluluk grupları, sosyal girişimler, hayır kurumları, ve kooperatifler ilgilenmektedir. Üçüncü Sektör Ofisi, gönüllü faaliyetlerin geliştiği ve tüm bireylerin ve toplulukların sivil toplumda tam rol oynayabileceği bir toplum vizyonuna sahip olmaktadır.

Avrupa Birliği Ülke Raporu Birleşik Krallık'ta Gönüllülük Üzerine Yapılan rapora göre, 2009 yılında bu ÜSO, gönüllülüğe erişim, gönüllü yöneticiler programı,

⁸⁶ McGarvey, Amy, Catherine Goodall, and Jo Stuart. "Volunteering In England During COVID-19 the policy response and its impact " 2021, s.2.

⁸⁷ Welsh Government **Third Sector Scheme** 2014 (Erişim tarihi 15.01.2022)

⁸⁸ Gaskin, Katharine. "Young people, volunteering and civic service." A review of the literature. Published by Institute for Volunteering Research, 2004.

Birlikte jenerasyon, stratejik finansman gibi bir çok programdan sorumlu olmuştur.⁸⁹ Ancak, Ofis aşağıdaki üç ana alandan sorumludur.

- **Gençlik gönüllülüğü:** Gençlik eylem çerçevesinin uygulanması ve gençlik gönüllülüğü hayır kurumu aracılığıyla katılım.
- **Gönüllülük rehberliği ve faydalı kaynaklar:** Sabıka Kayıtları Bürosu kontrolleri, gönüllüler ve yasalar hakkında tavsiyeler ve gönüllü risk araç seti gibi gönüllüleri içeren kuruluşlar için rehberlik belgeleri ve faydalı kaynaklar.
- **Gönüllülük Şampiyonu:** Barones Neuberger'in çalışmalarının detayları, hükümetin bağımsız gönüllülük şampiyonu.

Mayıs 2010'da Muhafazakar/Liberal Demokrat Koalisyon hükümetinin seçilmesinin ardından, üçüncü sektörün sorumluluğu Kabine Ofisi'nde kalmıştır. Üçüncü Sektör Ofisi, Sivil Toplum Ofisi olarak yeniden adlandırılmış, ancak sorumluluklarında önemli bir değişiklik yapılmamıştır.

2.3.1 İngiltere Hükümeti Destekli Gönüllü Kuruluşlar

Gönüllü kuruluşlar, hükümet adına hizmet sunmak için ulusal ve yerel düzeyde komisyoncular tarafından finanse edilebilmektedir. 'Gönüllülük İngiltere', 'Gönüllü Geliştirme İskoçya', 'Galler Gönüllü Eylem Konseyi' ve 'Kuzey İrlanda Gönüllü Kalkınma Ajansı', Birleşik Krallık'ta hükümet dışı aktörler olan ancak hükümet fonu alan dört ulusal gönüllü kuruluştur. Her biri kendi ülkelerindeki yerel ve bölgesel gönüllü kuruluşları işletmekte ve desteklemektedir.

'Gönüllülük İngiltere', gönüllülüğü tüm çeşitliliğiyle desteklemeye, ve etkinleştirmeye taahhüt eden, İngiltere'nin gönüllü kalkınma ajansıdır. Gönüllülük İngiltere, Gönüllülük Fırsatları Konsorsiyumu, Ulusal Gönüllülük Merkezi ve Gönüllü Kalkınma İngiltere arasındaki birleşmenin ardından Nisan 2004'te kurulmuştur. Daha sonra 1 Temmuz 2007'de Gönüllü İngiltere, Öğrenci Gönüllü İngiltere ile resmen

⁸⁹ Study on Volunteering in the European Union Country Report United Kingdom, https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_uk_en.pdf (Erişim tarihi 18.01.2022).

birleşmiştir. Gönüllülük İngiltere, gönüllülük konularına adanmış ulusal altyapı kuruluşudur.

İngiltere'de, Ulusal gönüllülük ve gönüllü sektör altyapı kuruluşlarını desteklemek için mevcut merkezi hükümet fonunda yapılan değişiklikler altyapıların doğasını değiştirmektedir. Merkezi hükümet, birkaç yıl boyunca "stratejik ortaklar" programı aracılığıyla Gönüllü İngiltere de dahil olmak üzere bir dizi ulusal altyapı kuruluşunu desteklemiştir. Şubat 2011'de Sivil Toplum Bakanı, 42 kuruluşa temel finansman sağlayan stratejik ortak programının 2014'te kaldırılacağını ve o noktaya kadar 12 kuruluştan oluşan daha küçük bir grubun azaltılmış fon alacağını duyurmuştur.

UK Civil Society ALMANAC 2021'e göre 2018/19 itibariyle, İngiltere'de 163.000'den fazla gönüllü kuruluş vardır. Bu kuruluşların büyük çoğunluğu - 129.000'den fazlası - İngiltere'de, yaklaşık 21.000'i İskoçya'da, yaklaşık 7.000'i Galler'de ve 6.000'den biraz fazlası Kuzey İrlanda'da bulunmaktadır. Gönüllü kuruluşların çoğu (%80) nispeten küçüktür (yılda 100.000 £ 'dan az gelire sahiptir). Öte yandan, Gönüllü sektörün merkezi ve yerel hükümetten gelen fonlarda bir düşüş yaşandığı gibi, Avrupa ve uluslararası hükümetlerden sağlanan fonlarda da daha sert bir düşüş yaşanmıştır.⁹⁰

İngiltere gönüllülük için bir dizi finansman akışları ve destek programları sağlamanın yanı sıra, devlet daireleri ve kurumları gönüllüleri çok çeşitli rolleri doğrudan desteklemekte ve dahil etmektedir. Avrupa Gönüllülük Altyapısına (2012) Göre Ceza adaleti sistemi çok sayıda gönüllüyü içermektedir. 30.000 kişi gönüllü Sulh Yargıcı olarak görev yapmakta ve 14.000 kişi İngiltere ve Galler polis kuvvetlerinde Özel Polis Memuru olarak görev yapmaktadır. Buna ek olarak, binlerce gönüllü, Bağımsız Gözaltı Ziyaretçileri, Hapishane Ziyaretçileri veya cezaevi izleme kurullarının üyeleri olarak görev yaparak gözaltına alınanların haklarına saygı gösterilmesinin sağlanmasında rol oynamaktadır. Ceza adaleti sistemi, kamu

⁹⁰ Martin Anya, NCVO ALMANAC 2021: The Latest Findings on The Voluntary Sector and Volunteering, 2021. [NCVO Almanac 2021: The latest findings on the voluntary sector and volunteering](#) | [NCVO Blogs](#) (Erişim Tarihi: 20.01.2022).

hizmetlerinin gönüllülerin sürekli katılımına ne kadar bağımlı olduğunun en önemli örneğidir.

Acil servisler için gönüllü destek, en yüksek profilli alanlardan biridir. Majestelerinin HM Sahil Güvenlik, gönüllü Sahil Güvenlik Kurtarma Hizmetine çok dayanırken, Birleşik Krallık Dağ ve Mağara Kurtarma Hizmetinde tamamen 3.500 gönüllü görev yapmaktadır.

Bununla birlikte, sağlık ve sosyal bakımdan gönüllü olan kişilerin sayısı hakkında ulusal veya yerel düzeyde şaşırtıcı bir veri eksikliği bulunmaktadır. Bu, gönüllülüğün rolü hakkında stratejik düşünmenin önündeki en büyük zorluklarından biri olmaya devam etmektedir. Bireysel hastaneler bile her zaman kaç gönüllünün çalıştığını tam olarak bilmemektedir. Gönüllü sektör kuruluşlarının sağlık ve sosyal bakım sektöründeki çalışmalarını destekleyen gönüllülerin sayısı da benzer şekilde belirsizdir.⁹¹

Ulusal Sağlık Servisi uzun süredir gönüllüleri içermekte ve sağlık ve sosyal bakım, insanların zaman ayırdığı en popüler alanlardan biri olmaya da devam etmektedir. Sağlık Sektöründe gönüllü sayısı için genel bir rakam bulunmamakla ancak İngilterede sağlıkta gönüllü katılım önemli olduğunu söylenebilmektedir. Birmingham Üniversitesi Hastanesi NHS Vakfı hastane tesislerinde 1.400 gönüllü bulunmaktadır.⁹²

Gönüllüler birçok farklı alanda hizmet vermektedirler. Bununla birlikte, çok sayıda hayır kurumu, gönüllüleri kamu sektörüne dahil etmek için programlar yürütmektedir. Ancak ilgili kişilerin tam sayısı konusunda veri eksikliği bulunmaktadır. Aşağıdaki tablo 2.2, belirli kuruluşlardan ve alt sektörlerden elde edilen verileri göstermektedir. Tablo aynı zamanda sektörler arasında da gönüllü katılımının ölçüğü hakkında bazı göstergeler verebilmektedir.

⁹¹ Naylor, Chris, et al. "Volunteering in health and care." Securing a sustainable future. **London: The King's Fund**, 2013, s.4.

⁹² Nick, Ockenden, Alan Strickland, "Volunteering infrastructure in Europe." Brussels: **European Volunteer Centre** 2012, s.408.

Tablo 2.2 Sektörler arasında gönüllü katılım

Kuruluşların veya Grupların Adı	Gönüllü Sayıları	Kuruluşların veya Grupların Adı	Gönüllü Sayıları
Sağlık ve sosyal bakım			
Volunteers, Hospices in the UK	125,000	Volunteers, Samaritans	20,000
Volunteers, Acute Trusts England	78,000	Volunteers, Sue Ryder Care	15,000
Volunteers, St John Ambulance	44,000	Volunteers, Alzheimer's Society	11,000
Kültür ve rekreasyon			
Volunteers, Independent museums	100,000	Volunteers, Libraries	36,000
Volunteers, Olympics 2012	70,000		
Ceza adaleti			
Magistrates, England and Wales	21,000	Special constables, Police UK	20,000
Police support volunteers, England and Wales	6000		
Acil servisler			
Volunteers, RNLI life boats	32,000	Volunteers, Mountain Rescue	2,000
Volunteers, British Red Cross	22,000		
Çevre, hayvanlar ve miras			
Volunteers, National Trust	61,000	Volunteers, The Conservation Volunteers	10,000
Volunteers, British Trust for Ornithology	50,000	Volunteers, Canal & River Trust	10,000
Volunteers, RSPB	12,000	Volunteers, English Heritage	2,000
Topluluk			
Volunteers, charity shops UK	221,000	Volunteers, local churches & faith groups	140,000
Volunteers, Age UK	41,000		
Çocuklar ve gençler			
Governors, schools UK	300.000	Volunteers, Scouts Association	116,000
Volunteers, Girlguiding	100,000		

Kayak: Getting Involved report.⁹³

⁹³ Hornung, Lisa, Jack Egan, and Véronique Jochum, Getting Involved How people make a difference, NCVO, 2017, s.28. https://www.ncvo.org.uk/images/documents/policy_and_research/participation/NCVO_2017_Getting_Involved.pdf (Erişim tarihi: 25.01.2022).

Birleşik Krallık'ta kamu sektörü gönüllülüğü diğer sektörlerdeki gönüllülükten her zaman kolayca ayırt edilememektedir. Ayrıca, gönüllülükle ilgili ulusal anket ve çalışmalarda, katılımcıların gönüllü kuruluşlarının sektörünü her zaman doğru bir şekilde tanımlayamadıkları vurgulanmıştır.⁹⁴ Kamu sektöründe sivil toplumdakinden daha az sayıda insan gönüllü olmakla birlikte kamu sektöründe katılımın boyutu hafife alınmamalıdır.

- Yalnızca İngiltere'deki gönüllü okul müdürlerinin tahmini sayısı 350.000'dir. Bu da onu 'ülkedeki en büyük gönüllü gruplarından biri' yapmaktadır.⁹⁵ Bunlar bir eğitim ortamında ücretsiz yardım sağlayan gönüllülerden sadece bir gruptur.
- Polis teşkilatlarında, special constables, police support volunteers ve Office of the Police and Crime Commissioner (OPCC) gönüllüleri gibi görevlerde çalışan 38.000'den fazla gönüllü bulunmaktadır.⁹⁶
- İngiltere'deki "acute hospitals" da resmi ve düzenli olarak en az 78.000 kişi gönüllü çalışmaktadır. Bununla birlikte, bu, diğer çeşitli sağlık ortamlarında gönüllü olanları kapsamamaktadır. Hastanelerde çalışan ve hastane ile ev arasındaki geçişte insanları destekleyen Royal Voluntary Service gibi hayır kurumları tarafından desteklenenler de dahil olmak üzere tüm gönüllüler dahil değildir.⁹⁷

2.3.2 İngiltere'de Gönüllü Katılıma Genel Bir Bakış

Son on yılda, gönüllülerin sayısı ve profiline ilişkin ve daha genel olarak Birleşik Krallık genelinde gönüllülük hakkında istatistik toplamak için bir dizi anketler yapılmıştır. Birleşik Krallık'ta gönüllülerin sayısını ve profilini tespit ederken karşılaşılan zorluklardan biri, verilerin toplanma biçimindeki farklılıklar ve

⁹⁴ Low, Natalie, et al. "Helping out: A national survey of volunteering and charitable giving." **London: Cabinet Office**, 2007. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/2547/1/Helping%20Out.pdf> (Erişim tarihi 26.01.2022).

⁹⁵ Balarin, Maria, et al. "The school governance study." **London: Business in the Community**, 2008, s. 25.

⁹⁶ Britton, Iain, Laura Knight, and Valentina Lugli. "Citizens in Policing 2018 Benchmarking Exercise: September 2018." 2018.

⁹⁷ Ross, Shilpa, et al. "The role of volunteers in the NHS." views from the front line **The Kings Fund**, 2018, s.8

gönüllülüğü tanımlamak için temel olarak kullanılan terminolojidir. Örneğin, bazı anketler resmi ve gayri resmi gönüllülük arasında ayırım yaparken, diğerleri bunu yapmamaktadır. Bu nedenle, İngiltere'den bazı örnekler aşağıda verilmiştir. Aşağıda bahsedilen anketler, gönüllü katılımın resmi ve gayri resmi olarak ayrıldığı anketlerdir.

- **The Citizenship Survey** 2001'den 2011'e kadar her iki yılda bir gerçekleştirilmiştir. İngiltere ve Galler'deki yetişkinlerden gönüllülük, toplum ve vatandaşlık hakkında veri toplamıştır.⁹⁸ Gönüllülük istatistikleri yaş, etnik köken ve yoksulluk gibi faktörler anket kapsamındadır. Geçmişte, Citizenship Survey İçişleri Bakanlığı tarafından yapılmakta iken, daha sonra Topluluklar ve Yerel Yönetim Birimine transfer edilmiştir.
- **Helping Out Survey (2007)**. Bugüne kadarki en kapsamlı anket olarak nitelendirilmiş ve Bakanlar Kurulu bünyesindeki Üçüncü Sektör Ofisi adına NatCen ve Gönüllülük Araştırmaları Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiştir. İngiltere'deki genel (yetişkin) nüfusu temsil etmek için 2005 Vatandaşlık Anketi'ne bir takip çalışması olarak tasarlanmıştır.
- **Almanac Survey** Ulusal Gönüllü Kuruluşlar Konseyi, her iki yılda bir Gönüllü Sektör Almanakını yayınlanmaktadır. Gönüllü sektör geliri, harcamaları, işgücü, varlıklar, kuruluş sayısı ile ilgili verileri içermektedir. (www.ncvo-vol.org.uk)
- **Community Life Survey** İngiltere'de Dijital, Kültür, Medya ve Spor Departmanı (DCMS) tarafından yürütülen yıllık bir ankettir. 2013'ten bu yana topluluk katılımı, gönüllülük ve sosyal uyum konusundaki eğilimleri takip etmektedir.

Citizenship Araştırması, resmi ve gayri resmi gönüllülüğe ilişkin yıllık ve aylık katılımın sayılarını vermiştir. 2007-08 vatandaşlık araştırması, İngiltere ve Galler'deki yaklaşık 10.000 yetişkinden oluşan ulusal temsili bir örneğe ve etnik azınlık gruplarından yaklaşık 5.000 yetişkinin yer aldığı bir örneğe dayanmaktadır. Bu çalışmada, insanların % 27 düzenli olarak (ayda en az bir kez) resmi gönüllülüğe katılmıştır. İnsanların % 43 yılda en az bir kez resmi gönüllülüğe katılmışlar.

⁹⁸ Kitchen, Sarah, Citizenship survey, 2009, <https://natcen.ac.uk/our-research/research/citizenship-survey/> (Erişim tarihi 28.01.2022).

Aşağıdaki Tablo 2.3'e göre, resmi gönüllülüğe ayda en az bir kez katılan kişilerin 2007-08 oranında 2005'e göre hafif bir düşüş yaşanmıştır (%29'dan %27'ye). Yılda en az bir kez yapanlar 2007-08 yılında 2005'e göre % 1 oranda düşmüştür (2005'te % 44 ve 2007-2008'de %43).

Tablo 2.3 Topluluk ve Gönüllü Faaliyetlere Katılım (2001,2003,2005,2007-08)

İngiltere, 2001, 2003, 2005, 2007-08								
	Ayda en az bir kez				Geçen yıl en az bir kez			
	2001	2003	2005	2007-08	2001	2003	2005	2007-08
<i>Her aktivitede yer alan yüzdeler</i>								
Resmi Gönüllülük	27	28	29	27	39	42	44	43
<i>Eşdeğer insan sayısı (000'ler)</i>								
Resmi Gönüllülük	10,545	11,116	11,577	11,072	15,323	16,953	17,890	17,704
<i>Son dört haftada aktiviteye harcanan ortalama saatler</i>								
Resmi Gönüllülük	11.0	11.5	11.9	11.0	8.1	8.1	8.3	7.6

Kaynak: 2007-08 Citizenship Survey Volunteering⁹⁹

Diğer taraftan, Helping Out Survey Kabine Ofisindeki Üçüncü Sektör Ofisi tarafından görevlendirilmiştir. Bu çalışmanın odak noktası, gayri resmi gönüllülüğün aksine resmi gönüllülüktür. Öncelikli amacı, gönüllülerin organizasyonlardaki deneyimlerini araştırmaktır. Bu ankette resmi gönüllülük aşağıdaki şekilde raporlanmaktadır:¹⁰⁰

⁹⁹ Kitchen, Sarah, Nat Cen, 2007-08 citizenship survey: Volunteering and charitable giving topic report. **Department for Communities and Local Government**, 2009. http://doc.ukdataservice.ac.uk/doc/5739/mrdoc/pdf/5739_volunteering_and_charitable_giving_topic_report.pdf (Erişim tarihi 28.01.2022).

¹⁰⁰ Natalie, Low, et al. "Helping out: A national survey of volunteering and charitable giving." **London: Cabinet Office**, 2007. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/2547/1/Helping%20Out.pdf> (Erişim tarihi 26.01.2022).

- **Mevcut gönüllüler:** Bu katılımcılar son 12 ay içinde herhangi bir resmi gönüllülük üstlenmişlerdir. Ayrıca *düzenli gönüllüler, ara sıra gönüllüler, ve epizodik gönüllüler*, daha ayırt edilebilmektedir.
- **Düzenli gönüllüler** Son 12 ay içinde ayda en az bir kez resmi gönüllülük faaliyetleri yürüten katılımcılar;
- **Ara sıra gönüllüler** Son 12 ay içinde resmi gönüllülük faaliyetlerini ayda bir defadan daha az sıklıkta gerçekleştiren katılımcılar.
- **Epizodik gönüllüler** Bu katılımcılar, son 12 ay içinde bir defaya mahsus olarak temelinde resmi gönüllülük faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

“Helping Out” anketi için toplamda 2.705 kişiyle görüşülmüştür. Bunlardan 2156'sı çekirdek örneklem içindedir. 549'u ayrı azınlık etnik destek örneklemindedir. (yalnızca etnik grup tarafından yapılan analizleri için kullanılmıştır). Bu çalışmada sorgulanan kişilerin aşağıda tablo 2.4'teki verilere göre, 2006/07 yıllarda beşte üçü (%59) bir kuruluşa bir tür resmi gönüllülük yardımı yapmıştır. Beşte ikisi de (% 39) düzenli olarak ayda en az bir kez gönüllü olmuştur.

Tablo 2.4 Resmi ve Düzenli resmi gönüllülük son 12 ayda: karşılaştırma Help out Survey ve Citizenship survey

	Citizenship Survey		Help out Survey
	2003 %	2005 %	2006-07 %
Örneklemin oranı:			
Son 12 aydaki resmi gönüllüler	42	44	59
Son 12 ayda düzenli resmi gönüllüler	28	29	39

Kaynak: Helping out Survey 2007.

“Helping Out” anketi, “Vatandaşlık anketinde” tanımlananlardan daha yüksek resmi gönüllülük tahminleri üretmiştir. Çalışmalar arasında doğrudan karşılaştırma yapmak her zaman zordur. Tahminler arasındaki farklar, nüfustaki gerçek farklılıkları veya zaman içindeki gerçek değişiklikleri yansıtmaktan ziyade, çalışmanın

metodolojisindeki veya yanıtlayanların profilindeki farklılıklardan kaynaklanabilir. Özellikle Helping Out tahminleri, son Vatandaşlık Anketinden bu yana resmi gönüllülüğün arttığına kanıtı olarak görülememektedir.

Almanak'a göre 16.3 milyon insan 2020/21'de bir grup, kulüp veya organizasyon aracılığıyla gönüllü olmuştur. Neredeyse beş kişiden biri (%17) ayda en az bir kez, yaklaşık 9,2 milyon kişi gönüllü olduğunu bildirmiştir. Aşağıdaki Şekil 2.3'e göre, yılda en az bir kez resmi gönüllülük oranları, 2015/16 ve 2019/20'de % 37 olan 2015/16'dan bu yana nispeten sabit kalmış ve genellikle aralarında % 37 dalgalanmıştır.

Son gönüllülerin yarısından fazlası (%55) birden fazla kuruluşa zaman vermişlerdir. Ana organizasyonları için, yaklaşık üçte ikisi (%67) sivil toplum organizasyonları için gönüllü olurken, %17'si kamu sektörü organizasyonlara gönüllü olmuştur.¹⁰¹ Gönüllüler, en yaygın olarak etkinlik düzenleme (% 39), yönetim (% 28), para toplama ve sponsorlu etkinliklere katılma (% 27) ve diğerlerini dahil etme (% 27) ile ilgili bir dizi faaliyette gerçekleştirmişlerdir.

Toplum Yaşamı Araştırması'na göre, 2020/21'de araştırmaya katılanların % 17'si (İngiltere'de yaklaşık 8 milyon kişi) son 12 ayda en az ayda bir kez resmi gönüllülük faaliyetlerinde yer almıştır. "Community life" anketinde veri toplanmasından bu yana kaydedilen en düşük katılım oranıdır. Bu, yetişkinlerin % 23'ünün ayda en az bir kez (İngiltere'de yaklaşık 11 milyon kişi) resmi gönüllülüğe katıldığı 2019/2020'den daha düşüktür.

2020/21'de katılımcıların % 30'u geçen yıl en az bir kez resmi gönüllülüğe katıldığını bildirmiştir (İngiltere'de yaklaşık 14 milyon kişi). Bu, 2019/20'den (% 37, yaklaşık 17 milyon kişi) ve 2013/14'ten (% 45, yaklaşık 21 milyon kişi) daha düşüktür. Bu katılım oranı Toplum Yaşamı Anketi tarafından kaydedilen en düşük orandır.

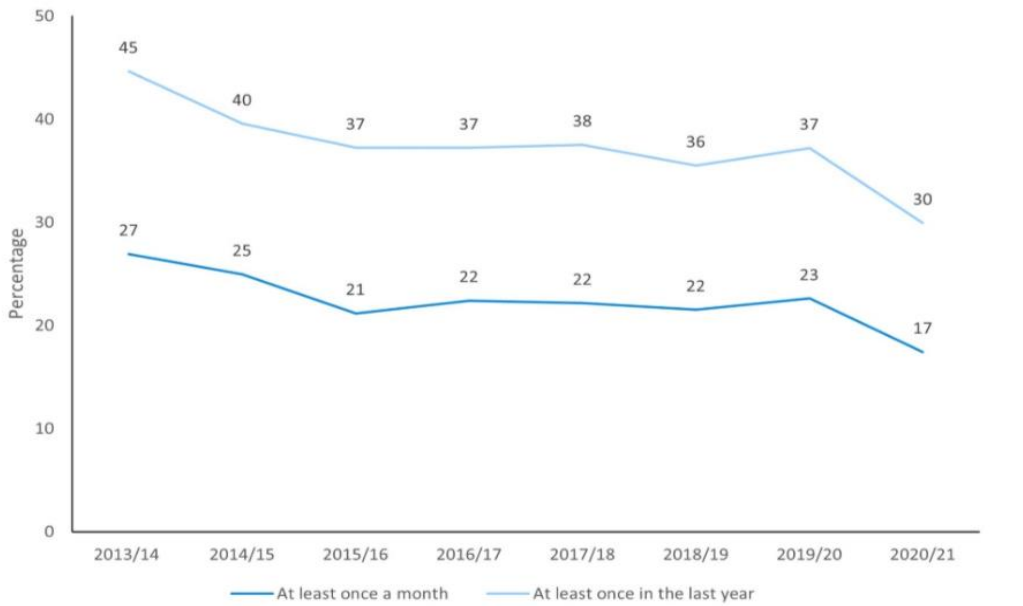
Kırsal alanlarda yaşayanlar gönüllülüğe kentsel alanlardakinden daha fazla katılım göstermiştir (en az ayda bir kez % 24'e karşılık % 16). Etnisite söz konusu

¹⁰¹ <https://beta.ncvo.org.uk/ncvo-publications/uk-civil-society-almanac-2021/volunteering> (Erişim tarihi 01.02.2022).

olduğunda, Siyah etnik gruptan katılımcılar (%23), Asyalı etnik gruptan katılımcılardan (%14) en az ayda bir kez resmi gönüllülüğe daha yüksek katılım göstermiştir. Beyaz etnik gruptan katılımcılar ise, ayda en az bir kez resmi gönüllülükte 2019/20'de %23'ten 2020/21'de %18'e düşmüştür. Geçen yıl en az bir kez gönüllü olan beyaz etnik gruptan katılımcıların gönüllülük oranları 2019/20'de %38'den 2020/21'de %30'a kadar düşmüştür.

Sonuç olarak, genç ve yaşlı insanlar arasındaki 'gönüllülük farkı' 2020/21'de yıl daralmış. Bunun nedeni, birçok yaşlı insanın pandemi sırasında izole edilmiş olması ve daha genç grupların izole edilenlere destek sunmak için adım atması olabilmektedir.

Şekil 2.3 Resmi gönüllülüğe katılım, 2013/14 - 2020/21

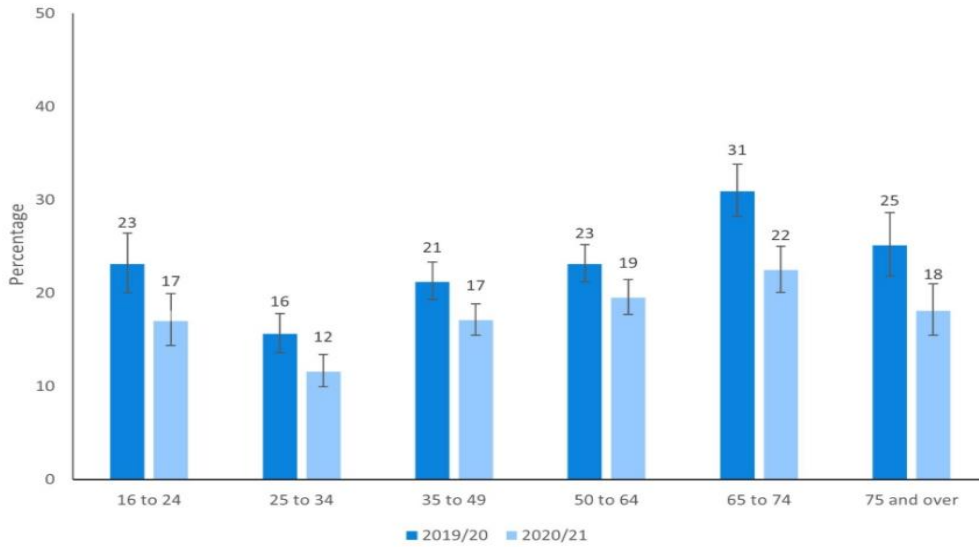

Kaynak: Volunteering and Charitable Giving -Community Life Survey 2020/21

Aşağıda Şekil 2.4'de görüldüğü gibi son 12 ayda en az bir kez resmi gönüllülük için 2020/21'de 25-34 yaş grubundaki katılımcılar, diğer tüm yaş gruplarındaki katılımcılara kıyasla yılda en az bir kez resmi gönüllülüğe daha düşük katılım göstermiştir. 50 ila 64 yaş arasındakiler hariç her yaş grubunda, 2020/21'de resmi gönüllü katılım oranlarında 2019/20'ye göre daha düşüktür.

65-74 yaşları arasındakiler her zaman tüm türlerde en yüksek gönüllülük oranlarına sahiptirler. Çoğu emeklidir ve boş zamanları vardır. Üstelik fiziksel olarak formda olma olasılıkları 75 yaşın üzerindekiilere göre daha da yüksektir.

Şekil 2.4 Yaş Gruplarına göre Resmi Gönüllülüğe Katılım (2019/20 - 2020/21)

Kaynak: Community Life Survey - Volunteering and Charitable Giving 2020/21

2.4 Türkiye'de Kamu Sektörü Gönüllülüğü

Gönüllülük dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de uzun süredir var olmaktadır. Türk toplumu geleneksel olarak gönüllülüğe değer vermiş, ancak gönüllülüğün ABD ve Birleşik Krallık'takiler gibi bir topluluğa sağladığı potansiyel katkıları fark edememiş ve bunlara tam olarak önem verememiştir. Türkiye'de gönüllülüğün gelişimi, sivil toplum ve genel olarak sivil katılımın 1980'lerden bu yana geçirdiği dönüşümün bir parçası olarak ele alınmalıdır. 1980 yılındaki Askeri darbesi sonucunda hemen hemen tüm sivil toplum faaliyetleri yasaklanırken, birçok Sivil Toplum Kuruluşu kalıcı olarak kapatılmıştır.¹⁰²

1990'ların sonlarından miras kalan bir dizi gelişme, yeni milenyumda sivil toplumun dinamiklerini şekillendirmiştir. İlk dönüm noktası, binlerce insanın ölümüne

¹⁰² Civil Society in Turkey: - At A Turning Point – TÜSEV 2011 s. 54 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/step_eng_web.pdf (Erişim tarihi: 20.12.2021).

yol açan 1999 Marmara depremi ile gerçekleşmiştir. Bu felaketler Sivil Toplum Kuruluşlarını harekete geçirmiştir. Vatandaşlar arama kurtarma faaliyetlerine katıldıkça sivil topluma olan ilgi ve güven artırmıştır. 2000'li yıllarda STK'ların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik önemli adımlar atıldığı için STK'ların ve gönüllülerin sayısı artmaya başlamıştır. Öte yandan, Avrupa Birliği tarafından desteklenen Sivil Toplum Geliştirme Projesi 2004 yılında Sivil Toplum Geliştirme Merkezi'ne (CSDC) dönüşmüştür. CSDC Ankara'da merkezli olan ancak, ulusal ölçekte sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini artırmaya yönelik eğitimler ve çeşitli faaliyetler düzenlemiştir.

2003 yılının Mart ayında ilk kez bir üniversite bünyesinde STK'ların kapasitelerinin geliştirilmesi ve toplum gelişiminin artırılması amacıyla İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Merkezi (Bilgi STK) kurulmuştur. Sivil toplum alanında faaliyet gösteren örgütler, uluslararası yazında “kâr amacı gütmeyen örgütler” ya da “devlet dışı örgütler” olarak tanımlanmasına karşın Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşu (STK) olarak isimlendirilmekte olup daha çok dernek, vakıf, sendika, meslek odaları/birlikleri şeklinde örgütlenmektedirler.¹⁰³ Öte yandan, CIVICUS (2003), sivil toplumu aile, devlet ve piyasa arasındaki, insanların çıkarlarını sürdürmek için bir araya geldiği alan olarak tanımlamaktadır. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı'na göre şu anda Türkiye'de kayıtlı 320.879 dernek bulunmaktadır. 20 yıl önce aktif dernek sayısı 67.000 iken bu sayı 121.764'e yükselmiştir.¹⁰⁴

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gönüllülük kanunlar, yönetmelikler veya politika belgeleri ile farklı şekilde düzenlenmiştir. Türkiye'de gönüllü kuruluş tanımına en yaygın ve uygun olanlar dernek ve vakıflardır. Vakıflar, temel amacı ortak veya kamu yararını sağlık, eğitim, çevre vb, ilerletmek bağışları olan varlığa dayalı kuruluşlardır. Türkiye'deki çoğu vakıf, ya kendi bağışlarından elde ettikleri geliri kullanır ya da amaçlarını gerçekleştirebilmek için kaynak toplamaktadırlar. Kuruluşlar ise kamu yararına fayda sağlamak, belirli grupları desteklemek veya belirli çıkarları

¹⁰³ Güner, Mehmet Fatih, "Sivil Toplum Ekonomisi Ve Genç Gönüllülüğü." Bölüm Yazarları, 2020, s. 40.

¹⁰⁴ <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari> (Erişim tarihi: 25.12.2021).

geliştirmek gibi çeşitli amaçlara sahip üye tabanlı kuruluşlardır.¹⁰⁵ Bir kuruluşun gönüllü kuruluş olarak sayılabilmesi için sahip olması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir:¹⁰⁶

- Anlamlı ve sürekli bir yapıya sahip olmak
- Kamu sisteminin bir parçası olmamak
- Yöneticilerine veya üyelerine kar dağıtmamak
- Öz yönetime sahip olmak
- Gönüllülüğe dayalı olmak
- Toplumsal hedefleri desteklemek

Sivil toplum kuruluşlarının sayısındaki artış kaçınılmaz STK'lara üyelik ve gönüllülük oranlarında da artışa yol açmaktadır. Bazı çalışmalar Türkiye'de gönüllülük düzeyinin nispeten düşük olduğunu göstermektedir. Örneğin, Dünya Bağışçılık Endeksi'nin 2014 Araştırması'na göre Türkiye'de gönüllülük için harcanan zaman %5'tir. Bu oran Türkiyeyi, gönüllü faaliyete katılma süresi açısından 135 ülke arasında 132'inci sıraya yerleştirmektedir.¹⁰⁷

Dernekler Kanununun 10. Maddesine göre, dernekler, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilmektedir. Bununla birlikte, devlet kurumları proje maliyetinin en fazla yüzde ellisi oranında ayni veya nakdi katkı sınırlandırılmıştır. Türkiye'de kamu sektörü ve sivil toplum kuruluşları, işsizlik, afet yönetimi, çevre koruma projeleri, kadına yönelik şiddetin önlenmesi gibi birçok farklı programda da işbirliği yapmaktadır.

İşbirliği ortak bir faaliyet olduğundan bireyler, kuruluşlar, sektörler ve ülkeler arasında gerçekleştirilebilir. Devlet kurumlarından biri olarak Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gençlik merkezleri işbirliği ile birçok gönüllü aktiviteler

---

¹⁰⁵ Bikmen, Filiz. The landscape of philanthropy and civil society in Turkey: Key findings, reflections, and recommendations. **Istanbul: TUSEV Publications.** 2006. [https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/the_landscape_of_philanthropy_and_civil_society_in_turkey_key_findings_reflections_and_recommendations\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/the_landscape_of_philanthropy_and_civil_society_in_turkey_key_findings_reflections_and_recommendations(1).pdf) (Erişim tarihi,29.12.2021).

¹⁰⁶ Ateş, Hamza, and Ahmet Nohutçu. "Kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşlar ve devlet." **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi** Cilt, 6. Sayı. 11, 2006, s. 249.

¹⁰⁷ CAF (Charities Aid Foundation). "World Giving Index 2014: A Global View of Giving Trends." 2014.

yürütülmektedir. Aynı şekilde gençlik merkezleri de yerelde proje ve aktiviteler düzenlemektedir.¹⁰⁸ Gerçekleştirilen bu proje ve aktivitelerde, gençlik merkezi üyeleri gönüllü ya da katılımcı olarak yer almaktadır.

Gençlik merkezlerinde gönüllü olarak düzenlenen projelerden bazıları şunlardır:

- Gençlerin İyilik Ağacı
- Genç Dönüşüm
- Gençlik ve İzcilik Kampları
- Sosyal Sorumluluk Projeleri
- Gönüllülük kampanyaları

Kurtaran (2009) tarafından yapılan, Türkiye Gençlik Çalışması Alan İzleme Raporu'na göre, Türkiye'deki genç nüfus miktar olarak artmakta, ancak toplam nüfus içindeki oranları azalmaktadır. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne (GSGM) bağlı gençlik merkezlerindeki kişi başına düşen genç sayısı 85.000'in civarındadır. Türkiye'de gençlik derneği başına 20.382 genç düşmektedir. GSGM bütçesinin sadece %2.2'si gençlere harcanmaktadır. Genç nüfusun %30'unu meydana getiren eğitilmiş gençler için gençlik bütçesinin %75'i harcanmaktadır. Dezavantajlı gençler bütçenin %25'inden faydalanabilmektedir. Dolayısıyla dezavantajlı gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımı da zayıftır. Gerek maddi imkân gerekse eğitim ve bilgi eksikliği dezavantajlı gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını engelleyen unsurlar olarak değerlendirilmektedir.¹⁰⁹

Devlet tarafından bazı kuruluşlara yardım edilirken, bazılarında yardım edilmemesi mümkündür. Bu durumda kamu hizmeti veren dernek ve vakıflar ile sunmayanlar arasında bir ayrımı yapılması da mümkündür. *Kamu yararı statüsü kim tarafından verilir ?* Kamu Yararına Çalışan Dernekler Kanunu'nun, 27. Maddesine

¹⁰⁸ Yılmaz, Mustafa, Kürşad Sertbaş, And Huseyin Gumus. "Gönüllülerin Faaliyetlere Katılım Nedenleri ve Motivasyonel Faktörlerin Analizi: Gençlik Merkezleri Örneği." *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt: 21, Sayı:3 2019, s.114.

¹⁰⁹ Kurtaran, Yörük. "Türkiye Gençlik Çalışması Alanı İzleme Raporu 2009, Gençlik Çalışmaları Birimi." 2009.

göre " Kamu yararına çalışan derneklere, Cumhurbaşkanı kararı ile *Kamu yararı statüsüne* verilmektedir. Dernekler Yönetmeliği'nin 49. Maddesine göre bir derneğin kamu yararı statüsüne sahip olması için:

- en az 1 yıldan beri faaliyette bulunması,
- Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere giriştiği faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olması
- Son bir yıl içindeki; 2019 yılı için belirlenen tutar olan 165.168 TL'yi geçen alım ve satım işlemlerini rekabet koşullarına uygun yapması,
- Yıl içinde elde ettiği gelirinin en az 1/2'sini derneğin amacına uygun harcaması
- Sahip olduğu mal varlığının ve yıllık gelirinin tüzüğünde belirtilen amacı gerçekleştirecek düzeyde olması şarttır.¹¹⁰

Bu şartların varlığı konusunda hem Maliye Bakanlığına bağlı Gelir İdaresi Başkanlığı hem de İçişleri Bakanlığı inceleme yapmaktadır.

Dernekler Daire Başkanlığı'nın yayınladığı verilere göre, Ocak 2014 itibarıyla Türkiye'de faaliyet gösteren faal dernek sayısı 99.032 iken, kamu yararı statüsüne sahip dernek sayısı sadece 404'dür.¹¹¹ Kamu hizmetlerinin artması ve karmaşıklaşması devletin kendisinden beklenen hizmetleri tek başına yerine getirmesini imkânsız hale getirmektedir. Karmaşık sosyal problemleri çözmek için birçok aktör ve kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır.

Kamu sektöründe gönüllü faaliyetlerin çoğunluğu aslında devlet kurumları tarafından yapılması gereken faaliyetler olduğu düşünülmektedir. Çünkü, kamuda gönüllülük çoğu durumda "yüksek maliyetlerle" sonuçlanmıştır. Buna ek olarak, gönüllülük kapsamında yapılan faaliyetlerin çoğu devlet eliyle yapıldığında çok daha

¹¹⁰ Liana Varon ve arkadaşları, Sivil Toplum İçin Elverişli Ortamin İzlenmesi Ve Geliştirilmesi Projesi Dernekler İçin Yasal Mevzuat Rehberi, TÜSEV, 2019. s.67 https://www.tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneKlerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf (Erişim tarihi: 10.10.2021).

¹¹¹ Gökçeçiçek, Ayata and Ulaş Karan. "Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler." İstanbul: TÜSEV 2015. <https://www.tusev.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/online-yayinlar/sivil-topluma-aktif-katilim-uluslararasi-standartlar-ulusal-mevzuattaki-engeller-oneriler> (Erişim tarihi: 10.10.2021).

maliyetli olabilir.¹¹² Bu noktada devletin yaklaşımı oldukça önemlidir. Türkiye’de gönüllülük söyleminin çok önemli bir başka argümanı, gönüllülüğün sivil toplumun, insan haklarının ve demokrasinin de temeli olduğu kanaatidir.¹¹³

2.4.1 Türkiye’de Gönüllü Katılıma Genel Bir Bakış

Dünya Bağışçılık Endeksi (World Giving Index) 2018 yılında yayınlanan raporlarına göre 144 ülke arasında Türkiye genel bağışçılık puanı %20 sıralaması ve 131. sırada yer almaktadır. Gönüllülük için harcanan zaman bakımından ise %9 puanı ve ülkeler arası sıralaması 126’dır.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi (BİLGİ STÇM) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından (BİLGİ GÖÇ) 2019 yılında farklı kurumlarda 1016 gönüllü ve 20 STK’DAN gönüllü yönetici ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasından elde edilen temel bulgulardan bazıları aşağıdaki gibidir.¹¹⁴

Araştırma verilerine göre, araştırmaya katılanların yaşları 15 ile 75 arasında değişmektedir ve Türkiye’nin farklı illerinde yaşamaktadırlar. Gönüllülerin %68’i kadın, %33’ü 15-24, %11’iyse 60 yaş üstüdür. Gönüllülerin yarısı çalıştıkları kurumda haftada 3-4 saatten daha az vakit harcamıştır. Gönüllülerin %60’ının çalışma saatlerinin 9-18 arası olması, gönüllülük faaliyetinin kurumsallaştığının bir göstergesi olarak analiz edilebilir.

Yapılan faaliyetler bazında dağılım incelendiğinde gönüllülerin çalıştığı kurumlarda daha fazla eğitim vermek (%56), organizasyonlarda yer almak (%51), kampanya organizasyonlarına ve tanıtımlara yardım etmek (her ikisi de %35) konularında görev aldıkları görülmektedir. Raporlama yapmak ya da diğer kurumlarla ilişki kurmak gibi faaliyetleri yerine getiren gönüllülerin oranı ise yaklaşık dörtte

¹¹² Aydınligil, Seyehan. "Sosyal Politika Geliştirmede Yeni Bir Alan: Gönüllülük, Türkiye’de Gönüllülük-Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi." Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkez, Bordo Tercüme Bürosu 2013.

¹¹³ Çakı, Fahri. "Türk sosyolojisinde yeni bir alan: Gönüllülük araştırmaları." **Sosyoloji Dergisi**,3. Dizi, Sayı 29, 2014, s.191.

¹¹⁴ <https://stk.bilgi.edu.tr/content/turkiyede-gonullulu> (Erişim tarihi,30.12.2021).

bir(%25)dir. Gönüllülerin çalışmalarını hem ofiste hem de sahada yürüttüğü de araştırma sonuçları arasında yer almıştır.

Gönüllülerin çalıştıkları kurumla, tanıdıkları aracılığıyla ilişki kurduklarını görülmektedir (%34). İnternet aracılığı (%16) ya da görsel/yazılı medya aracılığıyla (%10) kurumla ilişki kuranların oranıysa daha düşük seviyededir. Bu rakamlar gönüllülerin kurumlarla kişisel ilişkiler aracılığıyla temasa geçtiklerini göstermektedir. Görüşülen gönüllülerin %9'u bir sosyal güvenceye sahip değil, diğerlerinin ise çalıştığı yerden, aileden ya da üniversiteden bir sosyal güvencesi bulunmaktadır. Çalıştığı STK'dan sosyal güvenceye sahip olanların oranıysa %9 civarındadır. Bu çerçevede, Türkiye'de kamu sektörü faaliyetlerine gönüllü katılımın düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD, TÜRKİYE VE İNGİLTERE'DE GÖNÜLLÜ KATILIM HİZMETLERİ

Kamu hizmetlerinde gönüllülük uzun bir süredir devam etmektedir ve zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Kamu hizmetlerinin sağlanmasına gönüllü katılımın kapsamı farklılıklar gösterse de bazı programlar gönüllüleri doğrudan kamu hizmetine, örneğin bir okul veya hastaneye dahil etmiştir. Birçok insan mentorluk veya akran destek grupları gibi uzun süreli veya tamamlayıcı kamu hizmeti sunumlarında yer almıştır. Ancak, bazı gönüllü programların kamu hizmetlerinin dışında olduğu düşünülebilmektedir. Bunların kamu hizmeti hedefleriyle bir bağlantıları bulunmaktadır veya bunlar kamu hizmeti önceliklerine katkıda bulunmaktadır ancak kamu hizmetlerinin ulaşamadığı alanlarda bulunurlar. Örneğin, yaşamları ve çevreleri iyileştirmeyi amaçlayan projeler bunlar arasında yer almaktadır.¹¹⁵ Ancak, itfaiye teşkilatına gönüllü katılımı söz konusu olduğunda, yangın ve diğer afetlerle ilgili olaylara müdahale etmede katkılar çok önemlidir. Çünkü bunlar herhangi bir hasarı büyümeden kısa sürede önleyebilirler. Bu bölüm, özellikle ABD, İngiltere ve Türkiye'deki itfaiyelere odaklanarak, kamu hizmetine gönüllü katılımı analiz edecek ve tartışacaktır.

3.1 ABD İtfaiye Biriminde Gönüllü Katılım

Gönüllülerin kamu hizmetine artan katılımı, hangi görevleri üstlenmeleri gerektiği ve bu rollerin ücretli personel tarafından üstlenilen rollerden nasıl farklı olduğu konusunda çeşitli soruları gündeme getirmektedir. Bununla birlikte, artan yaşam beklentisi ve mobilizasyon gibi gelecekteki zorlukların kuruluşlar, kurumlar ve topluluklar arasında iş birliği gerektirdiğini gösteren güçlü kanıtlar bulunmaktadır. Karmaşık sorunlar herhangi bir hizmet veya kuruluş tarafından tek başına çözülemeyebilir, ancak muhtemelen birçok farklı aktörün katkısının bir sonucu olarak çözülebilecektir. Bu nedenle, gönüllülüğün bir topluluk üzerinde sahip olabileceği

---

¹¹⁵ Carrie, Deacon and Annette Holman. The Age of Inclusion: Lessons from social action innovations developing age-inclusive and age-friendly practice”, Nesta, 2020. <https://www.nesta.org.uk/report/age-inclusion> (Erişim tarihi 10.02.2022)

sayısız maddi ve maddi olmayan etki bulunmaktadır. Gönüllülük programları, canlı toplulukları desteklemeye ve büyümeye yardımcı olmaktadır. Yerel Yönetimde Ulusal Gönüllü Programları Birliği başkanı Leigh Britt'e göre, gönüllüler yerel yönetim personelinin çalışmalarına yardımcı olabilir ve bunları geliştirebilir, yerel yönetim çalışmalarında boşlukları doldurabilir ve bölge sakinlerinin topluluklarına daha fazla sahip çıkmalarına izin verebilir.¹¹⁶ Daha büyük nüfuslara hizmet veren hükümetler genellikle daha fazla gönüllü programa sahiptir ve daha fazla sayıda gönüllü daha farklı görevlere katılmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki itfaiye teşkilatı, her 23 saniyede bir, ülkenin herhangi bir yerindeki bir yangına müdahale etmektedir. Çeşitli çalışmalardan dolayı, itfaiyeciler genellikle bir yangına veya başka bir acil duruma ilk müdahale eden kişiler olduklarından, vardiyaları boyunca tetikte ve hazır olmalıdırlar. 1970'lerden bu yana yangınların ve yangın ölümlerinin sayısı önemli ölçüde azalmış olsa da bazı istatistikler halen endişe vericidir. Bununla birlikte, 2018'de Amerika Birleşik Devletleri'nde tahmini 1.115.000 profesyonel ve gönüllü itfaiyeci vardır. ABD önemli ölçüde daha fazla gönüllü itfaiyeciye ev sahipliği yaparken, profesyonel itfaiyecileri çağrılarının çoğuna yanıt vermektedir. Bir profesyonel departmanı, tüm aktif itfaiyecilerin tam zamanlı çalışan olarak kabul edildiği ve düzenli görev vardiyalarına atandığı, departman adına verilen hizmetleri için mali tazminat aldığı bir yangın söndürme kurumu veya kuruluşudur.¹¹⁷ Gönüllü itfaiye, yerel belediyeler ve yargı bölgeleri için yangın söndürme, kurtarma ve Acil Durum Yönetim Ajansı (EMA) gibi acil durum operasyonlarını tazminatsız olarak gerçekleştiren bir kuruluştur.¹¹⁸

Ulusal itfaiye kayıtlarında listelenen 27.174 itfaiye birimi bulunmaktadır. Kayıtlı bölümlerin çoğunluğu güney ve orta batı eyaletlerindedir. Kayıtlı departmanların %96'sı profesyonel, kombine ve gönüllü itfaiye ve itfaiye bölgelerini içeren yerel itfaiyelerdir. Kayıtlı departmanların %4'ü eyalet ve federal hükümet

¹¹⁶ Volunteerism by the Numbers: The Value of a Volunteer, 2019. <https://icma.org/blog-posts/volunteerism-numbers-value-volunteer> (Erişim tarihi 15.01.2022).

¹¹⁷ Cornell Law School, Legal information institute, 44 CFR § 152.2 - Definitions. | CFR | US Law | LII / **Legal Information Institute** cornell.edu, (Erişim tarihi 15.02.2022).

¹¹⁸ Trexler, Christine M. Community Perceptions of Volunteering at Local Volunteer Fire Departments: **A Qualitative Study**. Northcentral University, 2019.

itfaiye teşkilatları, sözleşmeli itfaiye teşkilatları, özel veya endüstriyel itfaiye teşkilatları ve ulaşım idaresi veya havaalanı itfaiye teşkilatlarıdır.¹¹⁹ Kayıtlı itfaiyelerin türleri şunlardır:

- 9.1% profesyonel
- 4.8% çoğunlukla profesyonel
- 15.7% çoğunlukla gönüllü
- 70.4% gönüllü

Çalışma İstatistikleri Bürosu'na göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde Eylül 2014 ile Eylül 2015 arasında en az bir kez bir kuruluş aracılığıyla veya bir kuruluş için gönüllü olan yaklaşık 62,6 milyon kişi bulunmaktadır. Bu gönüllüler, çevreyi güzelleştirme, afete hazırlık ve müdahale, yaşlılara yönelik hizmetler, yemek hazırlama ve servis, rehberlik ve ders verme dahil olmak üzere bir dizi iş yapmak için ortalama 52 saat harcamaktadırlar.

Ulusal Yangından Korunma Kurumu (NFPA), 2015 yılında ABD'de yaklaşık 1.160.450 yerel itfaiyeci olduğunu tahmin etmektedir. Bunların tahmini olarak (%30) 345.600'ü profesyonel itfaiyecilerdi ve (%70) 814.850'si gönüllü itfaiyeciydi. Profesyonel itfaiyecilerinin çoğu (%71) 25.000 veya daha fazla insanı koruyan topluluklarda çalışmaktadır. Profesyonel itfaiyeciler günde 24 saat, yılda 365 saat çalışmakta ve acil durum operasyonlarını sürdürmek için temel donanıma sahiptir. Gönüllü itfaiyecilerin çoğu (%95) 25.000'den az insanı koruyan topluluklarda idi. ABD'de tahminen 29.727 itfaiye bulunmaktadır. Bunlardan 2.651 departman, profesyonel itfaiyeciler tarafından görevlendirilmiştir, 1.893'ü çoğunlukla profesyonel, 5.421'i çoğunlukla gönüllü ve 19.762'sinin tamamı gönüllüdür.

NFPA'nın 2018 Yılı ABD Yangın Sezonu için İtfaiye Departmanları Anketine göre, Amerika'da 2018 yılında yaklaşık 1.115.000 profesyonel ve gönüllü itfaiyeci vardır. Bu, 2017'ye göre %6'lık bir artıştır. Ayrıca, 2018'de, bir önceki yıla göre %1'lik bir düşüşü temsil eden 370.000 profesyonel itfaiyeci vardı. 2018 yılında gönüllü itfaiyeci sayısı 745.000 iken, bir önceki yıla göre %9'luk bir artış yaşanmıştır ancak bu sayı 2016'ya benzerdir.

¹¹⁹ US Fire Administration, <https://apps.usfa.fema.gov/registry/summary#footnote4> (Erişim tarihi 20.02.2022).

Gönüllü itfaiyeciler, ABD itfaiye teşkilatının %69'unu temsil etmektedir.¹²⁰ İtfaiye için ulusal çağrılar, 1980'deki 10.819.000 toplam çağrıdan 2015'te bu sayının neredeyse üç katına çıkmıştır. Ancak, artan çağrı sayısına rağmen, 1977 ve 2016 yılları arasında evde yangın ölümlerinde %56,4'lük bir azalma olmuştur. Bu azalma, eğitim ve önleme çabalarına bağlanabilir. İtfaiye, yerel itfaiye ve yerel itfaiyeciler, zaman içinde yangınları başarıyla azaltan, toplumda yankı uyandıran ve onları ilgilendiren bir yangın güvenliği mesajını deneyimlediler ve desteklediler. İtfaiye, okullarda konuşmaya geldiğinde çocuklar heyecanlanmakta ve bir itfaiyeci güvenlik hakkında bir grupta konuşmak için zaman ayırdığında vatandaşlar dikkat etmektedir. İtfaiye bir mesaj verdiğinde topluluk dinlemektedir.¹²¹

3.1.1 Gönüllü İtfaiyecilerin Sayıları ve Oranları

Evarts ve Stein'e (2020) göre, gönüllü itfaiyecilerin sayısı 1980'lerin ve 1990'ların sonunda azalmış her seferinde kısa süre sonra aynı seviyeye geri dönmüştür. 2005'ten 2009'a kadar, gönüllü itfaiyecilerin sayısı, 1995 dışında kaydedilenlerden biraz daha yüksek bir seviyede sabit kalmıştır. Aşağıdaki Tablo 3.1'de görüldüğü gibi 2012'den 2015'e düşüşün ardından, gönüllü sayısı artmış ve 783.300 ila 814.850 aralığında kalmıştır. Ancak bu dönemde %4'lük bir artış oldu. 2018 yılında gönüllü itfaiyeci sayısı 745.000'e yükselmiştir. Çoğunlukla gönüllü veya tamamen gönüllü departmanlar için kaydedilen 1000 kişi başına gönüllü itfaiyeci oranları incelendiğinde, oranlar düşüş eğilimi göstermekte ve 1987'de 1.000 kişi başına 8,05 olan oran 2017'de 5,8'e kadar düşmektedir. 2021'de yayınlanan ABD itfaiye profili, 2019'da Amerika Birleşik Devletleri'nde tahmini olarak 722.800 (%67) gönüllü itfaiyeci olduğunu belirtmektedir.

¹²⁰ Haynes, Hylton. and Stein, Gary. U.S. fire department profile — 2014, 2016. <https://www.nfpa.org/-/media/Files/News-and-Research/Fire-statistics-and-reports/Emergency-responders/osFDbyStatePopulation.ashx> (Erişim tarihi 27.02.2022).

¹²¹ Garrels-Bates, Melanie. "Using the fire service to build community engagement." **Naval Postgraduate School (U.S.). Center for Homeland Defense and Security**, 2018. California Thesis. <https://www.hsd.org/?view&did=811398> (Erişim tarihi 27.02.2022).

Tablo 3.1 ABD'deki İtfaiyeci Sayısı, 1986-2018

Year	Total		Career		Volunteer	
	Number	Rate per 1,000 population	Number	Rate per 1,000 population	Number	Rate per 1,000 population
1986	1,045,950	1.48	237,750	1.73	808,200	7.88
1987	1,060,000	2.57	243,200	1.73	816,800	8.05
1988	1,040,750	2.22	252,500	1.77	788,250	7.77
2012	1,129,250	3.60	345,950	1.67	783,300	6.60
2014	1,134,400	3.56	346,150	1.68	788,250	6.43
2015	1,160,450	3.36	345,600	1.54	814,850	6.71
2016	1,090,100	3.76	361,100	1.69	729,000	5.99
2017	1,056,200	3.24	373,600	1.80	682,600	5.80
2018	1,115,000	3.44	370,000	1.81	745,000	6.06

Kaynak: NFPA Survey of Fire Departments for US Fire Experience (1986-2018).

Gönüllü itfaiyeciler, herhangi bir aktif yarı zamanlı (arama veya gönüllü) itfaiyeciyi içerir. Aktif gönüllüler, yangınla mücadelede yer alan kişiler olarak tanımlanır. Toplam itfaiyeci sayısının 370.000'i (%33) profesyonel, 745.000'i (%67) gönüllüdür. Gönüllü itfaiyeciler genellikle yarı zamanlı olarak mevcuttur. Her alarmda yeterli yanıt verilmesini sağlamak için daha fazla gönüllü gerekebilir. Gönüllü itfaiyecilerin oranı, korunan nüfus azaldıkça artar. Profesyonel itfaiyecilerin çoğu (%67) 25.000 veya daha fazla insanı koruyan topluluklarda çalışmaktadır. Gönüllü itfaiyecilerin çoğu (%95) 25.000'den az kişiyi koruyan birimlerde bulunmaktadır. Gönüllü itfaiyecilerin yaklaşık yarısı ise (%49) 2.500'den az insanı koruyan küçük kırsal birimlerde görev yapmaktadır.¹²²

2016-2018 döneminde, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki itfaiye teşkilatı cihaz ve istasyonlarının sayısına ilişkin tahminleri, 72.100 pompa, 7.400 hava cihazı,

¹²² Evarts Ben and Gary P. Stein, "US Fire Department Profile 2018" **National Fire Protection Association** (NFPA) 2020.

80.900 diğ er bastırma aracı (örneğin kurtarma, aydınlatma ve ambulans araçları) ve 57.500 istasyon olarak kaydedilmiştir. ABD’de itfaiyeciler esas olarak yerel yönetimlerde, geri kalanı ise federal veya eyalet hükümetlerinde istihdam edilmektedir.

3.1.2 Yangının Gönüllü İtfaiyeciler Üzerindeki Etkileri

İtfaiyecilik, diğ er işçilerininkinin dört katı olduğu tahmin edilen bir yaralanma oranıyla tehlikeli bir meslektir. İtfaiyecilerin yaralanma riski altında olduğu birden fazla çalışma ortamı olmasına rağmen, yangın yeri itfaiyeciler için özellikle tehlikeli bir ortamı temsil etmektedir. İtfaiyeciler, 2010 Standart Mesleki Sınıflandırma Sistemi kapsamında, yangınları kontrol eden ve söndüren veya can, mal veya çevrenin risk altında olduğu acil durumlara müdahale eden kişiler olarak tanımlanmaktadır. Görevler arasında yangınları önleme, acil sağlık hizmeti, tehlikeli madde müdahalesi, arama ve kurtarma ve afet yardımı sayılabilir.

Diğ er birçok meslektekilerden farklı olarak, itfaiyeciler düzenli olarak tehlikeli çalışma koşullarıyla karşı karşıyadır. Adayların tehlikeli çalışma ortamlarında çalışmalarına izin verilmeden önce sıkı bir eğitim almaları ve genellikle yazılı, fiziksel ve tıbbi muayenelerden geçmeleri gerekir. Ancak bu ön koşullara rağmen, itfaiyeciler için ölümcül yaralanma riski %25,7 daha yüksektir ve ölümcül olmayan yaralanma ve hastalık riski tüm çalışanlara göre iki kat daha fazladır.¹²³ 1992’den bu yana, Ölümcül Mesleki Yaralanmalar Sayımı (CFOI), aynı çalışma ortamlarına maruz kalan ve ücretli çalışanlarla aynı işle ilgili görevleri yapan gönüllü işçiler de dahil olmak üzere ölümcül mesleki yaralanmalar hakkında veri toplamıştır.

Matthew M. Gunter Çalışma İstatistikleri Bürosu’na göre, 2003’ten 2007’ye kadar toplam 287 gönüllü işçi, iş sırasında hayatını kaybetmiştir ve bu tüm ölümcül mesleki yaralanmaların %1’i olarak rapor edilmiştir. CFOI, gönüllü çalışanlar benzer iş tehlikelerine maruz kalıyorlarsa ve ücretli işçilere benzer iş görevlerini yerine getiriyorlarsa ve CFOI iş ilişkisi kriterlerini karşılıyorlarsa bu kapsam dahilinde kabul etmektedir. Dolayısıyla ağırlıklı olarak gönüllüler arasında meydana gelen ölümcül

¹²³ Kurlick, Gary M. "Stop, drop, and roll: workplace hazards of local government firefighters, 2009." *Monthly Lab. Rev.* Cilt.135, 2012. s.18.

olmayan mesleki yaralanmalar ve hastalıklar da kayıt altına alınmalıdır. Bir yangınla mücadele ederken dumandan zehirlenerek ölen gönüllü bir itfaiyeci veya onarım yaparken kilisesinin çatısından düşerek ölen gönüllü bir marangoz, gönüllü işçilerin düşebileceği olay türlerinin iki açıklayıcı örneğidir. Bunlar CFOI tarafından mesleki ölüm veya yaralanmalara dahil edilmektedir.¹²⁴

Aynı şekilde, ABD İtfaiye İdaresi (USFA) tarafından 1986'dan itibaren Amerika Birleşik Devletleri'ndeki itfaiyeci ölümlerine ilişkin yıllık raporlar yayınlanmıştır. Bu raporların temel amacı, her yıl ABD topraklarında meydana gelen tüm görevli itfaiyeci ölümlerini belirlemek ve her olayı çevreleyen koşulları analiz etmektir. Son yayınlanan rapor bulgularına göre (2019 ve 2020), 82 itfaiyeci 2018'de görevdeyken hayatını kaybetmiştir. Bu, 2017'deki toplam 88 itfaiyeci ölümünden 6 daha azdır. 2019'da 62 itfaiyeci görevdeyken aldığı yaralardan hayatını kaybetmiştir. Bu da 2018'deki toplam 84 itfaiyeciden 22 daha azdır.¹²⁵

2018'de itfaiyeci ölümleri arasında 33 profesyonel itfaiyeci, 44 gönüllü itfaiyeci ve beş yarı zamanlı veya tam zamanlı vahşi alan itfaiye teşkilatı üyesi bulunmaktadır. 2019'da itfaiyeci ölümleri arasında 25 profesyonel itfaiyeci, 34 gönüllü itfaiyeci ve vahşi alan arazi sözleşmeli itfaiye teşkilatının üç yarı zamanlı veya tam zamanlı üyesi bulunmaktadır. USFA'nın bu çalışmaya başlamasından bu yana 2019'da en düşük yıllık toplam itfaiyeci ölümleri yaşanmıştır.¹²⁶

3.1.3 Ulusal yangın olayı raporlama sistemi: NFIRS

İtfaiyeci yaralanmalarının %66'sını konut yapılarında meydana gelen itfaiyeci yaralanmaları oluşturmakta ve bunların çoğu konut yangınlarında meydana gelmiştir. Bina yangınları da itfaiyeci yaralanmalarının yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Dışarıda meydana gelenler ile araç yangınları ve diğer yangınlar ise 2010 ve 2012

¹²⁴ Gunter, Matthew M. "Fatal Occupational Injuries to Volunteer Workers, 2003–07." Monthly **Labor Review**, 2010.

¹²⁵ U.S. Fire Administration (USFA) , "Firefighter Fatalities in the United States in 2018", 2019. https://www.usfa.fema.gov/downloads/pdf/publications/firefighter_fatalities_2018.pdf (Erişim tarihi: 28.02.2022).

¹²⁶ U.S. Fire Administration (USFA). "Firefighter Fatalities in the United States in 2019", 2020. <https://www.usfa.fema.gov/downloads/pdf/publications/firefighter-fatalities-2019.pdf> (Erişim tarihi: 28.02.2022).

yılları arasında itfaiyeci yaralanmalarının %13'ünden sorumludur. İtfaiyeci yaralanmaları çoğunlukla aşırı efor/zorlanma nedeniyle meydana gelmiştir. Bildirilen sonraki üç önde gelen neden ayrıca tehlikelere maruz kalma, nesnelere temas ve kayma/takılmadır.¹²⁷

ABD'li itfaiyeciler, 2010'dan 2014'e kadar her yıl ortalama 30.290 yangın yeri yaralanması yaşamıştır. Bu yaralanmaların üçte biri iş zamanı kaybıyla sonuçlanmıştır. Yaralanmaların %68'i küçük olarak sınıflandırılmış, yani sadece ilk yardım olarak bildirilmiş veya bir doktor tarafından tedavi edilmiştir. 2010-2014'te, 465 kayıp iş zamanı tespit edilmiş, %30'u orta derecede şiddetli ve %2'si ağır yaralanmalardır. Profesyonel itfaiyeciler, yaralanmaların %79'unu oluşturmaktadır. Kalan %21'i ise gönüllü itfaiyeciler oluşturmaktadır. Bununla birlikte, NFPA ABD İtfaiyesi Profillerinden 2010-2014 yılları için yerel ABD itfaiyelerindeki itfaiyeci sayısına ilişkin istihdam verileri, bu dönemde 1000 itfaiyeci başına toplam yangın yeri yaralanma oranının 27,0 olduğunu belirtmiştir.¹²⁸ 2017'den 2019'a kadar, ayrıca her yıl yaklaşık ortalama 108.500 konut dışı bina yangını Amerika Birleşik Devletleri'ndeki itfaiyelere bildirilmiştir. Bu yangınlar, yaklaşık yıllık ortalama 90 ölüme, 1.125 yaralanmaya ve 2,8 milyar dolarlık mülk kaybına neden olmuştur. Konut dışı bina yangınları, konut dışı bina yangınlarının yaklaşık yıllık ortalamasının 100,300 olduğu önceki 3 yıllık döneme (2014-2016) göre %8 artmıştır.¹²⁹

Buna ek olarak, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki itfaiye teşkilatı, ulusun herhangi bir yerindeki tüm yangınlara müdahale etmektedir. Bir yapıda 64 saniyede bir, evde ise 89 saniyede bir yangın çıkmaktadır. Yerel itfaiye birimleri 2020'de 1.338.500 yangına müdahale etmiştir. Bu yangınlar 3.500 sivilin ölümüne, 15.200 sivilin yaralanmasına ve 21,9 milyar \$ maddi hasara neden olmuştur. Tüm yangın ölümlerinin %74'ü ev yangınlarından kaynaklanmıştır. Bu, bir veya iki ailelik evlerde

¹²⁷ Fire-Related Firefighter Injuries Reported to the National Fire Incident Reporting System (2010-2012), **Topical Fire Report Series** Cilt. 15, Sayı. 6, 2014.

¹²⁸ Campbell, Richard. "US firefighter injuries on the fireground, 2010–2014." **Fire technology** Cilt.54. Sayı.2, 2018. s.466

¹²⁹ Fire-Related Firefighter Injuries Reported to the National Fire Incident Reporting System (2017-2019), **Topical Fire Report Series** Cilt. 21, Sayı. 9, 2021.

çıkan yangınlardan kaynaklanan %64'ü ve apartmanlarda veya diğer çok aileli konutlarda çıkan yangınlardan kaynaklanan %10'u içermektedir.¹³⁰

Öte yandan, Amerika Birleşik Devletleri gönüllü itfaiyecileri, 2013'ten 2017'ye kadar her yıl yangın yerinde ortalama 5.330 ölümcül olmayan yaralanma yaşamıştır. Aşırı zorlanmadan kaynaklanan yaralanmalar, itfaiyecilerin yangın yerinde en sık yaşadığı yaralanmalardır ve bunu bir tehlikeye (ısı, duman veya toksik maddeler gibi) maruz kalma takip etmektedir. Gönüllü itfaiyeci yaralanmalarının beşte biri çalışma süresi kaybına neden olurken, beş yaralanmadan ikisi bir doktor tarafından tedavi edilmesini gerektirmiş ancak çalışma süresi kaybına yol açmamıştır. Yaralanmaların dörtte biri ise sadece ilk yardım olarak sınıflandırılmıştır.

Geçtiğimiz on yıllardaki teknolojik gelişmelere rağmen, birçok itfaiyeci her yıl Amerika Birleşik Devletleri'nde görev sırasında ölümcül ve ölümcül olmayan yaralanmalarla karşı karşıya kalmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki son girişimler, itfaiyeci sağlığı, acil durum araçlarının güvenli çalışması ve operasyonları güvenli bir şekilde gerçekleştirmek için artan farkındalık dahil olmak üzere bu olayların temel nedenlerine odaklanmaktadır.

3.2 İngiltere İtfaiye Hizmetlerine Gönüllü Katılım

Gönüllü itfaiye hizmetleri, İngiltere ve birçok Avrupa ülkesinde, özellikle kırsal alanlarda önemlidir. Almanya'da 24.000 yerel gönüllü itfaiye ekibi, büyük sanayi komplekslerini ve havaalanlarını korumak için 800 ekip ve büyük şehirler için 100 ekip bulunmaktadır. Fransa'da, sivil savunmanın bir parçası olarak kabul edilen görevleri olan gönüllü itfaiyeciler geleneği de bulunmaktadır.

İngiltere'de de itfaiye çalışanları, yangın, çevre felaketi veya diğer acil durumlarda vatandaşları koruyarak toplumun güvenliğine büyük katkı sağlamaktadır. Birleşik Krallık'taki itfaiye hizmetleri, İngiltere ve Galler, Kuzey İrlanda ve İskoçya'da ayrı yasal ve idari düzenlemeler altında faaliyet göstermektedir. Yirminci yüzyılın başlarında Birleşik Krallık itfaiye teşkilatının organizasyonu, özellikle de gönüllülerin kullanımıyla açık paralellikler bulunmaktadır. Birleşik Krallık'ta itfaiye

¹³⁰ Ahrens Marty and Ben Evarts, NFPA's "Fire Loss in the United States During 2020", 2021

hizmetlerinde tam zamanlı profesyonel itfaiyeciler görev yapmaktadır. İtfaiyeciler tam zamanlı olarak istihdam edilirken, kalan itfaiyeciler yarı zamanlı olarak çalıştırılmaktadır. Kurulduğunun ilk yıllarında, Birleşik Krallık İtfaiye Teşkilatı büyük ölçüde gönüllülere güveniyordu. Aynı şekilde, gönüllü kuruluşlar kamu hizmetlerinin sağlanmasında giderek daha etkin hale geldiler, devlet ve mahalli idareler tarafından finanse edilen hizmetlerin üretiminde ve sunumunda görev aldılar.¹³¹

Merkezi yönetim Ulusal İtfaiye Servisi (NFS), NFS'nin yangınla mücadele işlevlerinin ilçeler ve ilçe belediyeleri tarafından sürdürülen yerel itfaiye ekiplerine devredildiği zamana kadar çalışmıştır. Uzun yıllar sonra, Birleşik Krallık tugayları, Birleşik Krallık'taki her yerel otoritenin yangınla mücadele amaçları için hükümler hazırlamasını gerektiren 1947 Yangın Hizmetleri Yasası uyarınca faaliyet göstermiştir. Bu itfaiye hizmetlerini düzenleyen mevzuat, yeni çalışma idareleri altında güncellenmiş ve daha sonra 2004 Yangın ve Kurtarma Hizmetleri Yasası ve 2004 Sivil Acil Durumlar Yasası'nın yayınlanmasıyla politika ve hizmet sunumunun geliştirilmesini sağlamıştır. Yangın ve kurtarma hizmetleri yasası 2004, yangın ve kurtarma yetkilileri için açık ulusal ve yerel önceliklerin ve hedeflerin belgelenmesi, topluluk korumasının iyileştirilmesi ve yangın güvenliği mevzuatının gözden geçirilmesi gibi temel hedefleri ile çalışmaktadır. 2004 Yasası, hizmetin başlangıcından bu yana üstlendiği daha geniş işlevleri kabul etmiş ve benimsemiştir. Bunlar aynı zamanda “temel işlevler” olarak da adlandırılır ve aşağıdaki gibi özetlenebilir:¹³²

- Yangın güvenliğinin teşvik edilmesi ve itfaiyeciler için gerekli eğitimin sağlanması.
- Yangınla mücadele operasyonlarından kaynaklanan mülke verilen zararın en aza indirilmesi
- Karayolu trafik çarpışmalarına karışan kişileri kurtarmak
- Acil durumlara güvenli ve etkili bir şekilde müdahale etmek için gereken bilgileri elde etmek.
- Acil durumlara güvenli ve etkili bir şekilde müdahale etmek için gereken bilgileri elde etmek ve

¹³¹ Flynn Norman, “A Mixed Blessing? How The Contract Culture Works”; Sweet Charity; The Role and Workings of Voluntary Organizations, Ed. C. Hanvey-**T. Philpot; Routledge**; 1996, s. 60

¹³² Fire and rescue services in England A guide for police and crime panel members, 2017

- 999 yardım çağrılarının etkin bir şekilde ele alınabilmesini sağlamak
  - Yangınların söndürülmesi ve yangın çıktığında can ve malın korunması
- trafik kazalarına karışan insanları kurtarmak

Öte yandan, 2004 Sivil Acil Durumlar Yasası, sivil koruma ve acil durum yetkileri için yerel düzenlemelere odaklanarak iki temel bölüme ayrılmıştır. Yasa, yerel müdahale ekipleri için yasal bir rol ve sorumluluk çerçevesi oluşturmuştur ve en ciddi acil durumların etkileriyle başa çıkmak için gerekli olabilecek özel yasal önlemlerin kullanımına yönelik modern bir çerçevedir.¹³³

İngiltere ve Galler, yerel yönetimlerin temsilcilerinden oluşan bir yangın otoritesi tarafından denetlenen yerel itfaiye hizmetlerine sahiptir. Ulusal Çerçeve, yangın ve kurtarma yetkililerine genel bir stratejik yön sağlamaya devam edecek, ancak onlara nasıl hizmet etmeleri gerektiğini söylemeye çalışmayacaktır. Çünkü hizmetlerinin en verimli şekilde sunulmasını sağlayacak şekilde çalışmakta özgürdürler. Her ne kadar İskoç itfaiyeciler ve itfaiye ekipleri, James Braidwood'un Edinburgh'da ilk belediye hizmetini kurmasından bu yana Birleşik Krallık'taki itfaiye hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olmuşsa da İskoçya ve Kuzey İrlanda, merkezi itfaiye hizmetlerine sahiptir. İskoçya'nın 2005 tarihli Yangın ve Kurtarma Hizmetleri Yasası vardır ancak bu ilkeler, hedefler ve politika ve uygulamalardaki kapsamlı değişiklikler açısından 2004 İngiliz Yangın ve Kurtarma Hizmetleri Yasası ile neredeyse aynıdır.¹³⁴

Benzer şekilde İngiltere'de de bir bütün olarak Büyük Britanya'da olduğu gibi, her ülkenin kendi itfaiye ekipleri bulunmaktadır. Her birinin kendi kuralları, yapısı, donanımı ve diğer itfaiyelerden bağımsızlığı bulunmaktadır. Polonya'da (Ulusal

¹³³ Civil Contingencies Secretariat. "Civil Contingencies Act 2004: a short guide (revised)." **London: Cabinet Office**, 2004.

¹³⁴ Murphy, Peter, vd.. "A comparative appraisal of recent and proposed changes to the fire and rescue services in England and Scotland." **Critical perspectives on the management and organization of emergency services**, 2019, s.2.

itfaiye ve gönüllü itfaiye) veya ABD’de (Profesyonel, kombinasyon ve gönüllü itfaiyeci) olduğu gibi iki kuruluşa bölünme yoktur, ancak gönüllü ve profesyonel itfaiyeciler olarak bir bölünme bulunmaktadır. Her iki grubun da aynı eğitim ve ekipman setini aldığı da belirtilmelidir.¹³⁵

İngiltere’de gönüllü itfaiyeciler, bölgesel ve büyükşehir konseyleri tarafından finansal olarak desteklenen, yerel yönetimlerle entegre yerel olarak organize edilmiş bir organizasyon yapısındadırlar. Konseyler yerel hizmetlere ilişkin kararları almakta ve uygulamaktır. İngiltere’nin yerel yönetiminin birçok bölümü iki kademeli bir sistem altında çalışmaktadır: il meclisleri ve ilçe veya şehir konseyleri. Ülkenin bazı bölgelerinde, tüm yerel hizmetleri sağlayan tek kademeli bir yerel yönetim sistemi (üniter) bulunmaktadır. Nisan 2021 itibariyle, İngiltere’de 24’ü il konseyi, 181’i ilçe konseyi ve 128’i tek kademeli olmak üzere 333 yerel yönetim bulunmaktadır.¹³⁶ Yangın ve kurtarma yetkilileri (FRA), yangın ve kurtarma hizmetlerinin yönetişi için ortak bir sorumluluğu paylaşsalar da bu sorumluluğu yerine getirdikleri yapılar farklılık göstermektedir. Her yangın ve kurtarma makamının, 2004 Yangın ve Kurtarma Hizmetleri Yasası’nın gerektirdiği şekilde temel işlevlerinin yerine getirilmesini sağlamak için yasal bir görevi bulunmaktadır.

FRS’lerde (İtfaiye ve Kurtarma Servisi) bulunan organizasyon yapıları, polis kuvvetlerinde bulunanlara benzemektedir. Tipik olarak, bir üst düzey yönetici, organizasyonun liderliği ve yönetiminden genel sorumluluğa sahiptir. Bu genel sorumluluk daha sonra, çeşitli hizmet sunumu ve hizmet destek işlevleri sağlayan farklı müdürlüklere veya departmanlara liderlik eden diğer kıdemli memurlara devredilmektedir.

---

¹³⁵ Kuligowska, Angelika. "Scope and assessment of the insurance for members of voluntary fire brigades provided by local government." 2016.

¹³⁶ Sandford, Mark. "Local government in England: structures." House Commons Libr London 2021.

Tablo 3.2 İngiltere FRS'leri ve Polis Teşkilatının Yapısı

İtfaiye ve Kurtarma Servisi	Polis Teşkilatı
Baş itfaiye memuru / komiser *	Emniyet müdürü /komiser
Şef Yardımcısı İtfaiye memuru / komiser yardımcısı	Emniyet müdür yardımcısı/komiser yardımcısı
Asistan İtfaiye şefi memuru/Asistan komiser	Asistan emniyet müdürü/Asistan komiser
Alan yöneticisi	Şef denetmen müfettiş
Grup yöneticisi	Denetmen
İstasyon yöneticisi	Şef müfettiş
İzle yöneticisi	Müfettiş
Mürettebat yöneticisi	Çavuş
İtfaiyeci	Memur

Kaynak: Fire and rescue services in England A guide for police and crime panel members

FRA'lar için dört temel sorumluluk bulunmaktadır:¹³⁷

- Bölgelerindeki yangınları söndürmek
- Bir trafik kazası durumunda insanları kurtarmak ve korumak
- Bölgelerinde yangın çıkması durumunda can ve malları korumak
- Diğer acil durumlarda insanları kurtarmak ve korumak.

İngiltere'de, yangın ve kurtarma yetkilileri (FRA) tarafından yürütülen 46 yangın ve kurtarma servisi bulunmaktadır. Ülkedeki yangın teşkilatında hem tam zamanlı hem yedek (çağrı üzerine/yarı zamanlı) hem de gönüllü olarak istihdam edilen itfaiyeciler görev yapmaktadır. Ancak Londra İtfaiye Teşkilatı'nın organizasyon yapısı, tüm ülkenin organizasyon yapısından farklıdır. Öte yandan, büyükşehir olmayan şehirlerde itfaiyeler doğrudan belediyelere bağlıdır.¹³⁸ Londra İtfaiye Teşkilatı, diğer yangın ve kurtarma yetkililerine kıyasla benzersiz bir yönetim yapısına

¹³⁷ Roles and responsibilities of fire & rescue authorities | Local Government Association,

¹³⁸ Karatutlu, Cumali. Türkiyedeki itfaiyelerin afete hazırlıklarının değerlendirilmesi. **Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, 2021.s.17

sahiptir. Belediye başkanı, yangın ve kurtarma yetkilisi olmanın yanı sıra operasyonel bir role sahip olabilecek bir Londra yangın komiseri atayabilir. Bu modelde, Londra Belediye Başkanı, Londra İtfaiye Teşkilatı için stratejik yönü belirleme ve komiserden hesap sorma konusunda genel sorumluluğu elinde tutar.¹³⁹

Londra İtfaiyesi, İngiltere'deki en meşgul yangın ve kurtarma hizmetidir. Ayrıca, Londra Büyükşehir'in 1587 kilometrekarelik alanı içindeki insanları ve mülkleri yangından koruyan dünyanın en büyük yangınla mücadele ve kurtarma organizasyonlarından biridir. Ayrıca 5000'den fazla kişiyi istihdam etmekte ve 102 itfaiye istasyonuna, 1 nehir istasyonuna, 142 itfaiye aracına sahiptir. Londra İtfaiyesi, tüm operasyonel personelin tam zamanlı olduğu tek Birleşik Krallık itfaiye hizmetidir. Diğer ekipler, tam ve yarı zamanlı personel ile yangınla mücadele görevlerini yerine getiren itfaiyecilerin bir kombinasyonunu kullanmaktadır.¹⁴⁰

3.2.1 İngiltere yangın ve kurtarma olayı kategorileri

FRS'lerin katıldığı olaylar üç ana tipte sınıflandırılır: yangına müdahale, yangın dışı olaylar ve yangın yanlış alarmları. Müdahale edilen yangınlar, yangının yeri, ciddiyeti ve risk seviyelerine ve bunları içermek için FRS'lerin ihtiyaç duyduğu müdahale ölçeğine bağlı olarak birincil, ikincil veya baca yangınları olarak geniş bir şekilde kategorize edilir:

- **Birincil yangınlar** (terkedilmemiş) bir binada, araçta veya dış mekân yapısında meydana gelirler ve bir ölüm, yaralanma veya kurtarma olayına karışırlar veya müdahale edilirler.
- **İkincil yangınları** genellikle insanları veya mülkü içermeyen küçük açık hava yangınlarıdır.
- **Baca yangınları** alevin baca yapısı içinde bulunduğu (endüstriyel olmayan) binalarda bulunurlar.

¹³⁹ Home Office. "Fire and rescue national framework for England." 2018. Fire and rescue national framework for England - **GOV.UK**, www.gov.uk (Erişim tarihi: 05.03.2022).

¹⁴⁰ <https://www.london-fire.gov.uk/about-us/meet-london-fire-brigade> (Erişim tarihi: 07.03.2022).

Yangın dışı olaylar veya özel hizmet olayları, su baskını olaylarını, karayolu trafik çarpışmalarına yanıt vermeyi, hayvan yardımını vb. içerir. Yangın yanlış alarmları, bir FRS'nin bir yangın olayı olduğuna inanarak bir yere gittiği, ancak vardığında böyle bir olay olmadığını keşfettiği olaylardır. Bunlar, genel olarak gerekçeye göre “aparart nedeniyle”, “iyi niyetli” ve “kötü niyetli” olarak sınıflandırılır.¹⁴¹

Uzun vadeli tablo, İngiltere FRS'lerinin katıldığı toplam yangın sayısının yaklaşık on yıl boyunca düştüğünü göstermektedir. Mart 2004'e kadar olan mali yılda 474.000 olan zirveden Mart 2013'te sona eren yılda yaklaşık üçte iki oranında azalarak 154.000'e düşmüştür ve o zamandan beri dalgalanmaktadır. Temmuz 2020'de İngiltere'de 1.398 itfaiye istasyonu vardır. Eylül 2021'de sona eren yıllık yangın sayısı beş yıl öncesine göre %7 (156.757) ve on yıl öncesine göre %35 azalmıştır (222.564). Toplam yangın sayısı Eylül 2020'de sona eren yılda 153.438'den Eylül 2021'de 145.208'e %5 azalarak düşmüştür.¹⁴²

3.2.2 İngiltere İtfaiye ve Kurtarma Personeli Sayıları

Birleşik Krallık'ta tam zamanlı ve yarı zamanlı itfaiyeciler/gönüllüler (genellikle “tutulan itfaiyeciler” olarak adlandırılır) vardır. Her ikisi de eğitim veya çağrılar için aynı saatlik ücreti alınmaktadır. Birleşik Krallık'ta tam zamanlı itfaiyecilerin görevleri ile gönüllülerin/yarı zamanlı çalışanların görevleri arasında hiçbir ayırım yapılmamaktadır.

Yangın vakalarının sayısı azalırken, itfaiye ve kurtarma hizmetlerindeki personel sayısı da azalmıştır. Örneğin, 2010 yılında 41.600 olan itfaiyeci sayısına kıyasla 31 Mart 2020'de %23'lük bir azalma ile yaklaşık 32.00 itfaiyeci vardır. 2011'den bu yana itfaiyecilerin sayısı tahmini olarak %23 azalırken, toplam olay ve yangınların sayısı da sırasıyla %20 ve %34 azalmıştır.

2021'de İtfaiye ve Kurtarma Yetkilileri (FRA) tarafından tahmini 40.029 tam zamanlı eşdeğer personel (FTE) ve itfaiyeci olarak 31.547 personel istihdam

¹⁴¹ Home Office, Fire and rescue incident statistics: England, year ending September 2021 - [GOV.UK www.gov.uk](http://www.gov.uk), (Erişim tarihi: 05.03.2022).

¹⁴² Home Office, Fire and rescue incident statistics: England, year ending September 2021 - [GOV.UK www.gov.uk](http://www.gov.uk), (Erişim tarihi: 10.03.2022).

edilmiştir. İtfaiye, müteakip işgücü azalmasıyla kapsamlı reformlara tabi tutulmuştur. En yaygın azalma nedeni 'erken' emeklilik olsa da, 2020-2021 yılları arasında yangın ve kurtarma'ya 3.452 personel katılmıştır.

Harcama incelemesinden (HM Hazine, 2010) sonra, çalışanların yükünü hafifletmek ve topluma hizmet sunmak için zaman yaratmak için gönüllülük programları kurulmuştur. İngiltere'de, gönüllü itfaiyeci olarak itfaiyeye ve kurtarmaya katılmak isteyen herhangi bir gönüllü, fiziksel olarak formda olmalıdır. Bu çok önemlidir ve herhangi bir pozisyon teklifi yapılmadan önce iyice araştırılır. Ayrıca, bir itfaiye istasyonunun yakınında yaşıyor olmalı, 18 yaşından büyük olmalı, dürüst ve güvenilir olmalı, yerel topluluğuna yüksek standartta gönüllü hizmet sunmaya kararlı olmalı, iyi bir görme ve işitme yeteneğine sahip olmalı, gerektiğinde yatılı kurslara katılabilmelidir. İngiltere'de gönüllülerin çoğu (%80) topluluk güvenlik gönüllüleridir (CSV), kalan %20'si ise öğrenci öğretmenleridir.¹⁴³

İtfaiyede işe alım süreci diğer ülkelere benzermekte ve birkaç aşaması bulunmaktadır. İlki basit bir testtir. Ardından İngilizce, matematik (örneğin su hacmindeki azalmayı hesaplama) ve diğer genel bilgi sorularının yanı sıra sağlık ve psikolojik testler sınavları gelir. Yirmi üç haftalık temel eğitimden sonra, yeni katılana bir yıl süreyle bir mentor itfaiyeci atanır ve başarılı bir şekilde tamamlanmasının ardından yeni katılanlara mentorluk görevlerini yerine getirme sırası kendisine gelir.¹⁴⁴

İngiltere'de, kamu sektöründe sivil toplumdan daha az insan gönüllü olmaktadır. Ancak katılımın boyutu hafife alınmamalıdır. Gönüllü deneyimine bakan İyi Harcanan Zaman Araştırması'na göre (2020), sivil toplumla karşılaştırıldığında genel olarak kamu gönüllü katılımı oranının (%17 kamu sektörü ve %67 sivil toplum) iyi olduğu bildirilmiştir. Birleşik Krallık'ta birçok farklı gönüllü kuruluş, hükümetler adına hizmet sunmak için ulusal ve yerel düzeyde komisyon üyesi tarafından finanse edilmektedir. Kuruluşlar farklılık gösterse de sivil toplum kuruluşlarına göre daha

¹⁴³ Einarsdóttir, Anna, and Salome U. Osia. "“That’s My Job”: Tensions Between Employees and Volunteers in the Fire Service." *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* Cilt.49. Sayı. 4, 2020, s.875.

¹⁴⁴ Péter, Pántya. "Fire, Rescue, Disaster Management. Experiences from Different Countries." *AARMS—Academic and Applied Research in Military and Public Management Science* Cilt.17, Sayı. 2, 2018, s. 86.

resmileşmiş kamu hizmeti kuruluşlarında bazı özellikler daha yaygın görünmektedir. Ancak, genel olarak kamu sektörü gönüllülüğünün ölçeğinin doğru bir görünümünü elde etmek zor olabilir. Aynı şekilde, gönüllü itfaiyeciler diğer kamu sektörlerinde gönüllü olanlardan her zaman kolayca ayırt edilemez.

3.3 Türkiye’de İtfaiye Hizmetlerine Gönüllü Katılım

Türkiye’de itfaiye hizmetleri, merkezi olmayan bir modelle yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır. Gönüllü itfaiyeciler, yerel yönetimlerle entegre, yerel olarak örgütlenmiş bir organizasyon yapısındadır. Ankara, İstanbul ve Konya Büyükşehir Belediyeleri gibi birçok farklı belediye tarafından gönüllü itfaiye faaliyetlerine destek verilmesinin yanı sıra, ülke genelinde eğitilmiş gönüllü itfaiye personeli ve gönüllü itfaiye istasyonlarının sayısında da sürekli bir artış yaşanmaktadır.

Türk İtfaiye Teşkilatı’nın kuruluş tarihi Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanırken, Cumhuriyet’in ilk yıllarında itfaiye teşkilatı, askeri kuruma tabi olmaktan çıkarak tamamen yerel yönetimlere devredilmiştir. 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelerin itfaiye hizmetlerini yürütmelerinin yasal zemini oluşturulmuştur. 1580 sayılı Kanun’un 16. maddesinin 1. fıkrası uyarınca tüm belediyeler itfaiye teşkilatı kurmakla yükümlü tutulmuştur.¹⁴⁵

Gönüllü girişimlerle hizmet veren yerel yönetimler, idari birimin sivil toplumla etkileşimi, demokratik katılımın artırılması ve demokratik yönetişimin gerçekleşmesi açısından da olumlu bir katkı olarak görülmektedir. Yerel yönetim, kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sağlanmasını amaçlayan tüm modern toplumların idari sistemlerinin ayrılmaz bir bileşenidir. Türkiye’de yerel yönetimler geliştirilmiş ve gönüllülerin kamu hizmetlerine katılımının oluşturulması ve uygulanması desteklenmiştir. Ayrıca yerel yönetimler, günümüzde kamu yönetimi sisteminin en demokratik kurumları arasında sayılmaktadır. Bu kredinin temel

¹⁴⁵ Yavuz, Ömer, and Şeniz Anbarlı Bozatay. "Türkiye’de itfaiye hizmetlerinin örgütlenmesi ve etkinliği sorunu." *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Cilt.5.Sayı. 2, 2015 s.785.

yaşamsal nedenlerinden biri, yerel yönetimlerin, özellikle de belediyelerin, insanlara çeşitli şekillerde yönetime katılmalarına olanak tanıyan yapılar olamalarıdır.

Yerel yönetimlere gönüllü katılım, en önemli yerel yönetim birimi sayabileceğimiz belediyelerde bazı kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmektedir. Bunlardan en önemlisi 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. maddesi, vatandaşların belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgi alma ve belediye idaresi tarafından dağıtılan yardımlardan yararlanma haklarını tanımaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 77'nci maddesine göre belediyeler, belde veya şehrin sosyal yardım hizmetleri ve trafik ve kültürel hizmetler gibi farklı hizmetlerinin sunulmasında dayanışma ve katılımı sağlamak için bireylerin gönüllü katılımını teşvik etmeye yönelik programlar yürütmektedirler. Yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve engelliler için hizmetler sunmak ve hizmet sunumunda etkinlik, ekonomi ve verimliliği artırmak amaçlar arasında yer almaktadır. Bunlardan en dikkat çeken, her iki bölümde de daha önce adı geçmeyen "itfaiyeci" hizmetlerinin gönüllü olarak yürütülebilecek hizmetler arasında sayılmasıdır. Bunun özellikle 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda itfaiye hizmetlerinin belediyelerin zorunlu hizmet birimlerinin dışına çıkarılması ve belediyelerin mali imkânlarla oluşturabilecekleri birimler olarak sayılabilmesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'de İçişleri Bakanlığı, ortak yapım sürecinde yer alan gönüllülerin niteliklerine ve istihdamına ilişkin usul ve esasları belirlemek amacıyla 2005 yılında "İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Hakkında Yönetmelik" yayımlamıştır. "Gönüllü" tanımı yönetmeliğin 3. maddesinde yer almaktadır. Buna göre gönüllü katılımcı tanımı şu şekildedir: Gönüllüler, bilgi, beceri ve yeteneklerini yerel hizmetlere aktararak, çalışma alanında herhangi bir maddi kazanç beklemeden yerel yönetim hizmetlerine katılan gerçek ve tüzel kişilerdir.¹⁴⁶

Türkiye'de daha önce de belirtildiği gibi gönüllü itfaiye faaliyetleri pek çok belediyede desteklenmekte olup, bunun en iyi örnekleri İstanbul, Kocaeli ve Konya

---

¹⁴⁶ Uçar Kocaoğlu, Belgin, and Ezgi Seçkiner Bingöl. "Belediye hizmetlerinde gönüllü katılım: Konya örneği." 2015.

büyükşehir belediyeleridir. Ülkede eğitimli gönüllü itfaiyeci ve gönüllü itfaiyeci sayısında önemli bir artış görülmektedir. Genel olarak ülkede merkezi bir itfaiye teşkilatı bulunmamakla birlikte yerel yönetimlere bağlı bir itfaiye teşkilatı bulunmakta olup, bunların bir kısmında gönüllü ve profesyonel itfaiyeciler görev yapmaktadır.

2015 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 1153 sayılı kararı ile kabul edilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Teşkilatı Gönüllü İtfaiye Yönetmeliği'nin 3. maddesi, diğer birçok gönüllü itfaiye yönetmeliğine referans olmuştur. Aynı zamanda yangınla mücadele yönetmeliğine de temel oluşturmuştur. İlgili yönetmelikte profesyonel itfaiyeci, gönüllü itfaiyeci, gönüllü itfaiye istasyonu ve karışık itfaiye istasyonları kavramları tanımlanmıştır.

3.3.1 Belediye İtfaiye Hizmetleri ve Gönüllü İtfaiyeciler

İtfaiyeler genellikle büyükşehir belediyelerinde bir daire olarak teşkilatlanmıştır. Örneğin, Ankara Büyükşehir Belediyesi bölgesinde görev yapan itfaiye, genel sekreter yardımcılarında birine bağlı olup, İtfaiye Daire Başkanlığı olarak adlandırılmıştır. Ankara'nın İtfaiye Şube Müdürlüğü olan alt birimleri bulunmaktadır. Daire başkanlığının alt birimleri şunlardır: itfaiye idari ve mali işler şube müdürlüğü, itfaiye müdahale şube müdürlüğü, itfaiye arama kurtarma ve eğitim şube müdürlüğü, planlama ve koordinasyon şube müdürlüğü, itfaiye önleme şube müdürlüğü ve bakım ve onarım şube müdürlüğü.¹⁴⁷

İstanbulda, itfaiye hizmetleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ndeki "İtfaiye Daire Başkanlığı" tarafından yürütülmektedir. İstanbul itfaiyesinin alt birimleri şu şekilde özetlenebilir: Merkezi itfaiye şube müdürlüğü, Avrupa yakası şube müdürlüğü, Anadolu yakası şube müdürlüğü, acil yardım ve can kurtarma şube müdürlüğü ve afet koordinasyon merkezi şube müdürlüğü¹⁴⁸. Büyükşehir belediyesi dışındaki belediyelerde itfaiye hizmetleri müdürlük (itfaiye) düzeyinde düzenlenmektedir.

¹⁴⁷ Ankara Büyükşehir Belediyesi :: İtfaiye Dairesi Başkanlığı, <https://www.ankara.bel.tr/teskilat-semasi/itfaiye-dairesi-baskanligi-62> (Erişim tarihi: 15.03.2022).

¹⁴⁸ Organizasyon Şeması - İstanbul İtfaiyesi <http://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/organizasyon-semasi.html> (Erişim tarihi: 15.03.2022).

İtfaiye birimleri genellikle belediyelerde en çok personel bulunan birimlerdir. 2015 yılında Türkiye’de itfaiye personel sayısı (gönüllüler hariç) 19.445’tir.¹⁴⁹ Şehir merkezine uzak yerleşim yerlerinde yangın çıkma olasılığı nedeniyle, sakinlerin herhangi bir yangın olayına hazırlıklı olmaları ve profesyonel itfaiyeciler müdahale edene kadar ikamet ettikleri alanda ilk müdahaleyi yapabilmeleri için gönüllü itfaiye istasyonları kurulmuştur. Açıkçası, profesyonel itfaiyeciler gelmeden önce ilk müdahale süresine gönüllülerin büyük katkısı olabilir. İstanbul’daki ilk gönüllü itfaiye istasyonu 2005 yılından bu yana hizmet vermektedir. 2015 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi, yangın ve yangın olaylarının zararlarını azaltmak ve yangınlara ortalama müdahale süresini kısaltmak için 4 yeni gönüllü itfaiye istasyonu açarak itfaiye istasyonlarının sayısını artırmıştır. İstanbul’daki bu istasyonlarda 391’i gönüllü olmak üzere toplam 4.161 personel ile hizmet verilmektedir.¹⁵⁰ Tablo 3.3 görüldüğü gibi 2016 yılında, 26 gönüllü itfaiye merkezinde görev yapan 370 gönüllü İtfaiyeci ile birlikte İtfaiye Daire Başkanlığı personeli sayısı 4.336’ya ulaşmıştır.

Tablo 3.3 İstanbul İtfaiye Personel Sayısı 2015 – 2020

İstanbul'daki İtfaiyeci Personel Sayısı (2015-2020)			
Yıl	Çalışan Sayısı		
	Profesyonel İtfaiye Çalışan Sayısı	Gönüllü İtfaiyeci Sayısı	
2015	4.161	391	
2016	3.966	370	
2017	3.934	362	
2018	4.296	372	
2019	4.263	348	
2019 Ocak-Mart	4.271	372	
2020 Ocak-Mart	4.233	361	
Sayısal Değişim	2019 Ocak-Mart 2020 Ocak-Mart	-38 ↓	-11 ↓
	2015 Yılı 2019 Yılı	102 ↑	-43 ↓
Oransal Değişim	2019 Ocak-Mart 2020 Ocak-Mart	-0,01% ↓	-0,03% ↓
	2015 Yılı 2019 Yılı	0,02% ↑	-0,11% ↓

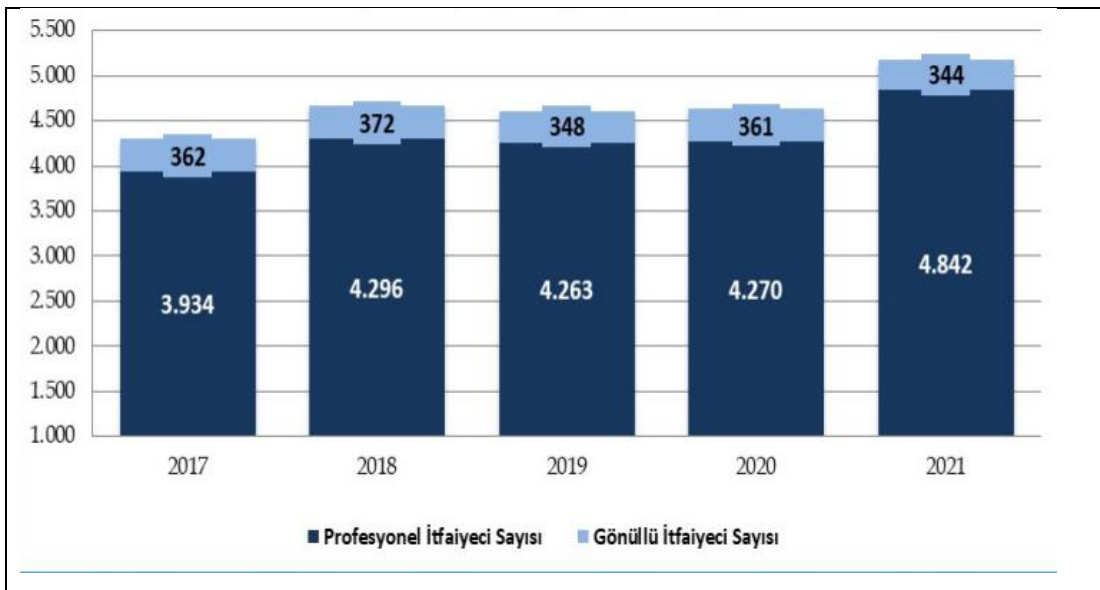
Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2015 – 2020

¹⁴⁹ Soyhan, Furkan. İtfaiye Teşkilatlarında personel organizasyonuna genel bakış. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, 2020.

¹⁵⁰ İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2015 – 2020, <http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/20205816261047965639829.PDF> (Erişim tarihi: 20.03.2022).

2021 yıl sonu itibarıyla İstanbul İtfaiyesi'nde 4.842 personel arasında 344 gönüllü itfaiyeci, 27 Gönüllü İtfaiye Merkezi'nde görev yapmaktadır. Öte yandan, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) resmi istatistiklerinin profesyonel itfaiyeciler değerlendirmesinde, 2004 ve 2016 yıllarında İstanbul ilinde 100 bin kişiye düşen profesyonel itfaiyeci sayısı sırasıyla yaklaşık 16 ve 27'dir. 2021'in sonunda ise bu oran 29 olmuştur.¹⁵¹ (Bkz. Şekil 3.1 İstanbul'daki itfaiye çalışan sayısı)

Şekil 3.1 İstanbul'daki İtfaiyeci Çalışan Sayısı (2017-2021)

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2017 – 2021

1999 Marmara depreminden sonra Kocaeli Büyükşehir Belediyesi de yangın ve afetlerle mücadelede katkıda bulunmak için kendi hizmet alanında eğitimli ve gönüllü itfaiyeciler oluşturmuştur. Kocaeli ilinin Mollafenari, İshakçılar, Akçaova, Akmeşe ve Eşme gibi köylerinde de aynı şekilde Kocaeli İtfaiye Müdürlüğü'ne bağlı itfaiye araçları verilmiş ve yaklaşık on gönüllü itfaiyeci eğitilerek göreve başlamıştır.¹⁵² 2000 yılında Kocaeli İtfaiye Dairesi Başkanlığınca başlatılan Gönüllü İtfaiyecilik programı çalışmaları 2019 yılında 7 bölgede Gönüllü İtfaiye Müfrezesi

¹⁵¹ İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2017 – 2021, http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/_151561722022_.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2022).

¹⁵² İnce, A. "Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına Olan İhtiyacı Belirleyen Faktörler." TÜYAK 2009 Yangın ve Güvenlik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2009.

kurularak 7 Arazöz ve Merdivenli Arazöz ile 94 gönüllü itfaiyeci ve 80 mahallede 3 tonluk su tankeri ile 255 gönüllü itfaiyeci, 7/24 hizmet vermektedir. Ayrıca tüm Kocaeli itfaiye müfrezelerinde her gün ortalama 15 gönüllü itfaiyeci aktif olarak görev yapmaktadır. 2019 yılında yeni gönüllü itfaiyeci eğitimleri vermeye devam edilmektedir. Bu eğitimlere öğrenci, işçi, mühendis, gazeteci, ev hanımı, sağlık personeli gibi toplumun her kesiminden Gönüllü İtfaiyeciler katılmaktadır. 40 saat teorik ve uygulamalı eğitimlerin sonunda 40 saat İtfaiye müfrezelerinde staj yaptırılarak Gebze'den 36, Kartepe'den 21, İzmit'ten 30, Gölcük'ten 24, Karamürsel'den 21 olmak üzere toplam 132 yeni gönüllü itfaiyeci kazandırılmıştır. 2019 yılı itibari ile Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi bünyesinde 1750 gönüllü itfaiyeci bulunmaktadır.

Gönüllü itfaiyecilerin bağlı buldukları itfaiye teşkilatı tarafından belirlenen eğitim programlarına katılmaları ve temel itfaiyecilik eğitimi almaları gerekmektedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin 2011 yılında Gönüllü İtfaiye Yönetmeliği çıkarılmıştır. Düzenlemelerinin yasal dayanağı 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, Belediye İtfaiye Yönetmeliği (21 Ekim 2006 tarih ve 26326 sayılı Resmî Gazete), ve İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği'dir (9 Ekim 2005 tarih ve 25961 sayılı Resmî Gazete). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi gönüllü itfaiyecilik yönetmeliğine göre, gönüllü itfaiyecilerin görevleri şu şekilde özetlenebilir:

- Yangınlara müdahale etmeye ve yangınları söndürmeye yardımcı olmak,
- Teknik kurtarma gerektiren olaylara (her türlü kaza, çarpma, patlama, karaya oturma vb.) müdahalede ve ilk yardım hizmeti verilmesinde itfaiyecilere yardımcı olmak,
- Doğal afetler ve olağanüstü durumlardan kaynaklanan enkaz ve çöküntüler altında can ve mal kurtarma faaliyetlerine katılmak,
- Yangın ve afetlere karşı alınması gereken önlemler konusunda halkı aydınlatmak ve eğitmek,
- Yurtiçinde ve yurtdışında yangın ve afetlere müdahalede yardımcı olmak.

2016 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin personel sayısı ise 4.073 olmasına rağmen toplam personelin 883'ü itfaiyede görev yapmıştır. Ancak Ankara itfaiyesine gönüllü itfaiye ekipleri katılmamış ve gönüllü itfaiyecilik henüz başlamamıştır.¹⁵³

İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde de Ankara'da olduğu gibi (2017 yılı itibarıyla) henüz "Gönüllü İtfaiyecilik" uygulamalarına başlanmamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi 2020 yılı Faaliyet Raporu'na göre İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından 20 gönüllü itfaiyecinin ve 2 gönüllü itfaiye istasyonu çalıştırılması planlanmıştır ama Gönüllü itfaiyecilik yönetmeliği çalışmaları tamamlanmadığından herhangi bir çalışma yapılamamıştır.¹⁵⁴

Türkiye'nin toprak alanı en büyük şehri olan Konya'da şu anda genelinde 1.571 Gönüllü İtfaiyeci bulunmaktadır. 2016 yılında Konya Büyükşehir Belediyesi gönüllü itfaiye ekipleri 1.439 yangın olayına müdahale etmiştir. Aynı şekilde 2017 yılı başında 600'e yakın yangın olayıyla mücadele edilmiştir.¹⁵⁵ 2020'de ise 1194 yangın olayına müdahale edilmiştir.¹⁵⁶

Genel olarak, Türkiye'de belediyeler tarafından oluşturulup, eğitilen ve sisteme dâhil edilen gönüllü itfaiyecilerin sayıları 7315'in üzerinde olduğunu görülmektedir. Nitekim, Türkiye'de 14'ü büyükşehir, 7'si il, 2'si ilçe belediyesi olmak üzere toplam 23 belediyede gönüllü itfaiyecilik hizmetlerinin uygulanmakta olduğu görülmektedir.¹⁵⁷

¹⁵³ Pektaş, Ethem Kadri. "Gönüllü İtfaiyecilik Örneğinde Türkiye'de Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım." **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 22. Kayfor 15 Özel Sayısı: 2095-2107.

¹⁵⁴ İzmir Büyükşehir Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi; 2020. (Erişim tarihi: 20.03.2022).

¹⁵⁵ Akyürek: "Konya, Gönüllü İtfaiyecilik Çalışmalarında Türkiye'ye Örnek" (Erişim tarihi: 20.03.2022).

¹⁵⁶ Konya Büyükşehir Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/xewm8+Konya_Buyuksehir_Bel_20_FR.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2022).

¹⁵⁷ Serap Mergen. 'Türkiye'de Belediye Hizmetlerinin Finansmanına Katkı Açısından Gönüllü İtfaiyecilik', Yüksek Lisans Tezi, s.88

Geçmişte Sivil Savunma Genel Müdürlüğü kapatılmadan önce, her yıl tüm il itfaiye teşkilatlarından itfaiye bilgileri toplanır ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü tarafından raporlanır ve yayınlanırdı. Ancak şu anda yalnızca bazı iller itfaiye bilgileri yayınlamaktadır ve ülke genelinde hiçbir kamu kurumu yangın istatistiklerini toplayıp raporlamamaktadır. Bu nedenle Türkiye’de çıkan yangınların toplam sayısını, kaç kişinin hayatını kaybettiğini ve yaralandığını bilmek çok zordur.¹⁵⁸ Ancak 2021 yılının sonunda en kalabalık şehir olan İstanbul’da; 20.760 yangın, 775 sel, 8.351 güvenlik önlemi ve 30.917 can kurtarma ve 13.053 diğer yangın çıkışı olmak üzere 73.856 yangın olayına müdahale edilmiştir.

---

¹⁵⁸ Kılıç, M. "Gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de yangın istatistikleri." **Yangın ve Güvenlik Dergisi** Sayı. 199, 2018, s.8

Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmanın temel amacı, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’de itfaiye hizmetleri alanındaki gönüllü katılım uygulamalarını incelemektir. Gönüllülük dünyadaki her toplumda mevcuttur. Gönüllülük, riskle başa çıkmak için toplu fırsatları şekillendirerek ve bireyleri ve toplulukları daha geniş destek sistemleriyle birbirine bağlayarak bireylerin birlikte çalışmasına olanak tanımaktadır. Geçmişte, gönüllülerin kullanımı, geleneksel kamu hizmetleri sağlama yöntemlerine bir alternatif olarak görülüyordu. Her ülkede gönüllülüğün çekiciliği birkaç farklı kaynağa bağlıdır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri’nde, kamu hizmetlerinin sunumunda gönüllüler, hükümetteki mali strese yanıt vermek için başkanlar Reagan ve Bush tarafından desteklenirken, savunuculuk ve analizlerin çoğu, hizmetlerin verimliliği ve kalitesi konusuna odaklanmıştır.

Birleşik Krallık'ta Margaret Thatcher hükümetinden Tony Blair'in Yeni İşçi hükümetine kadar Birleşik Krallık Merkezi Hükümeti, işlevlerin yerel düzeyde yeniden dağıtılması sürecini sağlayan reformlar için ademi merkezîyetçiliği teşvik etmiş. Yeni İşçi Partisi döneminde, gençleri toplumlarına aktif olarak dahil etmenin bir yolu olarak gönüllülüğe olan ilgi güçlendirilmiş ve refah devletlerinin gönüllü sektöre dahil olmasını olumlu bir şekilde desteklemiştir.

Türkiye'de gönüllülük ise, geleneksel karşılıklı yardımlaşma biçimleri ve kendi kendine yardım, resmi hizmet sunumu ve diğer katılım ve sivil katılım biçimleri de dahil olmak üzere çok çeşitli faaliyetleri ifade etmektedir. Türkiye'de 1999 Gölcük Depreminden sonra, yangınla mücadele de dahil olmak üzere bir çok alanda gönüllülük üzerine çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Ancak bu çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir.

ABD’de her yıl toplam gönüllü sayısı yaklaşık 15 milyon kişidir ve 6 milyondan fazla kişi resmi gönüllüdür. Gönüllü itfaiye hizmeti ABD gibi birçok gelişmiş ülkede yaygın olarak uygulanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki itfaiye teşkilatlarında bir milyondan fazla itfaiyeci kayıtlıdır, bunların tahmini olarak %30’u profesyonel itfaiyeciler ve %70’i gönüllü itfaiyecilerdir. 2021’de yayınlanan ABD itfaiye profili, itfaiye teşkilatlarında tahmini olarak 722.800 gönüllü itfaiyeci

olduğunu göstermiştir. Bu, 2019'da Amerika Birleşik Devletleri'ndeki itfaiyecilerin %67'sini oluşturmaktadır. Ayrıca, ABD'de bulunduğu tahmin edilen departmanların yaklaşık %92'sini oluşturan Ulusal İtfaiye Sicili'nde listelenen 27,174 itfaiye teşkilatı bulunmaktadır. Kayıtlı departmanların %96'sı yerel itfaiye departmanları, %4'ü eyalet ve federal hükümet itfaiyeleri, sözleşmeli itfaiyeler, özel veya endüstriyel itfaiyeler ve ulaşım otoritesi veya havaalanı itfaiyesidir. ABD'de yangın söndürme çoğunlukla yerel veya ulusal bir hükümet tarafından kurulan ve vergilerle finanse edilen bir kamu sektörü itfaiyesi tarafından karşılanmaktadır.

İngiltere'de 2020/21'de 16,3 milyon kişi gönüllü faaliyetlere katılmış, bunların yaklaşık üçte ikisi (%67) sivil toplum kuruluşları için gönüllü olurken, %17'si kamu sektörü kuruluşları için gönüllü olmuştur. Ancak, katılımın boyutu hafife alınmamalıdır. İngiltere; itfaiyeciler, yangın, çevre felaketi veya diğer acil durumlarda vatandaşları koruyarak toplumun güvenliğine büyük katkı sağlamaktadır. İngiltere'de gönüllü itfaiyeciler, bölgesel konseyler ve büyükşehir konseyleri tarafından finansal olarak desteklenen, yerel yönetimlerle entegre biçimde yerel olarak organize edilmiş bir organizasyon yapısındadır. Büyükşehir olmayan şehirlerde itfaiyeler doğrudan belediyelere bağlıdır. Yangın ve kurtarma yetkilileri (FRA) tarafından yürütülen 46 yangın ve kurtarma hizmeti bulunmaktadır.

İngiltere'deki itfaiye teşkilatında hem tam zamanlı hem de görevli (arama üzerine/yarı zamanlı) ve gönüllü olarak istihdam edilen itfaiyeciler bulunmaktadır. 2021'de İtfaiye ve Kurtarma Yetkilileri (FRA'lar) tarafından tahmini olarak 40.029 tam zamanlı eşdeğer personel (FTE) ve itfaiyeci olarak 31.547 personel (FTE) istihdam edilmiştir. İngiltere'de, kamu hizmetleri gönüllülüğünü diğer sektörlerdeki gönüllülüğünden ayırt etmek her zaman kolay değildir. Bununla birlikte, gönüllü itfaiyecilerin boyutunun doğru bir görünümünü elde etmek zor olabilir.

Türkiye'de itfaiye, merkezi olmayan bir modelle yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır. Gönüllü itfaiyeciler, yerel yönetimlerle entegre, yerel olarak örgütlenmiş bir organizasyon yapısındadır. İstanbul, Konya ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri başta olmak üzere çok sayıda belediyede gönüllü itfaiyecilik faaliyetleri desteklenmekte ve ülkede eğitilmiş gönüllü itfaiye personeline ve gönüllü itfaiye

istasyonlarında sürekli bir artış görülmektedir. Ancak bu İngiltere ve ABD gibi gelişmiş ülkelere kıyasla azdır. Bununla birlikte, Türkiye'deki Büyükşehir Belediyeleri, iller ve ilçelerinde 7000'den fazla gönüllü itfaiyeci görev yapmaktadır.

Bu çalışmada, yerel yönetim tarafından organize edilen itfaiye hizmetlerini merkezi yönetimin müdahalesi ve denetimi olmaksızın uygulayan tek ülke Türkiye'dir. Ancak Türkiye, ABD ve İngiltere ile kıyaslandığında kamu hizmetlerine uzun süreli gönüllü katılımı sağlayamamıştır. Çünkü her iki ulusta da her yıl çok sayıda birey, gönüllü olmaktadır. Türkiye, İngiltere'den daha fazla nüfusa sahip olmasına rağmen, İngiltere, Türkiye'den daha fazla gönüllü nüfusa sahiptir. Ayrıca Türkiye'de, gönüllü itfaiyeciler hariç itfaiyeci sayısının Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'dekinden daha düşük olduğu görülmektedir. Örneğin 2015 yılında Türkiye'de itfaiyeci sayısı (gönüllü itfaiyeciler hariç) 19.445 iken bu sayı Amerika Birleşik Devletleri'nde 345.600 ve İngiltere'de 34.400 idi. Öte yandan, her büyükşehir belediyesinin faaliyet raporu olmasına rağmen, Türkiye'de genel olarak kamu hizmeti gönüllülerine ilişkin veri toplayan ve yayınlayan bir merkezi kamu kurumu bulunmamaktadır. Bu nedenle, özellikle gönüllü itfaiyeciler ve ilgili yangın olayları olmak üzere, kamu hizmeti gönüllüsü sayısını net bir biçimde tespit etmek çok zordur. Ayrıca, bazı iller tarafından kurulan Gönüllü İtfaiye hizmetleri, gönüllü itfaiyecilik sisteminin yasal dayanağını oluşturan gönüllü itfaiye yönetmeliğini de oluşturmuştur. Ancak her ilin farklı düzenlemelere sahip olması ülkedeki gönüllü itfaiye hizmetlerinin kalitesinin düşmesine yol açabilmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de itfaiye hizmetleri ile ilgili en önemli sorun, itfaiye hizmetlerinin iyileştirilmesi ile profesyonel ve gönüllü itfaiyeci sayısının artırılması için gönüllü itfaiyecilerin koordinasyonunu sağlayacak ve yetkilendirecek bir devlet kurumuna duyulan ihtiyaçtır. Bu nedenle hükümet, büyükşehir belediyelerinden gelen itfaiye verilerinin depolanması, sağlanması ve entegrasyonundan sorumlu uygun bir kurum oluşturarak bu sorunu çözebilir.

Ülkelerin itfaiye teşkilatları incelendiğinde ülkelerin itfaiyelerine göre farklı stratejik planlara sahip oldukları görülmektedir. Gönüllü itfaiyecilerin görevleri söz konusu olduğunda, durum ülkeden ülkeye değişmektedir. Bazı ülkeler gönüllü itfaiyecilere bir uyarıya cevap vermeleri için resmi bir yükümlülük getirmektedir,

ancak diğlereri bunu yapmamaktadır. Kapsamlı bir gönüllü katılım modelinin uygulanabilmesi için en iyi uluslararası standartlara uygun yeni bir stratejik plan geliştirilmelidir. Bu plan da gönüllü itfaiyecilerin özel ihtiyaçlarına göre hazırlanmalıdır. Böylece bu yeni stratejik plan stratejik hedeflerine ulaşabilecek ve stratejik düzeyde yangın olaylarına karşı hazır olabilecektir.

Ayrıca gelişmiş ülkelerin gönüllü itfaiye teşkilatlarının sorumlulukları ve personel görevleri incelenmeli, gönüllü itfaiye teşkilatları ve gönüllü itfaiyeciler anlayışı çerçevesinde kapsamlı bir anlayış benimsenmelidir. Bununla birlikte, gelişmiş ülkelerden alınan anlayış ve politika ilhamı, mevcut gönüllü itfaiye teşkilatlarının geliştirilmesinde kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ahrens** Marty and Ben Evarts, NFPA's "Fire Loss in the United States During 2020", 2021.
- Akbari**, P. O. Baharestan. "The analysis of the impact of information technology and social capital on entrepreneurial orientation in iran pharmaceutical industry (Case study: Alborz Drug Company). 2013, 215-232.
- Akyürek**, T. "Konya, Gönüllü İtfaiyecilik Çalışmalarında Türkiye'ye Örnek" (Erişim tarihi: 20.03.2022).
- Ankara** Büyükşehir Belediyesi : İtfaiye Dairesi Başkanlığı, <https://www.ankara.bel.tr/teskilat-semasi/itfaiye-dairesi-baskanligi-62> (Erişim tarihi: 15.03.2022).
- Aslan** Seyfettin. "Türkiye'de sivil toplum." **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi** Cilt. 9, Sayı, 31, 2010, 260-283.
- Ateş**, Hamza, and Ahmet Nohutçu. "Kamu hizmeti sunumunda gönüllü kuruluşlar ve devlet." **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt, 6. Sayı. 11, 2006, 244-276.
- Aviv** Hochbaum "The History of Volunteering at a Glance" <https://www.givingway.com/blog/the-history-of-volunteering-at-a-glance>, (Erişim Tarihi: 11.11.2020).
- Aydınlıgil** Seyhan. "Sosyal Politika Geliştirmede Yeni Bir Alan: Gönüllülük, Türkiye'de Gönüllülük-Gönüllülüğün Rolünün ve Katkılarının Keşfedilmesi." Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (UNV) Programı Türkiye & GSM Gençlik Servisleri Merkezi, Çev, 2013.
- Balarin** Maria, et al. "The school governance study." **London: Business in the Community**, 2008.
- Bette Hill**, Hughes. "Voluntary Agencies in the Welfare State. By Ralph M. Kramer. (Berkeley: University of California Press,)." **American Political Science Review**, Vol. 76 Issue. 2, 1982, 436-437.
- Bikmen**, Filiz. The landscape of philanthropy and civil society in Turkey: Key findings, reflections, and recommendations. Istanbul: **TUSEV Publications**. 2006. [https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/the_landscape_of_philanthropy_and_civil_society_in_turkey_key_findings_reflections_and_recommenda\(1\).pdf](https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/the_landscape_of_philanthropy_and_civil_society_in_turkey_key_findings_reflections_and_recommenda(1).pdf) (Erişim tarihi,29.12.2021).
- Bloom**, Leslie Rebecca, and Deborah Kilgore. "The volunteer citizen after welfare reform in the United States: An ethnographic study of volunteerism in action." *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* Cilt.14. Sayı, 4, 2003, 431-454.
- Brewis**, Georgina, and Anjelica Finnegan. "Volunteering England." **Contemporary British History** Vol, 26, Issue. 1, 2012, 120.

- Britton**, Iain, Laura Knight, and Valentina Lugli. "Citizens in Policing 2018 Benchmarking Exercise: September 2018." 2018.
- Brudney**, Jeffrey L. "The effective use of volunteers: Best practices for the public sector." **Law and contemporary problems**, Vol. 62, Issue. 4, 1999, 219-255.
- Brudney**, Jeffrey L. "Volunteer involvement in the delivery of public services: Advantages and disadvantages." **Public Productivity & Management Review**, Vol.16, Issue, 3, 1993, 283-297.
- CAF** (Charities Aid Foundation). "World Giving Index 2014: A Global View of Giving Trends." 2014.
- Çakı** Fahri. "Türk sosyolojisinde yeni bir alan: Gönüllülük araştırmaları." *Sosyoloji Dergisi*,3. Dizi, Sayı 29, 2014, 191.
- Campbell**, Richard. "US firefighter injuries on the fireground, 2010–2014." **Fire technology** Vol.54. No.2, 2018. 461-477.
- Carrie** Deacon and Annette Holman. *The Age of Inclusion: Lessons from social action innovations developing age-inclusive and age-friendly practice*, Nesta,2020. <https://www.nesta.org.uk/report/age-inclusion> (Erişim tarihi 10.02.2022)
- Civil** Contingencies Secretariat. "Civil Contingencies Act 2004: a short guide (revised)." London: **Cabinet Office**, 2004.
- Civil** Society in Turkey: - AT A TURNING POINT – **TÜSEV**, 2011, 54. https://www.tusev.org.tr/usrfiles/files/step_eng_web.pdf (Erişim tarihi: 20.12.2021).
- Clerkin**, Richard M., and Fotheringham Eric. "Exploring the relationship between public service motivation and formal and informal volunteering." **Journal of Public and Non-profit Affairs** Vol. 3, Issue 1, 2017, 23-39.
- Cornell** Law School, Legal information institute, 44 CFR § 152.2 - Definitions. | CFR | US Law | LII / Legal Information Institute (cornell.edu), (Erişim tarihi 15.02.2022).
- David** Brindle, "A history of the volunteer: how active citizenship became the big society" <https://www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2015/jun/01/a-history-of-the-volunteer-how-active-citizenship-became-the-big-society> (Erişim Tarihi: 22.12.2021).
- Dobrin**, Adam and Ross Wolf. "What is known and not known about volunteer policing in the United States." **International journal of police science & management**. Vol.18, Issue. 3, 2016, 220-227.
- Dover**, Graham J. "Public sector volunteering: Committed staff, multiple logics, and contradictory strategies." **Review of Public Personnel Administration**, Vol. 30, Issue, 2, 2010, 235-256.

- Einarsdóttir**, Anna, and Salome U. Osia. "'That's My Job': Tensions Between Employees and Volunteers in the Fire Service." **Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly**, Vol. 49, issue. 4, 2020, 871-889.
- Enjolras**, Bernard, Lester M. Salamon, Karl Henrik Sivesind, and Annette Zimmer. The third sector as a renewable resource for Europe: Concepts, impacts, challenges and opportunities. **Springer Nature**, 2018, 1-196.
- Erik** Sorensen, "Volunteerism: A Revolutionary Look into History", <https://www.volunteercard.com/2011/10/volunteerism-a-revolutionary-look-into-history/> (Erişim Tarihi: 01.12.2021)
- Erin** Wuertz, **Points of Light Institute**, <https://www.learningtogive.org/resources/points-light-institute> (Erişim Tarihi: 02.01.2021).
- Ertas**, Nevbahar, "How Public, Nonprofit, and Private-Sector Employees Access Volunteer Roles." **Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing**, Vol. 32, issue, 2, 2018.105-123.
- Evarts** Ben and Gary P. Stein, "US Fire Department Profile 2018" National Fire Protection Association (NFPA) 2020.
- Fire** and rescue services in England A guide for police and crime panel members, 2017
- Fire-Related Firefighter Injuries Reported to the National Fire Incident Reporting System (2010-2012)**, **Topical Fire Report Series**, Vol. 15, Issue 6, 2014.
- Fire-Related Firefighter Injuries Reported to the National Fire Incident Reporting System (2017-2019)**, **Topical Fire Report Series**, Vol. 21, Issue 9, 2021.
- Flynn** Norman, "A Mixed Blessing? How The Contract Culture Works"; Sweet Charity; The Role and Workings of Voluntary Organizations, Ed. C. Hanvey-T. Philpot; Routledge; 1996.
- Frumkin**, Peter, et al. Inside national service: AmeriCorps' impact on participants. **Journal of Policy Analysis and Management**, Vol. 28 Issue 3, 2009. 394-416.
- Garrels-Bates**, Melanie. "Using the fire service to build community engagement." **Homeland Security Affairs**, 2018. **Naval Postgraduate School (U.S.). Center for Homeland Defense and Security**, 2018. California Thesis. <https://www.hsdl.org/?view&did=811398> (Erişim tarihi 27.02.2022).
- Gaskin**, Katharine. "Young people, volunteering and civic service." **A review of the literature. Published by Institute for Volunteering Research**, 2004.
- Gaventa**, John. "Finding the spaces for change: a power analysis." **IDS bulletin** Vol. 37, Issue, 6 2006, 23-33.
- Gazley**, Beth, and Jeffrey L. Brudney. "Volunteer involvement in local government after September 11: The continuing question of capacity." **Public Administration Review**, Vol. 65, issue 2, 2005, 131-142.

- Giesbrechta**, Kelly, Mark Skinnerb, Greg Halsetha, Neil Hanlona, and Alun Josephc. "Voluntarism, ageing and place: A critical review." 2010, 1-56
- Gökçeççek**, Ayata. and Ulaş Karan. "Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler." İstanbul: TÜSEV, 2015. <https://www.tusev.org.tr/tr/arastirma-ve-yayinlar/online-yayinlar/sivil-topluma-aktif-katilim-uluslararasi-standartlar-ulusal-mevzuattaki-engeller-oneriler> (Erişim tarihi: 10.10.2021).
- Güner**, Mehmet Fatih. "Sivil Toplum Ekonomisi ve Genç Gönüllülüğü." Bölüm Yazarlari, 2020, Ss. 39-54. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari> (Erişim tarihi,25.12.2021).
- Gunter**, Matthew M. "Fatal Occupational Injuries to Volunteer Workers, 2003–07." **Monthly Labor Review**, 2010.
- Haddad**, Mary Alice. "Civic responsibility and patterns of voluntary participation around the world." **Comparative Political Studies**, Vol. 39, Issue. 10, 2006, 1220-1242.
- Haski-Leventhal**, Debbie. "Elderly volunteering and well-being: A cross-European comparison based on SHARE data." **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, Vol. 20, Issue. 4, 2009, 388-404.
- Haynes**, Hylton. and Stein, Gary. U.S. fire department profile — 2014, 2016. <https://www.nfpa.org/-/media/Files/News-and-Research/Fire-statistics-and-reports/Emergency-responders/osFDbyStatePopulation.ashx> (Erişim tarihi 27.02.2022).
- Home Office**, Fire and rescue incident statistics: England, year ending September 2021 - GOV.UK <https://www.gov.uk/government/statistics/fire-and-rescue-incident-statistics-england-year-ending-september-2021/fire-and-rescue-incident-statistics-england-year-ending-september-2021> (Erişim tarihi: 05.03.2022).
- Home Office**. "Fire and rescue national framework for England." 2018. GOV.UK, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/705060/National_Framework_-_final_for_web.pdf (Erişim tarihi: 05.03.2022).
- Hotchkiss**, Renee Brent, Lynn Unruh, and Myron D. Fottle. "The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals." **Non-profit and Voluntary Sector Quarterly**, Vol. 43. Issue, 6, 2014, 1111-1128.
- Howlett**, Steven. "Lending a hand to a lending hand: The role and development of Volunteer Centres as an infrastructure to develop volunteering in England." **Volunteering Infrastructure & Civil Society**” **Conference**. Vol. 24. 2008. <https://beta.ncvo.org.uk/ncvo-publications/uk-civil-society-almanac-2021/volunteering> (Erişim tarihi 01.02.2022)
- <https://stk.bilgi.edu.tr/content/turkiyede-gonullulu/> (Erişim tarihi,30.12.2021).

<https://www.london-fire.gov.uk/about-us/meet-london-fire-brigade> (Erişim tarihi: 07.03.2022).

<https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-sayilari> (Erişim tarihi: 25.12.2021).

Hyatt, Susan B, From citizen to volunteer: Neoliberal governance and the erasure of poverty. In J. Goode and J. Maskovsky (eds.), *The New Poverty Studies: The Ethnography of Power, Politics, and Impoverished People in the United States*, **New York University Press**, New York, 2001, pp. 201– 235.

İnce, A. "Gönüllü İtfaiye İstasyonlarına Olan İhtiyacı Belirleyen Faktörler." **TÜYAK 2009 Yangın ve Güvenlik Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, 2009.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2015 – 2020. <http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/20205816261047965639829.PDF> (Erişim tarihi: 20.03.2022).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, İstatistikler 2017 – 2021. [http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/151561722022 .pdf](http://itfaiye.ibb.gov.tr/img/151561722022.pdf) (Erişim tarihi: 20.03.2022).

Ivonchyk, Mikhail. "The costs and benefits of volunteering programs in the public sector: A longitudinal study of municipal governments." **The American Review of Public Administration**, Vol.49, Issue.6, 2019, 689-703.

İzmir Büyükşehir Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi; 2020. (Erişim tarihi: 20.03.2022).

John Mohan, and Rose lindsey "Volunteering levels static since the 1980s – despite all the efforts to increase them" <https://theconversation.com/volunteering-levels-static-since-the-1980s-despite-all-the-efforts-to-increase-them-96755> (Erişim Tarihi: 25.10.2021)

Jones, Marian Moser. *The American Red Cross from Clara Barton to the New Deal*. JHU Press, 2012.

Karatutlu, Cumali. *Türkiyedeki itfaiyelerin afete hazırlıklarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. **Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, 2021, 215

Kaya Mustafa, "Türk kamu yönteminde gönüllülük ve afet yöntem," Yüksek lisans Tez Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, 199.

Kevin Ott, "History of Volunteerism in America" https://charity.lovetoknow.com/History_of_Volunteerism_in_America (Erişim Tarihi: 22.12.2021).

Kılıç, M. "Gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de yangın istatistikleri." **Yangın ve Güvenlik Dergisi**, Sayı 199, 2018, 8-10

Kitchen, Sarah, Citizenship survey, 2009, <https://natcen.ac.uk/our-research/research/citizenship-survey/> (Erişim tarihi 28.01.2022).

Kitchen, Sarah, Nat Cen, 2007-08 citizenship survey: Volunteering and charitable giving topic report. **Department for Communities and Local Government**,

2009.http://doc.ukdataservice.ac.uk/doc/5739/mrdoc/pdf/5739_volunteering_and_charitable_giving_topic_report.pdf (Erişim tarihi: 28.01.2022).

Konya Büyükşehir Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/xewm8+Konya_Buyuksehir_Bel_20_FR.pdf (Erişim tarihi: 20.03.2022).

Kuligowska, Angelika. "Scope and assessment of the insurance for members of voluntary fire brigades provided by local government.", 2016.

Kurlick, Gary M. "Stop, drop, and roll: workplace hazards of local government firefighters, 2009." **Monthly Lab. Rev.** 135, 2012, 18-25.

Kurtaran, Yörük. "Türkiye Gençlik Çalışması Alanı İzleme Raporu 2009, Gençlik Çalışmaları Birimi." 2009.

Kutlu, Önder, Selçuk Kahraman, and Selçuk Dinçer. "Demokratik Kamu Politikalarına Sivil Toplum Katkısı: Konya STK Platformu Örneği." **Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 28, Sayı.1, 2021, 139-167.

Lee, Young-joo, and L. Jeffrey Brudney "Participation in formal and informal volunteering: Implications for volunteer recruitment." **Nonprofit Management and Leadership**, Vol.23, issue. 2, 2012, 159-180.

Liana Varon ve arkadaşları, Sivil Toplum İçin Elverişli Ortamın İzlenmesi ve Geliştirilmesi Projesi Dernekler İçin Yasal Mevzuat Rehberi, **TÜSEV**, 2019, 77.https://www.tusev.org.tr/usrfiles/images/DerneklerIcinYasalMevzuatRehberi_TUSEV.pdf (Erişim tarihi: 10.10.2021).

Lisa Hornung, Jack Egan, and Véronique Jochum, GETTING INVOLVED How people make a difference, **NCVO**, 2017, 28. https://www.ncvo.org.uk/images/documents/policy_and_research/participation/NCVO_2017_Getting_Involved.pdf (Erişim tarihi: 25.01.2022).

Lough, B. J., et al. State of the world's volunteerism report. The thread that binds: Volunteering and community resilience. Geneva: **United Nations Volunteers (UNV) Programme**, 2018.

Low, Natalie, et al. "Helping out: A national survey of volunteering and charitable giving." **London: Cabinet Office**, 2007. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/2547/1/Helping%20Out.pdf> (Erişim tarihi: 26.01.2022).

Marith L., Barnes, & Sharpe, E. K. Looking beyond traditional volunteer management: A case study of an alternative approach to volunteer engagement in parks and recreation. **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, Vol. 20 Issue 2, 2009, 169-187.

Marsha, Connet, "A Quick Look at National Volunteer Month, Wisconsin literacy", 2021. <https://wisconsinliteracy.org/about/our-news.html/article/2021/04/07/a-quick-look-at-national-volunteer-month> (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

- Martin** Anya , NCVO ALMANAC 2021: The Latest Findings on The Voluntary Sector and Volunteering, 2021. NCVO Almanac 2021: The latest findings on the voluntary sector and volunteering | NCVO Blogs (Erişim Tarihi: 20.01.2022).
- McGarvey** Amy, Catherine Goodall, and Jo Stuart. "Volunteering In England During COVID-19 the policy response and its impact " 2021.
- Mergen** Serap. ‘Türkiye’de Belediye Hizmetlerinin Finansmanına Katki Açısından Gönüllü İtfaiyecilik’, **Yüksek Lisans Tezi**, 205.
- Michael**, O’Neill. "Research on giving and volunteering: Methodological considerations." **Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly**, Vol. 30, Issue. 3, 2001, 505-514.
- Moynihan**, Donald P., and Sanjay K. Pandey. "The role of organizations in fostering public service motivation." **Public administration review**, Vol. 67, Issue 1, 2007, 40-53.
- Murphy**, Peter, et al. "A comparative appraisal of recent and proposed changes to the fire and rescue services in England and Scotland." Critical perspectives on the management and organization of emergency services, 2019, 1-16.
- Naylor**, Chris, et al. "Volunteering in health and care." Securing a sustainable future. London: The King’s Fund, 2013.
- Nick M. Brown** “The Peace Corps: Overview and Issues” **Congressional Research Service** 2021, 1-18
- Nick Ockenden**, Alan Strickland, "Volunteering infrastructure in Europe." Brussels: European Volunteer Centre, 2012.
- OHCO** Council, “Participation of Federal Employees in Volunteer Activities” <https://www.chcoc.gov/content/participation-federal-employees-volunteer-activities-1>(Erişim Tarihi: 20.10.2021)
- Organizasyon Şeması - İstanbul İtfaiyesi <http://itfaiye.ibb.gov.tr/tr/organizasyon-semasi.html> [ibb.gov.tr](http://www.ibb.gov.tr), (Erişim tarihi: 15.03.2022).
- Palabıyık** Hamit. "Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar." **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt, 9, Sayı, 1, 2011 Ss, 87-114.
- Pektaş**, Ethem Kadri. "Gönüllü İtfaiyecilik Örneğinde Türkiye’de Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım." **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 22. Kayfor 15 Özel Sayısı: 2095-2107.
- Penner**, Louis A. "Volunteerism and social problems: Making things better or worse?" **Journal of Social issues** Vol. 60, Issue, 3, 2004, 645-666.
- Péter**, Pántya. "Fire, Rescue, Disaster Management. Experiences from Different Countries." **AARMS–Academic and Applied Research in Military and Public Management Science**, Vol.17, Issue.2, 2018, 77-94.

- Pevnaya**, Maria V., Anna A. Drozdova, and Mariana Cernicova-Buca. "Making room for volunteer participation in managing public affairs: A russian experience." **Sustainability** Vol. 12, Issue. 24, 2020. 1-18.
- Pratt**, Brian, and Olga Savage. "Civil Society in the UK: Long Historical Journey into Current Crossroads." international NGO training and research center, 2013, 1-19.
- Rochester**, Colin, et al. "The Changing Face of Volunteering: Current and future trends." *Volunteering and Society in the 21st Century*. Palgrave Macmillan, London, 2010, 103-118.
- Rochester**, Colin. "Making sense of volunteering." **London, the Commission on the future of volunteering**, 2006, 1- 38.
- Roles** and responsibilities of fire & rescue authorities | Local Government Association,
- Ross**, Shilpa, et al. "The role of volunteers in the NHS." views from the front line The Kings Fund, 2018, 8.
- Rotolo**, Thomas, John Wilson. "Employment sector and volunteering: The contribution of nonprofit and public sector workers to the volunteer labor force." **The Sociological Quarterly** Vol. 47, Issue. 1, 2006, 21-40.
- Rutherford**, Alasdair, Feifei Bu, Alison Dawson, and Vikki McCall. 'Volunteering for All: National Framework - Literature Review', **University of Stirling**. 2019. <http://dspace.stir.ac.uk/handle/1893/31598>.
- Ryan**, Vernon D., Kerry A. Agnitsch, Lijun Zhao, and Rehan Mullick. "Making sense of voluntary participation: A theoretical synthesis." **Rural Sociology** Vol. 70, Issue. 3, 2005, 287-313.
- Sadeghi**, Mehdi, and Manijeh Bahamiriyani. "Study the Relationship between Social Capital of Organization and Empowering Staff of Universities: A Case Study of Applied Science Centers of Kermanshah." **TI Journals International Journal of Economy, Management and Social Sciences**, Vol. 4, Issue, 2, 2015, 139-146.
- Sağlam**, Muhammet Talha. "Türkiye’de Sivil Toplumun Tarihi Gelişimi ve Sivil Toplumun Örgütlü Yapısı Olarak STK’lar." *Turkish Studies Social* cilti: 15. Sayı: 1 2020, 591-610.
- Salamon**, Lester M., S. W. Sokolowski, and M. A. Haddock. "Current Estimates and Next Steps. The scope and scale of global volunteering." **United Nations Volunteers (UNV)** 2018, 1-30.
- Sandford**, Mark. "Local government in England: structures." House Commons Libr London 2021.
- Şentürk**, Murat. Yusuf Adıgüzel, Büşra Turan. "Üniversitede gönüllü olmak.", *Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Alguları, Eğilimleri ve Deneyimleri Araştırması: İstanbul Üniversitesi Örneği*, **GNG Tanıtım**. 2016, 15-383

- Skinner**, Mark W., and Alun E. Joseph. "Placing voluntarism within evolving spaces of care in ageing rural communities." **GeoJournal** Vol. 76, Issue. 2, 2011, 151-162.
- Skinner**, Mark, and Power Andrew. "Voluntarism and the voluntary sector." International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology: People, the Earth, Environment and Technology ,2016, 1-9.
- Snyder**, Mark, and Allen M. Omoto. "Volunteerism: Social issues perspectives and social policy implications." **Social issues and policy review**, V.2, Issue.1, 2008, 1-36.
- Soyhan**, Furkan. İtfaiye Teşkilatlarında personel organizasyonuna genel bakış. **Yüksek Lisans Tezi**. Sakarya Üniversitesi, 2020.
- Stebbins**, Robert A. "Would you volunteer?" **Society** Vol. 46, Issue, 2, 2009, 155-159.
- Study on Volunteering in the European Union Country Report United Kingdom, https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_uk_en.pdf (Erişim tarihi 15.12.2021).
- Trexler**, Christine M. Community Perceptions of Volunteering at Local Volunteer Fire Departments: **A Qualitative Study**. Northcentral University, 2019.
- U.S. Fire Administration (USFA)** , "Firefighter Fatalities in the United States in 2018", 2019. https://www.usfa.fema.gov/downloads/pdf/publications/firefighter_fatalities_2018.pdf (Erişim tarihi: 28.02.2022).
- U.S. Fire Administration (USFA)**. "Firefighter Fatalities in the United States in 2019", 2020. <https://www.usfa.fema.gov/downloads/pdf/publications/firefighter-fatalities-2019.pdf>
- U.S. Fire Administration (USFA)**. "Firefighter Fatalities in the United States in 2019", 2020. <https://www.usfa.fema.gov/downloads/pdf/publications/firefighter-fatalities-2019.pdf> (Erişim tarihi: 28.02.2022).
- Uçar Kocaoğlu**, Belgin, ve Ezgi Seçkiner Bingöl. "Belediye hizmetlerinde gönüllü katılım: Konya örneği." **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 17, Sayı. 29, 2015, 53-63.
- Universiti Sains Malaysian, Volunteerism in Malaysia: Fostering Civic Responsibility.PenerbitUSM,2013.<https://0310f234syhttpsedspebscohostcom.erbakan.proxy.deepknowledge.io/eds/ebookviewer/ebook?sid=9447d13-3833-4c0a816f-9d575e9034a8%40redis&vid=1&rid=1&format=EK> (Erişim Tarihi: 15.10.2021).
- UNV** Volunteering and Social Activism: Pathways for Participation in Human Development, 2008. <http://www.unv.org/> (Erişim Tarihi: 18.10.2021)

- US Bureau of Labor Statistics.** "Volunteering in the United States, 2015." USDL 16-0363, 2016. <https://www.bls.gov/news.release/pdf/volun.pdf>(Erişim tarihi: 05.01.2022).
- US Fire Administration,** <https://apps.usfa.fema.gov/registry/summary#footnote4> (Erişim tarihi 20.02.2022).
- Valero,** Jesus N. "Public sector volunteerism." **Journal of Contemporary Eastern Asia** Vol. 16. Issue,1, 2017, 82-92.
- Volunteerism by the Numbers: The Value of a Volunteer, 2019. <https://icma.org/blog-posts/volunteerism-numbers-value-volunteer> (Erişim tarihi 15.01.2022).
- Wallace,** Tina, Subhra Bhattacharjee, Mae Chao, Peter Devereux, Heba El-Kholy, and Elizabeth Hacker. "State of the World's Volunteerism Report: Transforming governance." Bonn, Germany, **United Nations Volunteers** 101, 2015, 1-77.
- Wang,** Lili, and Femida Handy. "Religious and secular voluntary participation by immigrants in Canada: How trust and social networks affect decision to participate." **VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations** Vol. 25, Issue.6, 2014, 1559-1582.
- Welsh Government** Third Sector Scheme 2014 (Erişim tarihi 15.12.2021)
- Wilson,** John, and Marc Musick. "The effects of volunteering on the volunteer." **Law and contemporary problems** Vol. 62, Issue, 4, 1999, 141-168.
- Wilson,** John. "Volunteerism research: A review essay." **Nonprofit and voluntary sector quarterly** Vol.41, Issue 2, 2012, 176-212.
- Yavuz,** Ömer, and Şeniz Anbarlı Bozatay. "Türkiye'de itfaiye hizmetlerinin örgütlenmesi ve etkinliği sorunu." **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** 5.Sayıç 2, 2015, 785-804.
- Yeğen,** Mesut, Emin Fuat Keyman, Uğraş Ulaş Tol, and Mehmet Ali Çalışkan. "Türkiye'de gönüllü kuruluşlarda sivil toplum kültürü." 2009, 1-186.
- Yılmaz,** Mustafa, Kürşad SERTBAŞ, and Huseyin GUMUS. "Gönüllülerin Faaliyetlere Katılım Nedenleri ve Motivasyonel Faktörlerin Analizi: Gençlik Merkezleri Örneği." **Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,** Cilt: 21, Sayı:3 2019, 117-127
- Yılmaz,** Tuncay, Hilal Kışioğlu, and Zeynep Sözcan. "Uluslararası Gönüllülük Araştırmaları: ABD ve Türkiye Özelinde Panoramik Bir Bakış." **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** cilt. 25, Sayı. 4, 587-598.
- Young** Richard D. Volunteerism: Benefits, incidence, organizational models, and participation in the public sector. **University of South Carolina College of Liberal Art's Institute for Public Service and Policy Research,** 2004.

Ziarati Khalili, Mohsen, Mehdi Rouhi Khalili, and Balaghi Inalo Amin. "The effect of social capital on social participation among citizens in Behshahr, Iran." **European Online Journal of Natural and Social Sciences: Proceedings**, Vol. 2, Issue, 3, 2014, 3002.